KOMISJONI RAKENDUSOTSUS (EL) 2018/210,

12. veebruar 2018,

programmi LIFE mitmeaastase tööprogrammi vastuvõtmise kohta ajavahemikuks 2018–2020

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1293/2013, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 614/2007, ([1]) eriti selle artikli 24 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrust (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002, ([2]) eriti selle artikli 84 lõiget 2,

olles konsulteerinud keskkonna- ja kliimameetmete programmi LIFE komiteega

ning arvestades järgmist:

(1) Programmi LIFE rakendamise tagamiseks on vaja võtta vastu mitmeaastane tööprogramm ajavahemikuks 2018–2020.

(2) Programmi LIFE kahe allprogrammi rakendamise raamistiku kehtestamiseks tuleks ajavahemikku 2018–2020 hõlmavas mitmeaastases tööprogrammis täpsustada rahaliste vahendite suunav jaotus prioriteetsete valdkondade ning eri rahastamisliikide vahel, projektide teemad, millega rakendatakse määruse (EL) nr 1293/2013 III lisas sätestatud valdkondlikke prioriteete, valikumenetluse tehnilised meetodid, valimise ja toetuse määramise kriteeriumid ning taotlusvoorude suunavad ajakavad.

(3) Selleks et hõlbustada programmi tulemuste ja mõju hindamist, peaks ajavahemiku 2018–2020 mitmeaastane tööprogramm sisaldama ka iga prioriteetse valdkonna ja projektitüübi kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid tulemusi, näitajaid ja eesmärke kooskõlas tulemusnäitajate ja iga asjaomase prioriteetse valdkonna konkreetsete eesmärkidega.

(4) Kaks määruse (EL) nr 1293/2013 artikli 17 lõike 4 kohast innovaatilist rahastamisvahendit, mida peeti projektide rahastamiseks sobivaks ning mida katsetati kogu programmi LIFE 2014.–2017. aasta mitmeaastase tööprogrammi jooksul, on tõestanud oma potentsiaali võimendada investoritepoolset rahastamist bioloogilise mitmekesisuse ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise valdkonnas; sellega kõrvaldataks praegused finantstakistused projektide rakendamisel nendes valdkondades. Seepärast tuleks neid katseprojekte jätkata.

(5) Võttes arvesse Euroopa Investeerimispanga kogemusi ning geograafilist haaret, mis võimaldab jõuda võimalike kasusaajateni kogu liidus, tuleks programmi LIFE kaudu rahastatava looduskapitali rahastamisvahendi ning erasektori poolset energiatõhususe rahastamist käsitleva rahastamisvahendi rakendamine usaldada kõnealuse asutuse hoolde.

(6) Selleks et tagada määruse (EL) nr 1293/2013 sujuv rakendamine, tuleks käesolevat otsust kohaldada alates järgmisest päevast pärast programmi LIFE 2014.–2017. aasta mitmeaastase tööprogrammi kohaldamise lõppu,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Mitmeaastane tööprogramm

Võetakse vastu programmi LIFE mitmeaastane tööprogramm ajavahemikuks 2018–2020, mis on sätestatud lisas.

([1]) ELT L 347, 20.12.2013, lk 185.
([2]) ELT L 298, 26.10.2012, lk 1.

Artikkel 2

Liidu panus mitmeaastasesse tööprogrammi

Maksimaalne panus programmi LIFE mitmeaastasesse tööprogrammi ajavahemikul 2018–2020 on 1 657 063 000 eurot ning seda kasutatakse asjaomaste allprogrammide ja prioriteetsete valdkondade rahastamiseks järgmiselt:

1) keskkonna allprogrammile kokku 1 243 817 750 eurot, mis jaotatakse järgmiselt:

   a) 444 808 200 eurot prioriteetsele valdkonnale „Keskkond ja ressursitõhusus“;

   b) 632 556 250 eurot prioriteetsele valdkonnale „Loodus ja bioloogiline mitmekesisus“;

   c) 143 377 300 eurot prioriteetsele valdkonnale „Keskkonnaalane juhtimine ja teave“;

   d) 3 000 000 eurot Euroopa solidaarsuskorpusele – toetus keskkonna ja kliimameetmete programmi (LIFE) keskkonna allprogrammist;

   e) 20 076 000 eurot allprogrammiga seotud toetuskuludeks (sealhulgas 2 332 160 euro suurune toetus rakendusameti eelarvesse kliimameetmete allprogrammist);

2) kliimameetmete allprogrammile kokku 413 245 250 eurot, mis jaotatakse järgmiselt:

   a) 230 500 000 eurot prioriteetsele valdkonnale „Kliimamuutuste leevendamine“;

   b) 123 850 000 eurot prioriteetsele valdkonnale „Kliimamuutustega kohanemine“;

   c) 47 549 250 eurot prioriteetsele valdkonnale „Kliimaalane juhtimine ja teave“;

   d) 1 500 000 eurot Euroopa solidaarsuskorpusele – toetus keskkonna ja kliimameetmete programmi (LIFE) kliimameetmete allprogrammist;

   e) 9 846 000 eurot allprogrammiga seotud toetuskuludeks.

Artikkel 3

Rahastamisvahendid

1. Järgmine lisas kirjeldatud rahastamisvahend saab toetust vastavalt määruse (EL) nr 1293/2013 artikli 17 lõikele 1:

— energiatõhususe vahendite rahastamine erasektorist.

2. Energiatõhususe erasektori poolset rahastamist käsitlevale rahastamisvahendile ja looduskapitali rahastamisvahendile antava toetuse rakendamine usaldatakse Euroopa Investeerimispangale.

Artikkel 4

Käesolevat otsust kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2018.

Käesolev otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Brüssel, 12. veebruar 2018

Komisjoni nimel

president

Jean-Claude JUNCKER

LISA

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1293/2013 (edaspidi „LIFE määrus“) artikli 3 kohaselt on programmi LIFE üldeesmärgid järgmised:

— aidata kaasa ressursitõhusa, vähese CO_2-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise majanduse saavutamisele, keskkonna kaitsmisele ja keskkonna kvaliteedi parandamisele ning bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peatamisele ja ümberpööramisele, sealhulgas Natura 2000 võrgustiku toetamisele ning ökosüsteemide seisukorra halvenemise vastu võitlemisele;

— parandada liidu keskkonna- ja kliimapoliitika ning vastavate õigusaktide väljatöötamist, rakendamist ja täitmist, ergutada ja edendada keskkonna- ja kliimaeesmärkide läbivat arvessevõtmist liidu muudes poliitikavaldkondades ja avaliku ja erasektori tegevuses ning nendesse integreerimist, sealhulgas era- ja avaliku sektori suutlikkuse suurendamise kaudu;

— toetada keskkonna- ja kliimavaldkonna paremat juhtimist kõikidel tasanditel, samuti kodanikuühiskonna, vabaühenduste ja kohalike osalejate suuremat kaasamist ning

— toetada seitsmenda keskkonnaalase tegevusprogrammi rakendamist.

Käesolevas teises programmi LIFE mitmeaastases tööprogrammis on arvesse võetud ajavahemikus 2014–2017 saadud kogemusi ja eelkõige vahehindamise ([1]) käigus esitatud soovitusi, mis on seotud eeskätt

1) taotlemis- ja aruandlusprotsessi lihtsustamisega;

2) projektitulemuste kordamisega ning

3) teabevahetusstrateegia täiustamisega.

Taotlemisprotsessiga seotud lihtsustamismeetmed on käesoleva programmi LIFE mitmeaastase tööprogrammi lahutamatu osa (vt allpool punkt 5.1.1.1). Projektitulemuste jätkamise, kordamise ja/või ülekandmise vajadusele pannakse suuremat rõhku toetuse määramise etapis (vt allpool punkt 5.1.1.2) ning seda toetatakse ka hangete kaudu. Aruandlust lihtsustatakse projektijuhtimismenetluste kaudu ning andes toetusesaajatele juurdepääsu veebipõhisele andmebaasile, mis hõlbustab peamiste projektinäitajatega seotud andmete kogumist. Teabevahetusstrateegiat täiustatakse hangete kaudu. Seetõttu ei ole neid meetmeid käesolevas programmi LIFE mitmeaastases tööprogrammis üksikasjalikult käsitletud.

Käesolevas programmi LIFE mitmeaastases tööprogrammis on arvesse võetud ka hiljutist arengut ELi poliitikas, näiteks ringmajanduse tegevuskava ([2]) ning loodust, rahvast ja majandust käsitlevat tegevuskava, ([3]) ning seda kasutatakse sillana liikumisel tulevase kestlikkuse rahastamise poole, nagu on visandatud ELi rahanduse tulevikku käsitlevas aruteludokumendis ([4]). Tehtud on järgmised muudatused.

Keskkonna allprogrammis on

— vähendatud projektiteemade arvu (87-lt 42-le) ning sõnastatud selgemalt tähelepanu keskpunkt, et juhtida taotlejad paremini ELi poliitiliste prioriteetide juurde ning samas suurendada teatavate allvaldkondade, näiteks bioloogilise mitmekesisuse ja ringmajanduse valdkonna projektide võimalusi, ent samuti selliste projektide võimalusi, millel on tugev ja otsene mõju enamiku Euroopa kodanike tervisele;

— orienteeritud ümber juhtimise ja teabe valdkonna projektiteemad, et keskenduda rohkem konkreetsetele teadlikkuse suurendamisega ja juhtimisega seotud küsimustele.

([1]) Vt komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, mis on lisatud programmi LIFE vahehindamisele (COM(2017) 642), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM:2017:642:FIN.

([2]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ringmajanduse loomise tegevuskava“, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614.

([3]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomiteele ning Regioonide Komiteele „Loodust, rahvast ja majandust käsitlev tegevuskava“, http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/index_en.htm.

([4]) https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-eu-finances_et.pdf.

Mõlemas allprogrammis

— on veelgi suurendatud tulemustele orienteeritust, kehtestades nõude, et mõju keskkonnale või kliimamuutustele peab olema kõikides prioriteetsetes valdkondades mõõdetav;

— julgustakse kaasama veel rohkem eraõiguslikke üksuseid, rõhutades turuvajadustest lähtuva lähenemisviisi kui projektitulemuste jätkusuutlikkuse tagamise vahendi eeliseid; toetatakse tegevust, mis aitab välja töötada majanduslikult ja keskkondlikult elujõuliseid investeerimisküpseid projekte, millega kaasatakse tulemuste võimendamiseks ja kordamiseks täiendavaid avaliku ja erasektori rahalisi vahendeid;

— on lihtsustatud toetuste haldamise menetlust, eelkõige katsetades katse-, näidis- ja parimaid tavasid järgivate projektide ning teabe-, teadlikkuse suurendamise ja teabe levitamise projektide puhul kaheetapilist taotlemismenetlust, nagu soovitati programmi LIFE vahehindamise raames.

Programmi LIFE vahehindamisel kinnitati projektide kohapealse mõju mõõdetavuse vajadust ja tähtsust, mida on kinnitanud ka Euroopa Parlament (seoses ELi vahendite kasutamisega) ([1]). Programm LIFE sisaldab tulemusnäitajaid ning mitmeaastased tööprogrammid sisaldavad nende näitajatega kooskõlas olevaid kvantitatiivseid (st väljund-) ja kvalitatiivseid tulemusnäitajaid. Et nendest näitajatest programmi tasandil aru anda, peavad toetusesaajad prognoosima ja mõõtma projekti tasandil mõju keskkonnale ja kliimale ning juhtimisele ja teabele (st sotsiaalne mõju), kasutades konkreetseid väljund- ja tulemusnäitajaid ([2]). Kandmaks hoolt selle eest, et see mõju püsib ehk on jätkusuutlik, peavad toetusesaajad lisaks kehtestama usaldusväärsed mehhanismid, millega tagatakse laiendamise ja kordamise teel projektide mõju väljaspool algset projekti valdkonda. Seepärast saab selgest ja sidusast selgitusest selle kohta, kuidas tagatakse projekti raames elluviidava tegevuse ja projekti mõju jätkumine, kordamine ja/või ülekandmine, projektiettepanekute hindamisel veelgi otsustavam toetuse määramise kriteerium. Iseäranis suur on jätkumis-, kordamis- ja/või ülekandmisvõimalus keskkonna ja kliimamuutustega seotud probleemide turuvajadustest lähtuvate edukate lahenduste puhul, tulenevalt nende lahenduste laadist. Seepärast saavad selle kriteeriumi alusel palju punkte ettepanekud, milles on esitatud usaldusväärselt ja sidusalt strateegia, kuidas saavutada projekti lõpuks turustatavus.

Vahehindamisel võeti kooskõlas LIFE määruse artikliga 25 vaatluse alla ja leidis kinnitust programmi LIFE suutlikkus edendada programmi raames koostoimet. Aruteludokumendis ELi rahanduse tuleviku kohta ([3]) rõhutatakse Euroopa poliitika sotsiaalse mõõtme olulisust. Programmi LIFE puhul peaks see ajendama taotlema veelgi suuremat koostoimet kestliku arengu keskkonnaalase, majandusliku ja sotsiaalse mõõtme vahel. Seepärast toetatakse hästi läbi mõeldud mitmeotstarbelisi lahendusi, millega püüeldakse esmaste keskkonna- või kliimaeesmärkide kõrval ka näiteks sotsiaalse lõimumise või majanduskasvu poole ([4]). Näiteks looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud tegevus ning ringmajanduse edendamiseks mõeldud tegevus võib kaasa aidata kogukonna arengule ja sotsiaalsele lõimumisele. Ringmajanduse majandusliku elujõulisuse tõestamisel võib ette tulla raskusi ja paljudel juhtudel on tähtis arvesse võtta sotsiaalset mõõdet (nt ebasoodsas olukorras olevate isikute lõimimiseks tööturule).

Programm LIFE võimaldab ellu viia ka muid projekte ja muud tegevust. Seda paindlikkust saab kasutada selleks, et katsetada uusi lähenemisviise, uut tüüpi projekte ja olemasolevaid projekte toetavaid teenuseid ja/või kaasata sidusrühmi, keda tavapärased projektivormid ei köida. Näiteks oleks lõhe ühelt poolt keskkonna- või kliimaalaste lahenduste eduka kasutamise vahel programmi LIFE projektides ja teiselt poolt nende lahenduste tegeliku turulepääsemise vahel võimalik sageli kaotada, kui kõige paljutõotavamatele programmi LIFE projektidele antaks turgudele ja võimalikele investoritele ligipääsemiseks eritoetust. See võiks seisneda turulepääsu toetamisele keskenduvas täiendavas projektis, konkreetse projektiga seotud äritegevuse juhtimise ja vahendite omandamise alases nõustamises, ringmajanduse klastrite loomise ja/või neis tehtava koostöö toetamises või iga-aastastes auhindades eriti suure ELi lisaväärtusega projektidele. Kui uus finantsmäärus peaks võimaldama konkreetsete tulemuste puhul ühekordsete maksete tegemisel suuremat paindlikkust, võib seda kasutada ka selleks, et suurendada väljavaateid saada investeerimisprojektide ja turulepääsu jaoks pangalt toetust.

([1]) Euroopa Parlamendi 27. aprilli 2017. aasta otsus Euroopa Liidu 2015. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta, III jagu – Komisjon (2016/2151(DEC)), punkt 8, http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=ET&reference=P8-TA-2017-0143.

([2]) Programmi LIFE peamised projektinäitajad (vt ka allpool punkt 7).

([3]) https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-future-eu-finances_et.

([4]) Hiljutistes uuringutes kinnitatakse, et jätkusuutlikeks investeeringuteks on vaja arukat poliitikat ja stiimuleid, et saavutada kõikides sektorites ja ühiskonnas laiemalt suurem osalemine, eriti kohalike kogukondade tasandil, ning koostöö kodanike ja VKEdega, kes löövad üha enam kaasa kogukondlike algatuste kaudu, mille on teinud võimalikuks digitehnoloogia levik, või kes osalevad tootvate tarbijatena (nt tootes, salvestades ja isegi müües elektrit, selle asemel, et seda lihtsalt osta) (vt 8. juunil 2017 avaldatud Euroopa Poliitilise Strateegia Keskuse väljaande *EPSC Strategic Notes* (Issue 25), lk 14).

Programmi LIFE juhivad komisjoni enda talitused ja rakendusamet, kellele see ülesanne on delegeeritud otseseks täitmiseks. Rakendusamet tegutseb delegeeritud volituste piires komisjoni otsuse C(2013) 9414 või seda otsust asendava komisjoni otsuse kohaselt ja komisjoni talituste järelevalve all. Üldine vastutus programmi eest lasub komisjonil. Komisjoni talitusi ja/või rakendusametit võivad nende töös toetada lepingulised väliseksperdid.

Kohaldades LIFE määruse põhjendustes 5, 11 ja 13 ning artiklis 8 sätestatud põhimõtet saavutada vastastikune täiendavus muude Euroopa rahastamisprogrammidega, tagatakse mitmeaastase tööprogrammi rakendamisel järjepidevus ja koostoime ning välditakse nii palju kui võimalik kattumist liidu muude poliitikavaldkondade ja rahastamisvahenditega, taotledes vastastikust täiendavust eelkõige liidu teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammiga „Horisont 2020" aastateks 2014–2020 ([1]) ja selle tööprogrammidega ([2]). Peamiselt saavutatakse see projektikonkurssidega seotud taotluse koostamise suunistes sisalduvate eri projektitüüpide ja suundade rahastamiskõlblikkuse kriteeriumide kaudu ([3]). Topeltrahastamist välditakse valikuetapis tehtavate ristkontrollidega ja järelkontrollidega. Programmi LIFE kaudu ei rahastata teadustööga või suure taristu rajamisega seotud projekte, mis on hõlmatud muude ELi programmidega.

Mitmeaastase tööprogrammi ülesehitus vastab LIFE määruse artikli 24 lõikes 2 sätestatud ülesehitusele ning keskkonna allprogrammi ja kliimameetmete allprogrammi käsitletakse tööprogrammis eraldi üksnes vajaduse korral.

Tööprogramm hõlmab ajavahemikku 1. jaanuarist 2018 kuni 31. detsembrini 2020.

1.1. **Keskkonna allprogramm**

Keskkonna allprogramm hõlmab keskkonna ja ressursitõhususe, looduse ja bioloogilise mitmekesisuse ning keskkonnaalase juhtimise ja teabe **prioriteetset valdkonda** (LIFE määruse artiklid 9–12). Iga prioriteetne valdkond hõlmab mitut LIFE määruse III lisas loetletud **valdkondlikku prioriteeti**.

Käesolevas 2018.–2020. aasta mitmeaastases tööprogrammis määratakse kindlaks **projektiteemad**, mille kaudu rakendatakse valdkondlikke prioriteete.

1.2. **Kliimameetmete allprogramm**

Kliimameetmete allprogramm hõlmab kliimamuutuste leevendamise, kliimamuutustega kohanemise ning kliimaalase juhtimise ja teabe **prioriteetset valdkonda** (LIFE määruse artiklid 13–16). Iga prioriteetne valdkond hõlmab mitut allpool punktis 4 kindlaks määratud **poliitikavaldkonda**, mida peetakse käesoleva mitmeaastase tööprogrammiga kaetud ajavahemikul erilist huvi pakkuvateks valdkondadeks.

2. RAHALISTE VAHENDITE JAOTUS PRIORITEETSETE VALDKONDADE VAHEL JA ERI RAHASTAMISLIIKIDE VAHEL (ARTIKLI 24 LÕIKE 2 PUNKT a)

LIFE määruse artikli 4 kohaselt on **programmi LIFE rahastamispakett 2014.–2020. aastaks** 3 456 655 000 eurot, millest 75 % (2 592 491 250 eurot) eraldatakse keskkonna allprogrammile ja 25 % (864 163 750 eurot) kliimameetmete allprogrammile.

Aastatel 2014–2017 eraldati keskkonna allprogrammile 1 349 miljonit eurot ja kliimameetmete allprogrammile 446 miljonit eurot. Aastateks 2018–2020 on jäänud kasutada 1 657 miljonit eurot.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1290/2013, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020" aastateks 2014–2020 osalemis- ja levitamiseeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1906/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 81).

([2]) Raamprogrammi „Horisont 2020" viimane tööprogramm hõlmab aastaid 2018–2020. Raamprogrammis „Horisont 2020" keskendutakse kolmele prioriteedile, nimelt tipptasemel teaduse tegemisele, et tõsta liidu teadusvaldkonna tipptaset maailmas, tööstusvaldkonna tipptaseme soodustamisele, et toetada ettevõtlust, sealhulgas mikro-, väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd) ja innovatsiooni, ning ühiskonnaprobleemide lahendamisele, et tegeleda otseselt strateegias „Euroopa 2020" nimetatud probleemidega, toetades igasugust tegevust teel teadusuuringutest turuni. Raamprogrammis „Horisont 2020" tegeletakse keskkonna ja kliimameetmetega seotud teadusuuringute ja innovatsiooniga mitmesuguste meetmete ja koostöövõimaluste kaudu, eeskätt ühiskondliku väljakutse „kliimameetmed, keskkond, ressursitõhusus ja toorained" ning ühiskondliku väljakutse „toiduga kindlustatus, säästev põllumajandus ja metsandus, mere-, merendus- ja siseveeuuringud ning biomajandus" raames. Selles kontekstis on keskkonnaalase teadustöö ja innovatsiooni eesmärk saavutada ressursitõhus, tõhusa veekasutusega ning kliimamuutustele vastupanuvõimeline majandus ja ühiskond.

([3]) Projektikonkursside taotluse koostamise suunised on programmi LIFE veebisaidil: http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life.htm.

LIFE määruses on kindlaks määratud ka **projektidele** reserveeritud protsent kogueelarvest (vähemalt 81 %, LIFE määruse artikli 17 lõige 4) ja maksimumprotsent meetmetoetuste kaudu toetatavatele projektidele ette nähtud eelarvevahenditest, mille võib eraldada **integreeritud projektidele** (30 %, LIFE määruse artikli 17 lõige 5).

LIFE määruse artiklit 4 vaadatakse praegu läbi, et lisada 4 500 000 euro eraldamine Euroopa solidaarsuskorpusele projektide jaoks, millega kaasatakse noori vabatahtlikke kogu EList keskkonnakaitse ja kliimaalaste meetmete võtmisse ([1]).

Programmi LIFE projekte rahastatakse **meetmetoetustega** või vajaduse korral **rahastamisvahenditest** (LIFE määruse artikli 17 lõige 4).

Kooskõlas LIFE määruse artikli 24 lõike 2 punktiga a määratakse käesolevas mitmeaastases tööprogrammis kindlaks **igale prioriteetsele valdkonnale ja rahastamisliigile** eraldatavad summad.

Allprogrammidele tehtud kogueraldis rahastamisliikide lõikes

2018.–2020. aasta eelarve	Miljonites eurodes
Projektid ja meetmetoetused	
Meetmetoetused	1 263,44
Tegevustoetused	36,00
Rahastamisvahendid	75,00
Riigihanked	252,70
Toetuskulud	29,92
Kokku	**1 657,06**

2018.–2020. aasta kogueraldis prioriteetsete valdkondade lõikes

Prioriteetne valdkond	Keskkond ja ressursitõhusus	Loodus ja bioloogiline mitmekesisus	Keskkonnaalane juhtimine ja teave	Euroopa solidaarsuskorpus	Kliimamuutuste leevendamine	Kliimamuutustega kohanemine	Kliimaalane juhtimine ja teave
Kokku valdkonna kohta (miljonites eurodes)	444,81	632,55	143,38	4,50	230,50	123,85	47,55
Vahesumma	1 627,14						
Toetuskulud	29,92						
Kokku	**1 657,06**						

Eraldised prioriteetse valdkonna ja rahastamisliigi kohta on soovituslikud. Meetmetoetuste puhul sõltub lõplik eraldis iga prioriteetse valdkonna rahastamisväärsete projektiettepanekute tegelikust arvust. Rahastamisvahenditele tehtavaid eelarveeraldisi ja nende jagunemist võib kohandada programmi LIFE käigus vastavalt vahendite tegelikule kasutuselevõtule. Kooskõlas finantsmäärusega ([2]) ei tohi LIFE määruses kehtestatud piirmäärade raames prioriteetsete valdkondade vahel tehtavad ümberjaotamised ületada 5 % asjaomasele prioriteetsele valdkonnale tehtud kogueraldisest.

([1]) Lisateavet Euroopa solidaarsuskorpust käsitleva määruse ettepaneku ja seonduva seadusandliku menetluse seisu kohta vt aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/HIS/?uri=COM%3A2017%3A262%3AFIN.

([2]) Määrus (EL, Euratom) nr 966/2012.

2.1. **Keskkonna allprogramm**

Käesoleva mitmeaastase tööprogrammi ajal eraldatakse keskkonna allprogrammile eelarvevahendeid 1 243,81 miljonit eurot ([1]).

Teatud protsent eelarvevahenditest, mis on ette nähtud keskkonna allprogrammi raames meetmetoetuste kaudu rahastatavatele projektidele, eraldatakse projektidele, millega toetatakse looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitset, sealhulgas seonduvatele juhtimise ja teabe, tehnilise abi ja ettevalmistusprojektidele (LIFE määruse artikli 9 lõige 3) ([2]). Projektidele ette nähtud ülejäänud eelarvevahendid eraldatakse keskkonna ja ressursitõhususe ning keskkonnalase juhtimise ja teabe prioriteetse valdkonna projektidele.

Keskkonna allprogrammi soovituslikud eraldised rahastamisliikide lõikes

2018.–2020. aasta eelarve		Miljonites eurodes
Meetmetoetused (*)		
— Suutlikkuse suurendamise projektid		7,75
— Tehnilise abi projektid		2,95
— Muud meetmetoetused		992,37
Rahastamisvahend (**)		
Looduskapitali rahastamisvahend (NCFF)		p.m.
Tegevustoetused		27,00
Riigihanked		193,67
Toetuskulud (***)		20,07
Kokku		**1 243,81**

(*) LIFE määruse artikli 17 lõike 5 kohaselt eraldatakse 30 % meetmetoetuste kaudu rahastatavatele projektidele ette nähtud eelarvevahenditest integreeritud projektidele. Olenevalt integreeritud projektide ettepanekute tegelikust arvust kasutatakse kasutamata vahendeid meetmetoetuste kaudu rahastatavate muude projektide jaoks.

(**) Rahastamisvahendite rakendamisega seotud juhtimiskulud ei tohi ületada 7 % rahastamisvahendite kogupaketist.

(***) Sealhulgas programmi LIFE 14,58 miljoni euro suurune kogupanus rakendusameti eelarvesse, millest 2,33 miljonit eurot eraldatakse kliimameetmete allprogrammist.

Eraldised prioriteetse valdkonna ja rahastamisliigi kohta on soovituslikud.

Rahastamisvahenditele tehtavaid eelarveeraldisi ja nende jagunemist võib kohandada programmi LIFE käigus vastavalt vahendite tegelikule kasutuselevõtule. LIFE määruses kehtestatud piirmäärade raames prioriteetsete valdkondade vahel tehtavad ümberjaotamised ei tohi ületada 5 % asjaomasele prioriteetsele valdkonnale tehtud kogueraldisest.

([1]) Eelarvelistel põhjustel hõlmab see summa 2,33 miljonit eurot, mis eraldatakse kliimameetmete allprogrammist rakendusameti eelarvesse.

([2]) Komisjoni 16. novembri 2017. aasta delegeeritud määrus (EL) 2018/93, millega suurendatakse keskkonna allprogrammi raames tegevustoetuste kaudu rahastatavatele looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitse toetamise projektidele eraldatavate eelarvevahendite protsendimäära vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1293/2013 (millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 614/2007) (ELT L 17, 23.1.2018, lk 5) artikli 9 lõikele 4 (edaspidi „delegeeritud määrus looduse ja bioloogilise mitmekesisuse jaoks eraldatavate eelarvevahendite protsendimäära suurendamise kohta“).

2.2. **Kliimameetmete allprogramm**

Käesolevas mitmeaastases tööprogrammis on kliimameetmete allprogrammi eelarve 413,25 miljonit eurot. Vahendite jaotus prioriteetsete valdkondade vahel on soovituslik ja sõltub meetmetoetuse taotluste tegelikust arvust igas prioriteetses valdkonnas, samuti seonduvast turuleviimisest (sellele allprogrammile eriomase) energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi ja looduskapitali rahastamisvahendi raames.

Kliimameetmete allprogrammi soovituslikud eraldised rahastamisliikide lõikes

2018.–2020. aasta eelarve		Miljonites eurodes
Meetmetoetused (*)		
Suutlikkuse suurendamise projektid		3,00
Tehnilise abi projektid		0,78
Muud meetmetoetused		256,59
Rahastamisvahendid (**)		
Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend (PF4EE)		75,0
Looduskapitali rahastamisvahend (NCFF)		p.m.
Tegevustoetused		9,00
Riigihanked		59,03
Toetuskulud (***)		9,85
Kokku		**413,25**

(*) LIFE määruse artikli 17 lõike 5 kohaselt eraldatakse 30 % meetmetoetuste kaudu toetatavatele projektidele ette nähtud eelarvevahenditest integreeritud projektidele. Olenevalt integreeritud projektide ettepanekute tegelikust arvust kasutatakse kasutamata vahendeid meetmetoetuste kaudu rahastatavate muude projektide jaoks.

(**) Rahastamisvahendite rakendamisega seotud juhtimiskulud ei tohi ületada 7 % rahastamisvahendite kogupaketist.

(***) Programmi LIFE kogupanus hõlmab kliimameetmete allprogrammist rakendusameti eelarvesse eraldatavat 2,33 miljonit eurot.

3. KESKKONNA ALLPROGRAMMI PROJEKTITEEMAD, MILLEGA RAKENDATAKSE III LISAS SÄTESTATUD VALDKONDLIKKE PRIORITEETE (LIFE MÄÄRUSE ARTIKLI 24 LÕIKE 2 PUNKT b)

Kooskõlas LIFE määruse põhjendusega 36 ja artikliga 24 sisaldab mitmeaastane tööprogramm valdkondlikke prioriteete rakendavate projektiteemade mittetäielikku loetelu, millega jõupingutused suunatakse keskkonna allprogrammi konkreetsetele keskkonna- ning seonduva juhtimis- ja teabevahetuspoliitika prioriteetidele ja tegevusvaldkondadele. Kooskõlas LIFE määruse põhjendusega 22 peaks komisjon pöörama keskkonna allprogrammi projektide liidu tasandi lisaväärtust hinnates erilist tähelepanu projektide panusele projektiteemade kaudu rakendatavatesse valdkondlikesse prioriteetidesse. Seega on projektiteemad vahend strateegiliselt tähtsaid poliitikavaldkondi käsitlevatele projektidele lisatoetuse andmiseks, jäädes samas avatuks teiste valdkondade tugevatele ettepanekutele ja uute ideede kaasamisele uute probleemide lahendamiseks.

Teatud protsent ([1]) eelarvevahenditest, mis on ette nähtud meetmetoetuste kaudu rahastatavatele projektidele, eraldatakse projektidele, millega toetatakse looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitset. Eraldised, mis on võrreldes LIFE+ määrusega suurenenud, piiravad keskkonna allprogrammi teiste valdkondlike prioriteetide projektide jaoks kättesaadavaid eelarvevahendeid ja on seega veel üks põhjus, miks suunata rahalisi vahendeid neis valdkondades paremini.

Tuleb märkida, et välistatud ei ole ka kõnealuses loetelus nimetamata teemasid käsitlevate projektide rahastamine. Rahalisi vahendeid võib eraldada kvaliteetsetele projektidele, mis vastavad kohaldatavatele rahastamiskõlblikkuse ja valikukriteeriumidele. Seega tagatakse mitmeaastase tööprogrammi kestuse ajaks kõnealuse loetelu kehtestamisega nii programmi LIFE eesmärkide saavutamiseks vajalik paindlikkus kui ka vajalik stabiilsus, et potentsiaalsed taotlejad saaksid kavandada, koostada ja esitada ettepanekuid.

3.1. **Keskkonna ja ressursitõhususe prioriteetne valdkond**

LIFE määruse artikli 10 punkti a kohaselt taotletakse selle prioriteetse valdkonna projektiteemade ja LIFE määruse III lisas loetletud seonduvate valdkondlike prioriteetide kaudu eelkõige erieesmärki „**töötada välja, katsetada ja tutvustada** keskkonnaprobleemide puhul kordamiseks, ülekandmiseks või läbivaks arvessevõtmiseks sobilikke **poliitika- või juhtimiskäsitusi, parimaid tavasid ja lahendusi** (sealhulgas uuenduslike tehnoloogiate väljatöötamine ja esitlemine), võttes muu hulgas arvesse keskkonna ja tervise vahelisi seoseid ning toetades ressursitõhususega seotud poliitikat ja õigusakte, kaasa arvatud ressursitõhusa Euroopa tegevuskava“. Innovaatiliste juhtimiskäsituste hulka kuuluvad eeskätt avaliku ja erasektori ning kodanikuühiskonna osalejate ühine eksperimenteerimine väärtusahelates, millega saavutatakse eeldatavasti otsene ja mõõdetav soodne keskkonnamõju. Kõik selle prioriteetse valdkonna projektid on seetõttu kas katseprojektid või näidisprojektid LIFE määruse artikli 18 punktide a ja b tähenduses, kuid neis ei keskenduta teadusuuringutele. Piiratud rakendusuuringud on lubatud ettevalmistus- ja/või järelevalvetegevuse raames. Näidisprojektide puhul, mis kuuluvad käesolevasse prioriteetsesse valdkonda ja on hõlmatud ühega allpool loetletud projektiteemadest, eelistatakse projekte, mille käigus võetakse kasutusele, katsetatakse, hinnatakse ja levitatakse meetmeid, meetodeid või lähenemisviise, mis on **uued või liidus tundmatud**.

Programmi LIFE tulemuslikkust kõnealuse prioriteetse valdkonna katse- ja näidisprojektidega seotud eesmärkide saavutamisel ning eeskätt panust üleminekusse ressursitõhusale majandusele ning keskkonna kaitsesse ja seisundi paranemisse mõõdetakse programmi LIFE projektidega seostatavate keskkonnaalaste edusammude põhjal. Seepärast sisaldavad kõik programmi LIFE kõnealuse prioriteetse valdkonna projektid meetmeid, mille tulemuseks on **otsene ja mõõdetav mõju keskkonnale projekti kestuse ajal**.

LIFE määruse III lisa

a) ***Vett, sealhulgas merekeskkonda käsitlevad valdkondlikud prioriteedid***: *tegevus, millega rakendatakse ressursitõhusa Euroopa tegevuskavas ja seitsmendas keskkonnaalases tegevusprogrammis sätestatud veega seotud erieesmärke, eelkõige:*

i) ühtsed käsitused Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/60/EÜ ([2]) rakendamiseks;

ii) tegevus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2007/60/EÜ ([3]) rakendamiseks;

iii) tegevus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/56/EÜ ([4]) meetmeprogrammi rakendamiseks, eesmärgiga saavutada mereakvatooriumi hea keskkonnaseisund;

iv) tegevus, millega tagatakse veeressursside ohutu ja tõhus kasutamine, parandades kvantitatiivset veehaldust, hoides vee kvaliteeti kõrgel tasemel ning hoides ära veeressursside kuritarvitamist ja halvenemist.

([1]) Mida on muudetud delegeeritud määrusega looduse ja bioloogilise mitmekesisuse jaoks eraldatavate eelarvevahendite protsendimäära suurendamise kohta.

([2]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (ELT L 327, 22.12.2000, lk 1).

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta direktiiv 2007/60/EÜ üleujutusriski hindamise ja maandamise kohta (ELT L 288, 6.11.2007, lk 27).

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta direktiiv 2008/56/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik (merestrateegia raamdirektiiv) (ELT L 164, 25.6.2008, lk 19).

Tegelemine vee kvaliteediga ning üleujutuste ja põua ohjamine kulutõhusal viisil on ELis tõsine väljakutse. Veesektoris esinevate probleemide lahendamiseks ja võimaluste ärakasutamiseks on vaja arvukaid osalisi hõlmavat terviklikku lähenemisviisi. Kooskõlas vee raamdirektiivi, üleujutusi käsitleva direktiivi ja Euroopa veealase innovatsioonipartnerluse prioriteetide rakendamisega tuleks projektides keskenduda selliste meetmete väljatöötamisele ja eelkõige rakendamisele, mis aitavad liikmesriikidel liikuda veeressursside tõeliselt integreeritud majandamise poole, edendades vajaduse korral ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise. Merestrateegia raamdirektiivi rakendamisele keskenduvate meetmete kontekstis tuleks panna erilist rõhku ilmnevale survele ja mõjule, samuti rannikuala parema tervikmajandamise ja merealade ruumilise planeerimise tõhustamisele. Mis puudutab veemajandust, siis veeteenuste (joogivee tootmine või reovee puhastamine) tagamiseks kasutatavad tehnoloogialahendused ja protsessid on saavutamas küpsust. Kooskõlas Euroopa veealase innovatsioonipartnerluse prioriteetsete valdkondadega koosneb praegune ülesanne kahest osast: i) tagada nõuetekohane rakendamine viisil, mis annab kulutõhusaid, ressursitõhusaid ja õigusnõuetele vastavaid tulemusi, ning ii) tagada suutlikkus tegeleda selles valdkonnas esile kerkivate probleemidega.

Seetõttu eelistatakse järgmisi projektiteemasid.

Vesi, üleujutused ja põud – III lisa A jao punkti a alapunktid i ja ii

1. **Üleujutus- ja/või põuariski maandamise** meetmete rakendamine, kasutades vähemalt üht järgmistest vahenditest:

   — looduspõhised lahendused, mis seisnevad sellistes looduslikku veesäilitamisvõimet käsitlevates meetmetes, millega suurendatakse vee infiltreerumist ja varumist ning eemaldatakse looduslike või looduslikega sarnaste protsesside teel saasteained, sealhulgas looduslike jõesängide, järvede, suudmealade ja ranniku morfoloogia taastamine ja/või seotud elupaikade, sealhulgas lammide ja lodumaade taastamine;

   — ennetus- ja kaitsevahendid ja -meetodid, millega toetatakse poliitikat, maakasutuse planeerimist, riskide vähendamist, sündmusjärgse vastupanuvõime suurendamist ja hädaolukordade ohjamist ja/või

   — integreeritud riskihindamis- ja riskijuhtimismeetodid, milles võetakse arvesse sotsiaalset haavatavust ning millega suurendatakse vastupanuvõimet, tagades samas ühiskondliku heakskiidu.

2. Projektid, milles keskendutakse maa või jõgede kasutamisest tulenevatele veemajanduskavades kindlaks määratud **hüdromorfoloogilistele surveteguritele**, et saavutada vee raamdirektiivi eesmärkides nõutav vee hea seisund või hea potentsiaal.

3. Inimtekkelise ja/või põllumajanduslikku päritolu **toitainetest tuleneva ja orgaanilise reostuse integreeritud ohjamine** saaste otsese eemaldamise teel. Meetmete kindlaksmääramisel tuleks teha ulatuslik vajaduste analüüs, ([1]) mille raames selgitatakse välja meetmed, mis on vesikonna või valgala ulatuses vajalikud vee raamdirektiivi ja merestrateegia raamdirektiivi nõuete täitmiseks, võttes arvesse seda, mis on asulareovee puhastamise direktiivi, ([2]) nitraatide direktiivi, ([3]) suplusvee direktiivi ([4]) ja põhjavee direktiivi ([5]) nõuete kaudu juba saavutatud.

4. **Keemilistest saasteainetest** põhjustatud survetegurite vähendamine veekeskkonnas, kahandades sobivate asendusainete ([6]) või alternatiivsete tehnoloogialahenduste kasutamise teel peamiste saasteainete ja muude vesikonnale eriomaste saasteainetena käsitatavate kemikaalide heidet nende tekkekohas.

5. **Vee säästmise meetmete** rakendamine, et vähendada kvantitatiivset ja kvalitatiivset survet veekogudele veepuuduse all kannatavatel valgaladel, mis on kindlaks määratud asjakohases veemajanduskavas.

([1]) Analüüs, mille raames hinnatakse veekogu praegusest seisundist lähtuvalt vajadust vähendada survetegureid, et saavutada vee hea seisundi alane eesmärk, mis tuleneb raamdirektiivi artikli 11 lõikest 1, mille kohaselt liikmesriik peab kehtestama meetmeprogrammi, „võttes arvesse artikli 5 alusel nõutavate analüüside tulemusi“ (survetegurite ja mõju analüüs), „et saavutada artiklis 4 kehtestatud eesmärke“ (hea seisund). Lisaks on artikli 11 lõikes 8 sätestatud, et meetmeprogrammid tuleb iga kuue aasta tagant läbi vaadata. Lisateavet leiab vee raamdirektiiviga seotud aruandlust käsitlevatest 2016. aasta suunistest (http://cdr.eionet.europa.eu/help/WFD/WFD_521_2016/Guidance/WFD_ReportingGuidance.pdf), eriti punktist 10.1.8.2 (lk 245), kus on kirjeldatud, millised vajadusi kajastavad näitajad peavad liikmesriigid iga olulise surveteguri või keemilise aine puhul esitama, ning punktidest 10.1.4 ja 10.1.5.

([2]) Nõukogu 21. mai 1991. aasta direktiiv 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta (EÜT L 135, 30.5.1991, lk 40).

([3]) Nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiiv 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (EÜT L 375, 31.12.1991, lk 1).

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. veebruari 2006. aasta direktiiv 2006/7/EÜ, mis käsitleb suplusvee kvaliteedi juhtimist ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 76/160/EMÜ (ELT L 64, 4.3.2006, lk 37).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/118/EÜ, mis käsitleb põhjavee kaitset reostuse ja seisundi halvenemise eest (ELT L 372, 27.12.2006, lk 19).

([6]) Sobivad asendusained on muud kemikaalid, millega on võimalik saavutada sama soovitud tulemus väiksema keskkonnamõjuga.

Mere- ja rannikualade majandamine – III lisa A jao punkti a alapunkt iii

1. Vahendite, tehnoloogialahenduste ja tavade kohaldamine, et **tagada merekeskkonnaga seotud inimtegevuse jätkusuutlikkus**, sealhulgas vähendades survet, mida inimtegevus avaldab merekeskkonnale, ja keskendudes vähemalt ühele järgmistest väga olulistest teemadest:

   — veealune müra,

   — merepõhja häiringud,

   — süvamerekaevandamine,

   — kalapüük,

   — põllumajandus ja/või

   — navigatsioon.

2. Projektid, mille eesmärk on **ennetada prügi või saasteainete sattumist merre ning neid seal vähendada**, tegeledes prügi ja saasteainetega nende tekkekohas maal ja/või meres.

Veemajandus – III lisa A jao punkti a alapunkt iv

1. Tehnoloogialahenduste kasutamine joogivee ja asulareovee puhastamise süsteemide jaoks, rakendades veeteenuste pakkumiseks **ressursitõhusaid protsesse** [1] ning kasutades kohapealseid menetlusi ja/või kontrolliprotsesse, et **vähendada või vältida** reovee puhastamisel tekkivate **saasteainete ja/või patogeenide keskkonda laskmist**.

2. Selliste vahendite kasutamine, millega tagatakse joogiveedirektiivi ja asulareovee puhastamise direktiivile vastavate **veeteenuste ressursitõhus osutamine maapiirkondades** elavatele inimestele [2].

3. **Ringlussevõetud/puhastatud veega** seotud lahenduste ja/või puhastamisvõimaluste **tõhususe ja tulemuslikkuse suurendamine**, rakendades üht või mitut järgmistest vahenditest:

   — (alternatiivse) veevarustuse, reovee puhastamise, ressursside [3] kordus- ja taaskasutamise ning ringlussevõtu käsitused;

   — reovee puhastamise süsteemides tekkivate saasteainete ja patogeenide keskkonda laskmisega seotud allikakontrolli meetodid ja kulutõhusad kohapealsed tehnoloogialahendused;

   — reoveepuhastuse innovatsioonikeskused piirkondades, kus praegu ei ole nõuetekohast kanalisatsioonivõrku ning käitlemis- ja sanitaarrajatisi; kõnealustes keskustes rakendatakse arukaid tehnoloogialahendusi ja detsentraliseeritud süsteeme rõhuasetusega alternatiivsetel veeallikatel;

   — süsteemsed lähenemisviisid vee-, energia- ja ressursside kao vältimiseks tööstuslikus tootmises ja/või vee- ja reoveetaristus.

LIFE määruse III lisa

b) ***Jäätmeid käsitlevad valdkondlikud prioriteedid***: *tegevus, millega rakendatakse ressursitõhusa Euroopa tegevuskavas ja seitsmendas keskkonnaalases tegevusprogrammis sätestatud jäätmetega seotud erieesmärke, eelkõige:*

   i) ühtsed käsitused jäätmekavade ja -programmide rakendamiseks;

   ii) tegevus jäätmeid käsitlevate liidu õigusaktide rakendamiseks ja edasiarendamiseks, keskendudes eelkõige liidu jäätmehierarhia esimesele astmele (jäätmetekke vältimine, korduvkasutamine ja ringlussevõtt);

   iii) tegevus, mis on seotud ressursitõhususe ja toodete olelusringi mõjuga, tarbimisharjumustega ning materjalikulu vähendamisega majanduses.

Seoses jäätmetega on ressursitõhusa Euroopa tegevuskava ja seitsmenda keskkonnaalase tegevusprogrammi eesmärk saavutada 2020. aastaks järgmised üldeesmärgid:

— vähendada tekkivate jäätmete hulka;

— suurendada võimalikult palju ringlussevõttu ja korduskasutamist;

---

[1] Nt selleks, et vähendada energia tarbimist vee puhastamisel ja majandamisel ning veekadu.

[2] Maapiirkondades elavad inimesed on inimesed, kes elavad väljaspool linnapiirkondi. Linnapiirkonna määratlemisel kasutatakse järgmisi kriteeriume: 1) rahvastikutiheduse künnis (300 elanikku), mida kohaldatakse 1 km² suuruse võrguruudu suhtes; 2) miinimumsuuruse künnis (5 000 elanikku), mida kohaldatakse rahvastikutiheduse künnist ületavate võrguruutude rühma suhtes. Lisateavet vt aadressil http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Urban-rural_typology.

[3] Nt mullas esinevad toitained (P, K, N) ja orgaanilised ühendid.

— piirata ringlussevõtmiseks kõlbmatu materjali põletamist ning

— piirata ringlussevõtuks ja taaskasutamiseks kõlbmatute jäätmete prügilasse ladestamist.

Seetõttu eelistatakse järgmisi projektiteemasid.

Jäätmealaste õigusaktide rakendamine – III lisa A jao punkti b alapunktid i ja ii

1. Meetodite rakendamine **jäätmete käitlemiseks** (liigiti kogumine, sorteerimine ja ringlussevõtt) ELi äärepoolseimates piirkondades ([1]) või saartel, ([2]) kus on alla 250 000 elaniku ([3]).

2. Selliste **innovaatiliste lahenduste** rakendamine, milles keskendutakse ühele järgmistest tegevusvaldkondadest:

   — **elektri- ja elektroonikaseadmete romude ja/või patareide ja akude** liigiti kogumine ja ringlussevõtt või lihtsalt nende ringlussevõtt;

   — **romusõidukite** lammutamine ja ringlussevõtt;

   — ehitiste või hoonete **valikuline lammutamine**, mille tulemusel saadakse lisaväärtusega ([4]) ringlussevõetavaid materjale või tooteid;

   — **plasti** ([5]) sorteerimine ja lisaväärtusega ringlussevõtt;

   — **biojäätmete** liigiti kogumine ja ringlussevõtt ja/või

   — **kriitilise tähtsusega toorainete taaskasutamiseks komposiitmaterjalide** ringlussevõtt.

   Selgitav märkus

   Nimetatud innovaatiliste lahenduste ja programmi LIFE projekti täiendamiseks tuleks nii projekti elluviimise ajal kui ka pärast seda jätkata muud asjakohast jäätmehierarhiaga kooskõlas olevat jäätmekäitlustegevust.

3. **Jäätmetes leiduvate ohtlike ainete kindlakstegemine** ([6]) **ja eraldamine**, et võimaldada käideldud jäätmete lisaväärtusega ([7]) ringlussevõttu ja ohtlike ainete ohutut kõrvaldamist projekti raames.

Jäätmed ja ressursitõhusus – III lisa A jao punkti b alapunkt iii

1. **Ressursitõhususe toetamiseks uute äri- ja tarbimismudelite ja/või lähenemisviiside** rakendamine ressursitõhusa Euroopa tegevuskavas ([8]) ja ELi ringmajanduse loomise tegevuskavas ([9]) kindlaks määratud esmatähtsates tööstussektorites, keskendudes toodete vastupidavusele, korduskasutamisele, parandamisele ja ringlussevõtule ning toodete alternatiivsetele müügiprotsessidele. Uute ärimudelite ja lähenemisviiside rakendamine peaks juba projekti kestuse ajal kaasa tooma

   — väiksema ressursside kasutamise (materjalikasutus, energia- ja/või veekasutus, olenevalt peamisest mõjust) ning

([1]) Guadeloupe, Réunion, Mayotte, Prantsuse Guajaana ja Martinique, Saint-Martin (Prantsusmaa); Madeira ja Assoorid (Portugal); Kanaari saared (Hispaania). Vt http://ec.europa.eu/regional_policy/et/policy/themes/outermost-regions/.

([2]) Saarena määratletakse piirkonda, mille pindala on vähemalt 1 km^2, mille kaugus mandrist on vähemalt 1 km, kus on üle 50 elaniku ja millel puudub püsiühendus (sild, tunnel, tamm) mandriga. Mõiste määratluse leiab Euroopa Liidu regionaalpoliitika teemalise väljaande *Regional Focus* nr 01/2011 artiklist „Regional typologies: a compilation“, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/focus/2011_01_typologies.pdf.

([3]) Asjakohaste pädevate asutuste kõige värskemate avalikkusele kättesaadavate andmete põhjal.

([4]) Lisaväärtus tähendab ringlussevõttu kvaliteetsetes toodetes, st kasutamist muul otstarbel kui täitematerjalina. Mõistet on käsitletud komisjoni 2. juuli 2014. aasta teatises Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ringmajanduse suunas: jäätmevaba Euroopa kava“ (COM(2014) 398 final), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A52014DC0398.

([5]) Sh plastpakendid.

([6]) Sh kirjeldamine.

([7]) Lisaväärtus tähendab ringlussevõttu kvaliteetsetes toodetes, st kasutamist muul otstarbel kui täitematerjalina. Mõistet on käsitletud komisjoni 2. juuli 2014. aasta teatises Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ringmajanduse suunas: jäätmevaba Euroopa kava“ (COM(2014) 398 final), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A52014DC0398.

([8]) Komisjoni 20. septembri 2011. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava“ (KOM(2011) 571 lõplik), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM:2011:0571:FIN.

([9]) Komisjoni 2. detsembri 2015. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ringmajanduse loomise tegevuskava“ (COM(2015) 614 final), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614.

— väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) ümberkujundamise toetamise ([1]) ja/või

— sotsiaalse mõõtme lõimimise ärimudelisse.

Selgitav märkus

Alternatiivsed protsessid hõlmavad muu hulgas jagamist või rentimist, ümbertöötlemist, tööstussümbioosi, toiduahelate optimeerimist, transporti ja liikuvust, säästlikke hooneid ja säästlikku ehitamist/lammutamist.

LIFE määruse III lisa

c) ***Ressursitõhusust, sealhulgas mullastikku ja metsi ning rohelist ja ringmajandust käsitlevad valdkondlikud prioriteedid***: *tegevus ressursitõhusa Euroopa tegevuskava ja seitsmenda keskkonnaalase tegevusprogrammi rakendamiseks, mis ei ole juba hõlmatud muude käesolevas lisas osutatud valdkondlike prioriteetidega, eelkõige:*

i) tegevus tööstusliku sümbioosi ja teadmussiirde edendamiseks ning uute mudelite väljatöötamiseks, et minna üle ring- ja rohelisele majandusele;

ii) tegevus mullakaitse teemastrateegia (komisjoni 22. septembri 2006. aasta teatis „Mullakaitse teemastrateegia“) rakendamiseks, keskendudes eelkõige pinnase katmise mõju leevendamisele ja kompenseerimisele ning paremale maakasutusele;

iii) tegevus metsade seireks ja teabesüsteemideks ning metsatulekahjude ärahoidmiseks.

Ressursitõhususe valdkondlike prioriteetidega, sealhulgas mullastiku ja metsade ning rohelise ja ringmajandusega seotud projektides keskendutakse ressursitõhusa Euroopa tegevuskava, ELi ringmajanduse loomise tegevuskava, ([2]) mullakaitse teemastrateegia ([3]) ja ELi 2013. aasta metsastrateegia ([4]) rakendamisele.

Seoses tööstussümbioosi, teadmussiirde ning ring- ja rohelisele majandusele üleminekuga tuleks pöörata erilist tähelepanu ettevõtete ringmajanduse põhimõtetest lähtuvale/ressursitõhusale keskkonnasäästlikule tegevusele, tarbijapoliitikale, uutele äri- ja tarbimismudelitele ning väärtusahelatele. Avalik sektor on toetanud ringmajandusega seoses seni eelkõige ringlussevõttu, samas kui korduskasutamist, parandamist ja ümbertöötlemist käsitlevad projektid on olnud alaesindatud ([5]). Ringmajanduse rakendamisel (kohalikes) väärtusahelates on head väljavaated saavutada positiivne sotsiaalne mõju, mis väljendub näiteks ebasoodsas olukorras olevate isikute lõimimises tööturule ja varimajanduses toimuva tegevuse ametlikuks muutmises. Ringmajandusele keskenduvates projektides tuleks mõõdetava otsese keskkonnamõju kõrval arvesse võtta ka neid aspekte. Neis väärtusahelates käsitletakse esmatähtsaid sektoreid ja seega aidatakse ka rakendada peatset strateegiat plasti kohta ringmajanduses ([6]).

Mullakaitse valdkonnas on vaja parandada mulla majandamist ning eeskätt piirata ja leevendada mulla katmise mõju. Projekti raames kogutavad mullaga seotud andmed tuleks esitada lisamiseks asjakohastesse piirkondlikesse, riiklikesse ja/või ELi andmebaasidesse.

Projektid, milles käsitletakse metsi, aitavad eeldatavasti kaasa metsade seirele, võimaldades täiendada praeguseid või tulevasi Euroopa metsainfosüsteeme asjakohaste andmetega, mis võivad projekti elluviimisel koguneda. Teisalt on vaja leida kulutõhusad ja looduslähedased või sarnased alternatiivsed metsakasvatusmeetodid istutatud samavanuseliste üheliigiliste puistute jaoks, et veelgi suurendada bioloogilist mitmekesisust ja vastupanuvõimet. Erilisi jõupingutusi tuleks teha selleks, et ära hoida metsatulekahjude puhkemine, luua võimalikult ebasoodsad tingimused nende levikuks ja suurendada metsade üldist vastupanuvõimet, eriti kaitstud aladel, nagu Natura 2000 alad, kus asub suur osa metsadest ja millel rajaneb ELi looduskaitsealane tegevus.

([1]) VKEde määratlus vt aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=URISERV%3An26026.

([2]) Komisjoni 2. detsembri 2015. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ringmajanduse loomise tegevuskava“ (COM(2015) 614 final), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614.

([3]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Mullakaitse teemastrateegia“ (COM(2006) 231 final), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52006DC0231.

([4]) https://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy_et.

([5]) Vt Euroopa Keskkonnaameti (EEA) aruanne nr 6/2017 „Circular by design – products in the circular economy“, lk 23, kus on öeldud, et kõikidest ELi tootedisainialastest teadus- ja arendusprojektidest keskenduvad 5 % ökodisainile, 1 % ümbertöötlemisele ja 2 % parandamisele, kuid ringlussevõtule keskendub 8 %.

([6]) http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-strategy-on-plastics-in-the-circular-economy.

Seetõttu eelistatakse järgmisi projektiteemasid.

Ressursitõhusus, roheline ja ringmajandus – III lisa A jao punkti c alapunkt i

Ringmajanduse põhimõtte rakendamine, keskendudes vähemalt ühele ELi ringmajanduse loomise tegevuskavas sätestatud esmatähtsale sektorile ([1]) ning tagades kvaliteetsete teiseste toorainete, jääkmaterjalide ja/või jäätmete kasutamise väärtusahelas või eri väärtusahelates. Ringmajanduse rakendamine peaks juba projekti kestuse ajal kaasa tooma

— väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) ümberkujundamise toetamise ja/või

— sotsiaalse mõõtme lõimimise väärtusahela(te)sse.

Mullastik – III lisa A jao punkti c alapunkt ii

1. Turuvajadustest lähtuvatest lahendustest tõhusamate meetmete rakendamine kooskõlas mulla katmise suunistega, ([2]) et saavutada **piirkonna- või riigiülene ruumiline planeerimine täiendava maa hõivamise või mulla katmiseta**. Kasutada tuleb vähemalt üht järgmistest meetmetest:

   — saastatud aladele keskenduvad piiramis- ja/või muud heastamismeetmed;

   — mulla katmise mõju leevendamise meetmed ja/või

   — mulla katmise kompenseerimise meetmed.

2. Integreeritud **säästvate mullamajandamistavade** rakendamine kooskõlas mulla säästvat majandamist käsitlevate vabatahtlike suunistega ([3]) piirkondlike, riiklike või riikidevaheliste võrgustike või organisatsioonide kaudu.

Metsad – III lisa A jao punkti c alapunkt iii

Lisaks metsaelupaiku ja -ökosüsteeme ning nende teenuseid käsitlevatele näitajatele tuleks programmi LIFE metsadele keskenduvate projektide raames esitada ka andmeid asjakohaste näitajate kohta metsa säästva majandamise ajakohastatud üleeuroopaliste näitajate 1., 2., 4. ja 5. kriteeriumi alusel ([4]).

1. Vahendite, metoodikate, võtete, tehnoloogialahenduste ja seadmete tõhus ja tulemuslik kasutamine, et rakendada **looduslähedase metsamajandamise meetodeid ja sarnaseid alternatiivseid metsakasvatusmeetodeid** ([5]) **intensiivsema** ([6]) **metsamajandamise** ja/või **istutatud samavanuselistel üheliigilistel puistutel** põhinevate majandamisviiside asemel **kulutõhususega**, mis on võrreldav samaväärse intensiivsema ja/või samavanuseliste üheliigiliste metsade majandamise kulutõhususega ([7]).

([1]) Komisjoni 2. detsembri 2015. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ringmajanduse loomise tegevuskava“ (COM(2015) 614 final), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614. Esmatähtsad sektorid on plast, kriitilise tähtsusega toorained, toidujäätmed, biomass ja bioressursipõhised tooted ning ehitus- ja lammutustegevuse jäätmed.

([2]) Komisjoni talituste 12. aprilli 2012. aasta töödokument „Suunised mulla katmise piiramise, leevendamise ja kompenseerimise parimate tavade kohta“ (SWD(2012) 101 final), http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/guidelines/ET%20-%20Sealing%20Guidelines.pdf.

([3]) ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) nõukogus 5. detsembril 2016 vastu võetud suunised, mille EL ja liikmesriigid on kinnitanud, http://www.fao.org/3/a-bl813e.pdf.

([4]) Madridi 22. oktoobri 2015. aasta ministrite deklaratsioon, mis võeti vastu 30. juunil – 2. juulil 2015 Hispaanias Madridis toimunud Euroopa metsade kaitset käsitleva ministrite konverentsi ekspertide tasandi kohtumisel, http://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/11/III.-ELM_7MC_2_2015_MinisterialDeclaration_adopted-2.pdf#page=5.

([5]) Nt väikesemahuline metsandustegevus.

([6]) Philipp S. Duncker, Susana M. Barreiro, Geerten M. Hengeveld, Torgny Lind, William L. Mason, Slawomir Ambrozy jaHeinrich Spiecker, „Classification of Forest Management Approaches: A New Conceptual Framework and Its Applicability to European Forestry“, *Ecology and Society* 17(4): 51, lk 50, http://dx.doi.org/10.5751/ES-05262-170451: „Erinevad metsamajandamisviisid või metsakasvatussüsteemid saab üles ehitada kasvava majandamisintensiivsusega, sõltuvalt konkreetsetest rakendatavatest meetoditest ja tavadest (liikide valimine, paiga ettevalmistamine, istutamine, hooldamine, harvendamine, lõppraie, keemiliste mõjurite kasutamine jne). Kõnealuste meetodite ja tavade seast tehtav valik mõjutab metsaökosüsteemi struktuure ja funktsioone, sealhulgas bioloogilist mitmekesisust ja muid kestlikkuse kriteeriume. Metsa intensiivse majandamise korral lähtutakse tavaliselt eeskätt majanduslikest kaalutlustest ja eriti boimassi tootmisega seotud eesmärkidest, samas kui ökoloogilistele probleemidele ning muudele ökosüsteemi funktsioonidele ja teenustele pööratakse suhteliselt vähe tähelepanu. Selle lähenemisviisi puhul on tüüpilised lühike rotatsiooniaeg, samavanuselised puistud, võimalus kasutada muid puuliike kui põlisliigid, keemiliste mõjurite kasutamine, lageraie kui lõppraie meetod, intensiivne masinate kasutamine ning mulla harimine või väetamine ja lupjamine“.

([7]) Nt uued masinad, mis sobivad puude valikuliseks eemaldamiseks ja võimaldavad suurendada puistu struktuuri mitmekesisust; mullakahjustuste ärahoidmine; uued inventari mudelid ja IT-süsteemid puistute kavandamiseks ja majandamiseks; kaugseire tehnoloogia, et ära hoida ebaseaduslikku raiet; saekaatrites kasutatav eritehnoloogia jne.

Selgitav märkus

Looduslähedasele metsamajandamisele (mida mõnikord nimetatakse ka keskkonnahoidlikuks metsanduseks või püsimetsanduseks) on iseloomulikud tavad, millega püütakse matkida looduslikke protsesse ja mille eesmärk on ühendada metsa majanduslik kasutamine looduskaitsega. Tulemuseks on aktiivselt majandatud, kuid mitmekesised ja rikkalikud segametsad, mis on võrdlemisi sarnased looduslike metsadega. Kõnealune lähenemisviis hõlmab metsa aktiivset majandamist metsa ülestöötamise teel ja seega ei tohiks seda segi ajada lähenemisviisidega, mille selge eesmärk on säilitada looduslikud protsessid, näiteks põlisloodusalad. Tavad, mida tavaliselt rakendatakse, võivad riigiti veidi erineda, kuid nad peaksid hõlmama järgmisi elemente: kohalike või kohapealsetele oludele kohandatud puuliikide kasutamine, looduslik uuenemine, masinate piiratud kasutamine, looduskaitsemeetmed, väetiste või pestitsiidide vältimine, pikk raiering ja üksikute tüvede kõrvaldamine või valikraie ([1]).

2. Meetodite ([2]) katsetamine ja rakendamine, et **muuta olemasolevad väga tuleohtlikud metsad** vastupanuvõimelisemateks puistuteks, kus tulekahju puhkemise ja levimise oht on väiksem, tuginedes sellistele metsakasvatus- ja maamajandamistavadele, mis on soodsad poollooduslikele sega- või laialehistele metsadele, millega välditakse seotud veekogude ülemäärast kasutamist ja/või millega tagatakse säästlik maakasutus, mis vähendab tulekahju puhkemise ohtu ja/või tulekahjude intensiivsust.

LIFE määruse III lisa

d) ***Keskkonda ja tervist, sealhulgas kemikaale ja müra käsitlevad valdkondlikud prioriteedid***: *toetav tegevus, millega rakendatakse ressursitõhusa Euroopa tegevuskavas ja seitsmendas keskkonnaalases tegevusprogrammis sätestatud keskkonna ja tervisega seotud erieesmärke, eelkõige:*

i) toetav tegevus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1907/2006 ([3]) (REACH) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 528/2012 ([4]) (biotsiidide määrus) rakendamiseks, et tagada kemikaalide (sealhulgas nanomaterjalid) ohutum, säästlikum või ökonoomsem kasutamine;

ii) toetav tegevus, millega aidatakse kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2002/49/EÜ ([5]) (müradirektiiv) rakendamisele, et saavutada sellised müratasemed, mis ei põhjusta inimeste tervisele märkimisväärseid kahjustusi ega riske;

iii) toetav tegevus suurõnnetuste ärahoidmiseks, aidates eelkõige kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/18/EL ([6]) (Seveso III direktiiv) rakendamisele.

Seoses keskkonna ja tervisega tuleks uurida uusi meetodeid, mille abil vähendada kemikaalide, müra ja tööstusõnnetuste mõju keskkonnale ja inimeste tervisele.

Seetõttu eelistatakse järgmisi projektiteemasid.

Kemikaalid – III lisa A jao punkti d alapunkt i

Vähemalt ühe allpool nimetatud teguri **keskkonnale või inimeste tervisele avaldatava mõju vähendamine**:

— **ained, mis on liigitatud ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist käsitleva määruse** ([7]) **alusel aineteks, mis on ohtlikud inimeste tervisele või keskkonnale**;

([1]) Duncker, P. S., Barreiro, S. M., Hengeveld, G. M., Lind, T., Mason, W. L., Ambrozy, S. ja Spiecker, H., „Classification of forest management approaches: a new conceptual framework and its applicability to European forestry", *Ecology and Society* 17(4): 51, 2012.

([2]) Meetodid ja lähenemisviisid on erinevad, sõltudes näiteks metsakinnistu suurusest, omandi liigist, metsa liigist, biogeograafilisest piirkonnast jne.

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ning millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, 30.12.2006, lk 1).

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määrus (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist (ELT L 167, 27.6.2012, lk 1).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. juuni 2002. aasta direktiiv 2002/49/EÜ, mis on seotud keskkonnamüra hindamise ja kontrollimisega (EÜT L 189, 18.7.2002, lk 12).

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiiv 2012/18/EL ohtlike ainetega seotud suurõnnetuste ohu ohjeldamise ning nõukogu direktiivi 96/82/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 197, 24.7.2012, lk 1).

([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1272/2008, mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist ning millega muudetakse direktiive 67/548/EMÜ ja 1999/45/EÜ ja tunnistatakse need kehtetuks ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 (ELT L 353, 31.12.2008, lk 1, viimati muudetud tehnika ja teaduse arengu arvessevõtmiseks), https://echa.europa.eu/et/regulations/clp/legislation.

— kemikaalide, sealhulgas endokriinfunktsiooni kahjustavate **kemikaalide kombineeritud mõju**;

— **nanomaterjalid**;

— **biotsiidid ja/või pestitsiidid**.

See saavutatakse ühel või mitmel järgmistest viisidest:

— ohutum ja säästlikum kasutamine,

— toodetes või keskkonnas esinevate mürgiste kemikaalidega kokkupuutumise minimeerimine ja/või

— asendamine ohutumate ainete või mittekeemiliste lahendustega.

Müra – III lisa A jao punkti d alapunkt ii

Selles rubriigis eelistatakse linnapiirkondades elluviidavaid projekte, et parandada võimalikult suure hulga inimeste olukorda.

Teedel tekkiva müra vähendamine **tihedalt asustatud linnapiirkondades**, kasutades vähest müra tekitavaid katteid ja/või rehve, mille olelusringi kulud on võrreldavad standardkatete ja/või -rehvide kuludega, võimaldades samas müra märkimisväärselt vähendada.

Tööstusõnnetused – III lisa A jao punkti e alapunkt iii

Ohtlike ainetega seotud suurõnnetuste ohu ohjeldamist käsitleva **Seveso III direktiivi** (direktiiv 2012/18/EL) rakendamise hõlbustamine, võttes kasutusele eriti kulutõhusad metoodilised vahendid **inimeste tervist ja keskkonda ohustavate riskide kindlakstegemiseks** ning **doominoefekti** ohjamiseks. Kohustatud isikud tutvustavad neid vahendeid projektide raames ja rakendavad nende põhjal riskide ennetamise või vähendamise meetmeid.

LIFE määruse III lisa

e) ***Õhukvaliteeti ja heitkoguseid, sealhulgas linnakeskkonda käsitlevad valdkondlikud prioriteedid***: *toetav tegevus, millega rakendatakse ressursitõhusa Euroopa tegevuskavas ja seitsmendas keskkonnaalases tegevusprogrammis sätestatud õhu ja heitkogustega seotud erieesmärke, eelkõige:*

i) ühtsed lähenemisviisid õhukvaliteeti käsitlevate õigusaktide rakendamiseks;

ii) toetav tegevus, et hõlbustada liidu õhukvaliteeti ja sellega seotud heitkoguseid käsitlevate nõuete, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2001/81/EÜ [1] (õhusaasteainete siseriiklike ülemmäärade direktiiv) täitmist;

iii) toetav tegevus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/75/EL [2] (tööstusheidete direktiiv) tõhustatud rakendamiseks, pöörates erilist tähelepanu parima võimaliku tehnoloogia määratlemise ja rakendamise parandamisele, tagades üldsusele lihtsa juurdepääsu teabele ning suurendades tööstusheidete direktiivi osatähtsust innovatsioonis.

Õhukvaliteeti ja heitkoguseid, sealhulgas linnakeskkonda, käsitleva valdkondliku prioriteedi raames keskendutakse õhukvaliteedialaste õigusaktide rakendamisele ja linnade keskkonnaprobleemide terviklahendustele. Õhusaaste jääb Euroopas kõige tõsisemaks keskkonnaga seotud terviseprobleemiks, mille puhul suremus on enam kui kümme korda suurem kui liiklusõnnetustest põhjustatud suremus ja millel on ka oluline mõju ökosüsteemidele (nt 70 % ELi Natura 2000 aladest kannatab õhusaastest tuleneva eutrofeerumise all). Selle probleemiga tuleks tegeleda kooskõlas tulevase ELi õhukvaliteedi strateegiaga aastani 2030. Projektis tuleks viidata tahketele osakestele ja/või lämmastikdioksiidile, mitte süsinikdioksiidile. Kui peamine eesmärk on vähendada süsinikdioksiidi heidet, tuleks projekt esitada kliimameetmete allprogrammi raames.

Tööstusheidete direktiiv on põhivahend suurtest saasteallikatest pärit saaste ennetamiseks ja kontrolliks. Selle direktiivi (ja selle eelkäija, saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivi) rakendamisel saadud kogemused on võimaldanud kindlaks määrata täiendavad vajadused seoses avaliku teabega ja kujunemisjärgus tehnoloogia kasutuselevõtuga.

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2001. aasta direktiiv 2001/81/EÜ teatavate õhusaasteainete siseriiklike ülemmäärade kohta (EÜT L 309, 27.11.2001, lk 22).

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiv 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) (ELT L 334, 17.12.2010, lk 17).

Seetõttu eelistatakse järgmisi projektiteemasid.

Õhukvaliteeti käsitlevad õigusaktid ja õhusaasteainete siseriiklike ülemmäärade direktiiv – III lisa jao A punkti e alapunktid i ja ii

Kui ei ole sõnaselgelt märgitud teisiti, tuleks õhukvaliteediga seotud projektides üldjuhul keskenduda linnapiirkondadele, et hõlmata võimalikult suur hulk inimesi.

1. **Õhukvaliteedi parandamine ja tahkete osakeste heite vähendamine** piirkondades, kus kodustes kütteseadmetes kasutatakse palju tahkekütuseid, nagu biomass, süsi ja turvas. Selliste projektidega rakendatakse üht või mitut järgmistest lahendustest:

   — tehnilised lahendused ([1]),

   — juhtimislahendused,

   — regulatiivsed lahendused ja/või

   — lisatasupõhised lahendused ([2]).

2. **Säästev liiklus maanteedel**, võttes sihikule õhu saasteainete heite, mille vähendamine aitab olulisel määral saavutada vastavust õhukvaliteedi standarditele, keskendudes ühele või mitmele järgmistest lahendustest:

   — saastevabamad tegelikud sõidutingimused;

   — keskkonnahoidlikumate või elektriliste kahe- või kolmerattaliste sõidukite kasutamine ja/või seonduvate taristuvajaduste analüüs ja lahenduste katsetamine;

   — elektriliste või ülivähese heitega sõidukite ([3]) kasutamine;

   — alternatiivkütuste kasutamine;

   — innovaatilised sõidukite moderniseerimise programmid ([4]);

   — alternatiivne jõuülekande tehnoloogia ([5]);

   — suure mõjuga liiklemissüsteemide (nagu vähese saastega alade ja teemaksusüsteemide rakendamine) täiustatud juurdepääsukriteeriumide ja/või märgiste kaudu ja/või

   — innovaatiliste logistikaplatvormide kasutamine ([6]).

3. **Säästev lennundus ja väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate liiklus**, et vähendada heidet, eriti seda, mida põhjustavad olemasolevad väljaspool teid kasutatavad liikurmasinad, mis ei ole Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/1628 (veel) hõlmatud ([7]).

4. **Vähendada ammoniaagi, metaani ja tahkete osakeste heidet põllumajanduses**, toetades ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni koostatud heite vähendamist põllumajanduses käsitleva ajakohastatud hea tava koodeksi ([8]) rakendamist.

([1]) Nt kütuse eeltöötlemine, ülivähese tolmu tehnoloogia, suure tõhususega ja puhta põlemise ja kontrolli tehnoloogia, kombinatsioonid heitevaba taastuvenergiaga, soojuse säilitamine.

([2]) Palume arvesse võtta, et lisatasu maksmine otse kolmandatele isikutele ei ole vastavalt programmi LIFE näidistoetuslepingu artiklile II.11 programmi LIFE raames rahastamiskõlblik.

([3]) Ülivähese heitega sõidukid raamprogrammi „Horisont 2020“ tööprogrammi tähenduses, http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-transport_en.pdf. Nende hulka võivad kuuluda ka ühissõidukid.

([4]) Kavandatavad tooted võivad olla autod, samuti kahe- või kolmerattalised mootorsõidukid.

([5]) Nt elektriliiklus ja vesinikupõhine liiklus.

([6]) Nt kauba kättetoimetamise lõpusirgel.

([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1628, mis käsitleb väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate sisepõlemismootorite gaasiliste saasteainete ja tahkete osakeste heite piirnorme ja tüübikinnitusega seotud nõudeid, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1024/2012 ja (EL) nr 167/2013 ning muudetakse direktiivi 97/68/EÜ ja tunnistatakse see kehtetuks (ELT L 252, 16.9.2016, lk 53). Nt siseveetranspordis, sadamataristus ja ehitusplatsidel. See võib hõlmata üleminekut muule kütusele (sh elekter), vähese heitega kütuse (nt lennukikütus, mille puhul tahkete osakeste arv heites on väike) kasutamist ning moderniseerimist, rakendades heite vähendamise tehnoloogiat. Meetmete täiendamiseks võib rakendada seonduvaid linnastrateegiaid, reguleerimispõhimõtteid ja planeerimist. Meetmete tulemuseks peaks olema saasteainete, näiteks tahkete osakeste ja lämmastikdioksiidi heite mõõdetav vähenemine.

([8]) http://www.unece.org/index.php?id=41358.

Tööstusheidete direktiiv – III lisa A jao punkti e alapunkt iii

Sellise **saaste vältimise ja vähendamise tehnoloogia** rakendamine, millele on tööstusheidete direktiivis viidatud kui kujunemisjärgus tehnoloogiale.

Linnakeskkond – III lisa A jao punkt e

Säästvat planeerimist ja projekteerimist käsitlevate ja/või innovaatilisi tehnilisi lahendusi toetavate integreeritud linnastrateegiate ja reguleerimispõhimõtete rakendamine, et parandada vähemalt üht järgmistest aspektidest:

— ühistransport ja liikuvus linnades;

— energia või ressursitõhususe või heitevaba/vähese heitega ([1]) taastuvenergia või materjalidega seotud lahendused ([2]),

— kohalik toidutootmine ja/või

— linnaökosüsteemide ja nende teenuste seisund ([3]).

3.2. **Looduse ja bioloogilise mitmekesisuse prioriteetne valdkond**

LIFE määruse artikli 11 punkti a kohaselt taotletakse selle prioriteetse valdkonna projektiteemade ja LIFE määruse III lisas loetletud seonduvate valdkondlike prioriteetide kaudu erieesmärki „aidata looduse ja bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas kaasa liidu poliitika ja õigusaktide, sealhulgas liidu bioloogilise mitmekesisuse strateegia 2020, nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ([4]) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ([5]) edasiarendamisele ja rakendamisele, eelkõige käsituste, parimate tavade ja lahenduste kohaldamise, väljatöötamise, katsetamise ja tutvustamise teel“.

Programm LIFE on olnud üks peamisi vahendeid, millega on toetatud linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi rakendamist viimasel 25 aastal, ning programm on olnud oluline ja mõnel juhul lausa ülitähtis Natura 2000 võrgustiku loomise tagamisel. Loodusdirektiivide toimivuskontrolli ([6]) raames ning loodust, rahvast ja majandust käsitlevas tegevuskavas ([7]) on rõhutatud vajadust suurendada selle prioriteetse valdkonna rahastamist, mille eest on hoolt kantud delegeeritud määrusega, millega muudetakse LIFE määruse artikli 9 lõiget 4. Programmi LIFE looduse ja bioloogilise mitmekesisuse prioriteetses valdkonnas jätkatakse rahaliste vahendite suunamist Natura 2000 võrgustikku, et tagada aastani 2020 rakendatava bioloogilise mitmekesisuse strateegia 1. eesmärgiga seoses võetud kohustuste täielik täitmine ning samas edendada projekte, milles keskendutakse kõnealuse strateegia 2., 3., 4. ja 5. eesmärgile.

Programmi LIFE looduse ja bioloogilise mitmekesisuse projektid on mõeldud täiendama üksteist ning kui see on asjakohane, ka muid looduse ja bioloogilise mitmekesisusega seotud valdkondlikke prioriteete: näiteks kui projektis keskendutakse Natura 2000 võrgustikule, tuleks selles vajaduse korral käsitleda ka invasiivseid võõrliike. Seega, et vältida ebajärjepidevust, kohaldatakse ühe valdkondliku prioriteedi puhul kohaldatavaid põhimõtteid ka täiendava valdkondliku prioriteedi puhul. Kui projekt, millega rakendatakse bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2020 2., 3., 4. ja/või 5. eesmärki, viiakse ellu (kasvõi osaliselt) Natura 2000 alal, peavad kavandatavad meetmed olema kooskõlas ala kaitse-eesmärkide, kaitsekorralduskava või samaväärses dokumendi ja/või ala erikaitsealaks määramise aktiga. Lisaks tuleks programmi LIFE metsadele keskenduvate projektide raames esitada ka andmeid asjakohaste näitajate kohta metsa säästva majandamise ajakohastatud üleeuroopaliste näitajate 1., 2., 4. ja 5. kriteeriumi alusel ([8]).

([1]) Projektis tuleks viidata tahketele osakestele ja/või lämmastikdioksiidile, mitte süsinikdioksiidile. Kui peamine eesmärk on vähendada süsinikdioksiidi heidet, tuleks projekt esitada kliimameetmete allprogrammi raames.

([2]) Sh lahendused, mis täiendavad linnapeade paketi raames võetavaid meetmeid.

([3]) http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/102.pdf.

([4]) Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (ELT L 206, 22.7.1992, lk 7).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7).

([6]) Komisjoni talituste 16. detsembri 2016. aasta töödokument „Fitness-check of the EU Nature Legislation (Birds and Habitats Directives) Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds and Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora“ (ELi loodusalaste õigusaktide –Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ (loodusliku linnustiku kaitse kohta) (linnudirektiiv) ja nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ (looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta) (elupaikade direktiiv) – toimivuse kontroll) (edaspidi „linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi toimivuskontroll“) (SWD(2016) 472 final).

([7]) Komisjoni 27. aprilli 2017. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Loodust, rahvast ja majandust käsitlev tegevuskava“ (COM(2017) 198 final).

([8]) Madridi 22. oktoobri 2015. aasta ministrite deklaratsioon, mis võeti vastu 30. juunil – 2. juulil 2015 Hispaanias Madridis toimunud Euroopa metsade kaitset käsitleva ministrite konverentsi ekspertide tasandi kohtumisel, http://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/11/III.-ELM_7MC_2_2015_MinisterialDeclaration_adopted-2.pdf#page=5.

LIFE määruse III lisa

a) ***Loodust käsitlevad valdkondlikud prioriteedid***: *tegevus, millega rakendatakse direktiive 92/43/EMÜ ja 2009/147/EÜ, eelkõige:*

i) tegevus, mille eesmärk on parandada liidule oluliste elupaikade ja liikide, sealhulgas mereelupaikade ja -liikide ning linnuliikide kaitsestaatust;

ii) tegevus Natura 2000 võrgustiku biogeograafiliste õpikodade toetamiseks;

iii) ühtsed käsitused prioriteetsete tegevusraamistike rakendamiseks.

Eelistatakse järgmisi projektiteemasid, mis aitavad kaasa 2020. aastani rakendatava bioloogilise mitmekesisuse strateegia 1. eesmärgi saavutamisele, et täielikult rakendada linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi.

1. Ühenduse tähtsusega ([1]) elupaigatüüpide või liikide kaitsestaatuse parandamine ELi linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi alusel, keskendudes **nende elupaigatüüpide või liikidega seoses pakutud või määratud Natura 2000 aladele** ([2]).

2. Projektid, mille eesmärk on parandada ühenduse tähtsusega elupaigatüüpide või liikide kaitsestaatust, tingimusel et nende **staatus ei ole** vastavalt kõige uuematele üldhinnangutele, mille liikmesriigid on esitanud asjaomasel geograafilisel tasandil elupaikade direktiivi artikli 17 kohaselt, või vastavalt kõige uuematele linnudirektiivi artikli 12 kohastele hinnangutele ja linde käsitlevatele ELi-tasandi hinnangutele „**soodne/turvaline ja mittevähenev**“ või „**teadmata**“.

3. Elupaikade direktiivi ja linnudirektiivi **merekeskkonna komponendi** ja seonduvate sätete rakendamine merestrateegia raamdirektiivi tunnuse nr 1 kohaselt, kui projektides keskendutakse ühele või mitmele järgmistest tegevusvaldkondadest:

— riiklike andmekogude koostamine ja lõplik väljatöötamine Natura 2000 avamerealade võrgustiku loomiseks;

— Natura 2000 merealade taastamine ja majandamine, sealhulgas alade kaitsekorralduskavade koostamine ja rakendamine;

— tegevus, millega lahendatakse merekeskkonna kaitsjate ja kalurite või muude mere kasutajate vahelisi liikide, elupaikade või aladega seotud konflikte, ning tegevus, milles ühendatakse kaitsemeetmed Natura 2000 alade säästva kasutamisega, ja/või

— näidis- või innovaatilised käsitused kriitilises seisus mereelupaikadele ja liikidele avalduva inimtegevuse mõju hindamiseks ja seireks ning nende käsituste kasutamine vahendina, millega suunata konkreetseid kaitsemeetmeid.

LIFE määruse III lisa

b) ***Bioloogilist mitmekesisust käsitlevad valdkondlikud prioriteedid***: *tegevus, millega rakendatakse liidu bioloogilise mitmekesisuse strateegiat 2020, eelkõige:*

i) tegevus, mille eesmärk on aidata kaasa 2. eesmärgi saavutamisele;

ii) tegevus, mille eesmärk on aidata kaasa 3., 4. ja 5. eesmärgi saavutamisele.

Järgmiste projektiteemade puhul keskendutakse 2020. aastani rakendatava bioloogilise mitmekesisuse strateegia 2., 3., 4. ja 5. eesmärgi saavutamisele, võttes sihikule eeskätt LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärgid ja artiklis 11 sätestatud erieesmärgid, ning seega saab neid projekte rahastada programmi LIFE raames.

([1]) Käesolevas kontekstis kasutatud viidet terminile „ühenduse tähtsusega“ tuleb mõista kui „liidu tähtsusega“.
([2]) Selle projektiteema puhul on rakendamisvahendid asjakohane prioriteetse tegevuse raamistik ning elupaika ja/või liiki käsitlevad tegevuskavad.

Eelistatakse allpool loetletud projektiteemasid.

1. Selliste **rohelise taristu** ([1]) **kavade** ja meetmete väljatöötamine ja rakendamine, millega **parandatakse ökosüsteemide ja nende teenuste** ([2]) **seisundit** ja/või Natura 2000 alade ja/või muude kaitstud alade vahelist **ühenduvust**.

   Selliste **rohelise taristuga seotud ulatuslikult ja korduvalt kasutatavate meetodite ja/või tehnoloogialahenduste** väljatöötamine ja rakendamine, millega leevendatakse ühenduvuse parandamise kaudu tõhusalt energia- või transporditaristu kahjulikku mõju bioloogilisele mitmekesisusele. Need lahendused ja/või meetodid peaksid olema **kulutõhusamad kui kvaliteedilt samaväärsed lahendused**, mida turul juba pakutakse, ning vajaduse korral peaksid need välja viima tasuta ühiste lahendusteni või tehniliste standardite väljatöötamiseni.

2. Selliste vahendite väljatöötamine ja rakendamine, **millega bioloogiline mitmekesisus lõimitakse finants- ja äriotsustesse**, kandmaks projekti kestel toimuva bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja taastamise kaudu hoolt selle eest, et **bioloogiline mitmekesisus ei väheneks ja/või sissetulek, millega toetatakse ökosüsteemi teenuseid, suureneks** ([3]).

3. Keskendumine sellistele **ohustatud liikidele või elupaikadele**, mida **ei ole kantud elupaikade direktiivi lisadesse**, kuid mille staatus on Euroopa punase raamatu liikide nimekirjas ([4]) või elupaikade nimekirjas ([5]) – või liikide puhul, mida Euroopa punases raamatus ei ole, Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) punases raamatus ([6]) – **„ohustatud" või halvem**.

4. Tegelemine **invasiivsete võõrliikidega**, ([7]) katsetades ja rakendades ulatuslikus raamistikus asjakohases ruumilises ulatuses järgmist kolme etappi:

   — invasiivsete võõrliikide sissetoomise vältimine, eelkõige tegeledes nende peamiste sissetoomise teede ja viisidega;

   — varajase avastamise ja kiire likvideerimise süsteemi sisseseadmine ning

   — juba kanda kinnitanud invasiivsete võõrliikide likvideerimine, kontrollimine või ohjeldamine.

   Projektid tuleks välja töötada olemasoleva tehnilise, haldus- ja/või õigusraamistiku täiustamiseks või uue raamistiku kehtestamiseks asjakohasel tasandil, eelkõige – kuid mitte üksnes – seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1143/2014 artikli 4 lõike 1 kohasesse liidu jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide nimekirja ([8]) kantud liikidega.

   Selgitav märkus: kui mõni etapp on projektist sõltumata juba läbitud või kui sellega ei ole võimalik projekti raames tegeleda, peavad projekti meetmed olema vähemalt selgelt paigutatud kõiki kolme etappi ühendavasse laiemasse raamistikku.

3.3. **Keskkonnaalase juhtimise ja teabe prioriteetne valdkond**

LIFE määruse artikli 12 punkti a kohaselt taotletakse selle prioriteetse valdkonna projektiteemade ja LIFE määruse III lisas loetletud seonduvate valdkondlike prioriteetide kaudu erieesmärki „toetada teadlikkuse tõstmist keskkonnaküsimustes, sealhulgas saavutada üldsuse ja sidusrühmade toetus liidu poliitika kujundamisele keskkonnavaldkonnas, ja edendada säästva arengu alaseid teadmisi ning säästva tarbimise uusi tavasid".

([1]) Roheline taristu on strateegiliselt kavandatud looduslike ja poollooduslike alade võrgustik, mille muid keskkonnaomadusi kujundatakse ja juhitakse eesmärgiga pakkuda laia valikut ökosüsteemi teenuseid. See hõlmab roheala (või siniala, kui tegemist on veeökosüsteemidega) ning muid maismaa- (sealhulgas ranniku-) ja merealade füüsilisi omadusi. Maismaal esineb roheline taristu maa- ja linnakeskkonnas. Vt http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52013DC0249.

([2]) http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/MAESWorkingPaper2013.pdf.

([3]) Näiteid vt ettevõtluse ja bioloogilise mitmekesisuse platvormil: http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/resources/index_en.htm.

([4]) http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm.

([5]) http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm.

([6]) http://www.iucnredlist.org/.

([7]) Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta määrusega (EL) nr 1143/2014 looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta (ELT L 317, 4.11.2014, lk 35) ning bioloogilise mitmekesisuse strateegia 5. eesmärgiga või selleks, et aidata saavutada direktiivi 2008/56/EÜ I lisas võõrliike käsitlevas tunnuses nr 2 sätestatud kaitse tase.

([8]) Seda nimekirja ajakohastatakse korrapäraselt, näiteks on seda tehtud komisjoni 13. juuli 2016. aasta rakendusmäärusega (EL) 2016/1141, millega võetakse vastu liidu jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide nimekiri vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1143/2014 (ELT L 189, 14.7.2016, lk 4).

LIFE määruse III lisa

Keskkonnaalase juhtimise ja teabe prioriteetne valdkond:

a) teabe-, teabevahetus- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniad vastavalt seitsmenda keskkonnaalase tegevusprogrammi prioriteetidele;

b) tegevus, millega toetatakse tõhusat kontrollimist ja nõuete täitmist edendavaid meetmeid seoses liidu keskkonnaalaste õigusaktidega, samuti teabesüsteeme ja -vahendeid liidu keskkonnaalaste õigusaktide rakendamisel.

Teabe-, teabevahetus- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniad – III lisa C jao punkt a

Kavandatud projektide Euroopa lisaväärtuse hindamisel võetakse arvesse teabe-, teabevahetus- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniate geograafilist ulatust.

Teadlikkuse suurendamine keskkonnaprobleemidest ning keskkonnaga seotud ELi poliitikast, vahenditest ja/või õigusaktidest asjaomaste sihtrühmade seas eesmärgiga muuta nende arusaami ning edendada keskkonnahoidlike käitumisviiside ja tavade rakendamist ja/või kodanike otsest kaasalöömist. Taotlejad peavad esitama olulised tõendid selle kohta, et projektis käsitletud valdkonnas/valdkondades toimuv muutus teadlikkuse tasemes ([1]) on tähtis tegur, mis toetab keskkonnaga seotud ELi poliitika, vahendite ja/või õigusaktide nõuetekohast rakendamist ja/või tulevast väljatöötamist. Teadlikkuse suurendamise alasel tegevusel peaks olema võimalikult suur, konkreetse käsitletava küsimuse puhul asjakohane katvus ([2]). Käsitletavad keskkonnaprobleemid ning keskkonnaga seotud ELi poliitika, vahendid ja/või õigusaktid peaksid olema otseselt seotud ühe või mitmega järgmise kolme prioriteedi all loetletud teemadest ([3]).

Keskkonnahoidlik majanduskasv:

— säästev tarbimine, keskendudes jäätmete, eriti plastjäätmete, toidujäätmete ja mereprügi tekke vältimisele;

— üleminek ringmajandusele, mis hõlmab eelkõige säästvate ärimudelite rakendamist, säästvat tootmist ning säästvaid tooteid ja teenuseid ([4]).

Kodanike vajadustega sidumine:

— Natura 2000 ning Euroopa loodusalaste õigusaktide rakendamisega kaasnev kasu kooskõlas loodust, rahvast ja majandust käsitleva tegevuskavaga ([5]);

— invasiivsed võõrliigid;

— kemikaalide ohutu kasutamine;

— loodusest, sealhulgas rohelisest taristust ja seotud ökosüsteemi teenustest tulenev kasu.

Kavandatu muutmine tõelisuseks:

— õhukvaliteet linnapiirkondades ja selle mõju tervisele ja/või

— veealaste õigusaktide rakendamisega kaasnev kasu.

([1]) Teadlikkuse tase on määratletud siin kui sihtrühma osa, kellele on tuttav idee/termin/toode/mõiste/keskkonnaprobleem vms, millele keskendutakse programmi LIFE kavandatava projekti raames tehtavas töös. Vt ka programmi LIFE peamisi projektinäitajaid käsitlevad suunised (http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/life2014_2020/documents/160215_LIFEproject_level_outcome_indicators.pdf=), kus tehakse vahet sihtrühmani „jõudmisel“ (mis on määratletud kui konkreetse projektiga seotud teabe edukas esitamine sihtrühmale (üldsusele või sidusrühmadele), keda esindavad sihtrühma üksikud liikmed; jõudmist üksikisikuteni saab järeldada teatud käitumismustritest) ja „teadlikkuse suurendamisel“ (mis on määratletud kui projekti keskmes oleva valdkonna mõistmise ja sellega seotud teadmiste edukas suurendamine sihtrühmas (üldsus või sidusrühmad), keda esindavad sihtrühma üksikud liikmed) kui käitumises toimuva muutuse alusel.

([2]) Seepärast peaksid asjaomased projektiettepanekud üldjuhul hõlmama liikmesriiki tervikuna, mitut liikmesriiki või kogu ELi, kogu turusektorit, suurlinnapiirkonda, liiki kogu selle levilal, biogeograafilist piirkonda või kõiki sarnase probleemiga silmitsi seisvaid piirkondi.

([3]) Pärit keskkonna peadirektoraadi strateegilisest kavast aastateks 2016–2020, https://ec.europa.eu/info/publications/strategic-plan-2016-2020-environment_en.

([4]) Sh säästev ehitustegevus.

([5]) Komisjoni 27. aprilli 2017. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Loodust, rahvast ja majandust käsitlev tegevuskava“ (COM(2017) 198 final), http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/index_en.htm,

Tegevus, millega toetatakse tõhusat kontrollimist ja nõuete täitmist edendavaid meetmeid – III lisa C jao punkt b

Teabesüsteemid, haldusasutuste töö kvaliteet ja vabatahtlikud vahendid

1. Avaliku sektori asutuste hallatavate **keskkonnateabe elektroonilise kogumise, töötlemise, säilitamise ja jagamise süsteemide täiustamine**, arendades välja uusi süsteeme või tõhustades olemasolevaid. Projektidega tuleks parandada ELi keskkonnapoliitika rakendamist ja täita ELi aruandluskohustusi.

Selgitav märkus

Parem rakendamine võib väljenduda vähenenud halduskoormuses, paremas asutustesiseses ja -vahelises teabevahetuses, keskkonnateabe tõhusamas lõppkasutuses (sh aruandluses) ja lõppkasutajatele (sh üldsusele) pakutavates paremates teenustes.

Mis puudutab kemikaalide seire andmeid, siis projektidega tuleks parandada kemikaalide seire teabeplatvormi (IPCHEM) kasutamise kaudu kõnealuste andmete kättesaadavust ja juurdepääsetavust reguleerimisprotsessides, sidudes need andmed inimeste tervist ja keskkonna seisundit käsitlevate andmetega.

2. **Haldusasutuste suutlikkuse suurendamine ja töö kvaliteedi parandamine seoses kavade, programmide, analüüside, ülevaadete ja hinnangute ja/või lubade, erandite ja muude konkreetset tegevust käsitlevate otsustega**, vajaduse korral ka partnerluses erasektori üksustega, et vähendada halduskoormust ning samas optimeerida keskkonnaalaseid tulemusi ja lõimida, kui see on asjakohane, looduskaitse mõõde.

Keskendutakse ühele või mitmele järgmistest töövaldkondadest:

kavad, programmid, analüüsid, ülevaated ja hinnangud:

— **õhukvaliteedi kavad** ([1]);

— **riiklikud õhusaaste kontrolli programmid** ([2]);

— **veemajanduskavad** ([3]) ning seonduvad meetmeprogrammid, analüüsid ja ülevaated;

— **mereruumi planeeringud** ja seonduvad meetmeprogrammid ning merestrateegiad, et tagada koostoime Natura 2000 kaitsekorralduskavade ja veemajanduskavadega;

— **üleujutusriski maandamise kavad** ([4]);

— **nitraate käsitlevad tegevuskavad** ([5]);

— **jäätmekavad** ([6]);

— **Natura 2000 kaitsekorralduskavad** ([7]);

— **maaelu arengu määruse alusel nõutavad metsamajandamiskavad,** et tagada bioloogiliselt mitmekesisemad metsad;

([1]) Nt nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2008. aasta direktiiviga 2008/50/EÜ välisõhu kvaliteedi ja Euroopa õhu puhtamaks muutmise kohta (ELT L 152, 11.6.2008, lk 1).
([2]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/2284, mis käsitleb teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamist, millega muudetakse direktiivi 2003/35/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/81/EÜ (ELT L 344, 17.12.2016, lk 1).
([3]) Direktiiv 2000/60/EÜ, vt artiklid 5, 11 ja 13.
([4]) Direktiiv 2007/60/EÜ.
([5]) Direktiiv 91/676/EMÜ.
([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3).
([7]) Direktiivid 92/43/EMÜ ning 2009/147/EÜ.

— **maakasutuskavad ja muud kavad, mille puhul tuleb teha keskkonnamõju strateegiline hindamine,** ([1]) et parandada arvestamist ökosüsteemide ([2]) ja nende teenustega ([3]);

— **ökosüsteemi teenuseid ja seonduvat tööd käsitlevad hinnangud** ([4]) ja/või

otsused, mis on seotud

— **tööstusheitega**;

— **jäätmekäitlusega**;

— **veereostuse ja veevõtuga** ([5]);

— **looduskaitsega** ([6]).

Selgitav märkus

Vastavate kavade või programmide või muude sihipäraste meetmete puhul võidakse haldusasutuste suutlikkuse suurendamine ja töö kvaliteedi parandamine saavutada ühel või mitmel järgnevalt loetletud viisidest: kaasates ja toetades sidusrühmi, konsulteerides avalikkusega, optimeerides dokumentide sisu, jälgides sihipäraste meetmete rakendamist ja täitmist, jagades parimaid tavasid ning kasutades tõhusaid meetodeid sihipäraste meetmete koostamiseks, läbivaatamiseks ja nende keskkonnamõju hindamiseks. Suurem järelevalvealane suutlikkus, mis saavutatakse näiteks mitmekesiste ja mitmes piirkonnas sidusalt kehtestatud reaalajas rakendatavate järelevalvemeetodite abil, suurendab võimalusi ja teabebaasi nii kavade hindamiseks kui ka uute dünaamiliste kavade koostamiseks.

Natura 2000 kaitsekorralduskavade ja looduskaitsega seotud otsuste puhul tuleks arvesse võtta Natura 2000 biogeograafilistel seminaridel esitatud soovitusi. Looduskaitset käsitlevate otsuste puhul puudutab see elupaikade direktiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 kohaseid loa andmise nõudeid, samuti elupaikade direktiivi artiklite 12 ja 16 ning linnudirektiivi artiklite 5 ja 9 kohaseid liikide kaitset käsitlevaid eeskirju.

Hindamine hõlmab mõõtmist ja modelleerimist ning heitkoguste andmekogude loomist ja/või täiustamist.

Otsuseid võtavad vastu pädevad asutused asjaomaste ELi keskkonnaalaste õigusaktide järgimiseks.

3. Ühe või mitme allpool nimetatud vabatahtliku vahendi **väljatöötamine, edendamine, rakendamine ja/või ühtlustamine** ning **nende kasutamine** üksuste poolt, kes on võtnud eesmärgiks vähendada oma tegevuse, toodete ja teenuste mõju keskkonnale:

— innovaatiliste tehnoloogialahenduste toimivuse **kontroll, mille teostab kolmas isik** ajal, mil kõnealused lahendused on valmis turuletoomiseks, näiteks keskkonnatehnoloogia kontroll ([7]);

— Euroopa tasandil rakendatavad **toote keskkonnajalajälje leidmise eeskirjad ja/või sektoripõhised organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise eeskirjad** olemasolevate keskkonnajalajälje leidmise eeskirjadega hõlmamata toodete või sektorite jaoks ning seonduvad kvaliteetsed andmebaasid, mis põhinevad **Euroopa keskkonnajalajälje metoodikal** ([8]) ja kõige viimastel kättesaadavatel suunistel ([9]);

— **meetmed, teenused, võrgustikud ja uued ärimudelid**, millega edendatakse ümbertöödeldud, parandatud, renoveeritud ja/või korduskasutatavate toodete kasutamist, sealhulgas seoses toodete vastupidavuse ja kavandatud iganemisega, ja/või millega edendatakse ametlikult tunnustatud ökomärgiste, nagu **ELi ökomärgis**, kasutamist;

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, 21.7.2001, lk 30).
([2]) Sh mullaökosüsteemid.
([3]) Bioloogilist mitmekesisust käsitleva ülevaate koostamine ning ökosüsteemide ja nende teenuste hindamine kooskõlas esimese ökosüsteemide ja nende teenuste kaardistamise ja hindamise aruandega: http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/MAESWorkingPaper2013.pdf.
([4]) ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia 5. meede.
([5]) Sh analüüs, mis on vajalik tõhusa veehinna kujundamise poliitika kehtestamiseks.
([6]) Vastavalt direktiividele 92/43/EMÜ ning 2009/147/EÜ.
([7]) https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv_en.
([8]) Komisjoni 9. aprilli 2013. aasta soovitus 2013/179/EL toodete ja organisatsioonide olelusringi keskkonnatoime mõõtmise ja teatavakstegemise ühtsete meetodite kasutamise kohta (ELT L 124, 4.5.2013, lk 1).
([9]) https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/wikis/display/EUENVFP/Documents+of+common+interest.

— ühised **hangete tehnilised kirjeldused ja/või** ühised **seirevahendid** sarnaste hankevajadustega avaliku sektori asutustele, et kiirendada **keskkonnahoidlike ja ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete** kasutuselevõttu;

— regulatiivsete, rahaliste või mainega seotud stiimulite seostamine keskkonnatoimega, kasutades **ühenduse keskkonnajuhtimis- ja keskkonnaauditeerimissüsteemi** (EMAS);

— **hoonete keskkonnatoime** hindamine, kasutades ehitussektoris kohaldatavat raamistikku ja põhinäitajaid ([1]).

Keskkonnanõuetele vastavuse tagamine ja õiguskaitse kättesaadavus

1. **Keskkonnanõuetele vastavuse tagamise toetamine**, töötades välja ja rakendades või lihtsalt rakendades piiriüleseid, riiklikke või piirkondlikke riskipõhiseid strateegiaid, et nii haldusõigusele, kriminaalõigusele kui ka keskkonnavastutusele tuginedes **edendada, kontrollida ja nõuda nõuetelevastavust** ühes või mitmes järgmistest valdkondadest:

   — **jäätmetega seotud kuriteod ja rikkumised;**

   — **looduslike liikidega kaubitsemine;**

   — **looduslike liikide ja loodusega seotud kuriteod ja rikkumised, sealhulgas ebaseaduslik raie;**

   — **hajureostus- ja/või punktreostusallikast pärit veereostus ja/või ebaseaduslik veevõtt;**

   — **paiksed ja liikuvad õhusaaste allikad.**

   Selgitav märkus

   Mõiste „riskipõhine“ osutab sellele, et kõigepealt hinnatakse seda, kui suure tõenäosusega panevad teatud kategooriasse kuuluvad isikud toime rikkumise, ning seejärel seda, kui tõsine on selle eeldatav mõju keskkonnale ja inimeste tervisele. Mida suurem on rikkumise toimepaneku tõenäosus ja selle eeldatav mõju, seda pakilisem on vajadus võtta meetmeid. Valitud meetmed peaksid kajastama riskide laadi ja nende eesmärk peaks olema riske võimalikult palju maandada.

2. **Keskkonnanõuetele vastavuse tagamise toetamine**, luues uusi või tõhustades olemasolevaid piiriüleseid, riiklikke või piirkondlikke keskkonnanõuetele vastavuse tagamise **praktikute või ekspertide võrgustikke** ja/või seades sisse **kutsekvalifikatsioonid ja -koolituse** ([2]) või täiustades olemasolevaid, et parandada nõuetelevastavuse edendamise, kontrollimise ja nõudmise kaudu siduvate ELi keskkonnaalaste õigusaktide järgimist, tuginedes nii haldusõigusele, kriminaalõigusele kui ka keskkonnavastutusele.

   Selgitav märkus

   Keskkonnanõuetele vastavusega tegelevate praktikute hulka võivad kuuluda isikud, kes töötavad selliste nõuetelevastavuse tagamisega seotud ülesandeid täitvate asutuste ja organite heaks nagu kohalikud ja piirkondlikud asutused, politsei- ja tolliasutused, keskkonnametid ja -inspektsioonid, avaliku sektori kõrgeimad kontrolliasutused ja kohus. Nende sekka võivad kuuluda ka vabaühendused ning akadeemiliste ringkondade esindajad ja teadlased, kes on spetsialiseerunud ühele või mitmele nõuetelevastavuse tagamise aspektile. Mis puudutab kutsekvalifikatsioone ja koolitust, siis projektide raames tuleks väljastada koolituse läbimist ja kvalifikatsiooni omandamist kinnitav tõend. Samuti tuleks võimalikult palju ära kasutada infotehnoloogia potentsiaali, rakendades selliseid vahendeid nagu veebiseminarid ja laialt avatud e-õpe, et kaugõpe jõuaks võimalikult paljude praktikuteni ja oleks võimalikult kulutõhus.

3. **Innovaatiliste vahendite ja meetmete väljatöötamine ja kasutamine, et edendada, kontrollida ja nõuda nõuetelevastavust**, luues ja kasutades uusi või tõhustades olemasolevaid vahendeid ja meetmeid, mis kuuluvad ühte või mitmesse järgmistest kategooriatest:

   — riskipõhised **nõuetelevastavuse edendamise süsteemid ja meetodid**;

   — riskipõhised **süsteemid ja meetodid, mille abil tõhusalt kontrollida vastavust** ELi siduvatele keskkonnaalastele õigusaktidele ning saada tõendeid vastavusprobleemide kohta ja koostada nende probleemide analüüs, millele saab kindlalt tugineda järelmeetmete võtmisel;

([1]) http://susproc.jrc.ec.europa.eu/Efficient_Buildings/; põhinäitajad: http://susproc.jrc.ec.europa.eu/Efficient_Buildings/documents.html.

([2]) Projektide raames tuleks väljastada koolituse läbimist ja kvalifikatsiooni omandamist kinnitav tõend. Samuti tuleks võimalikult palju ära kasutada infotehnoloogia potentsiaali, rakendades selliseid vahendeid nagu veebiseminarid ja laialt avatud e-õpe, et kaugõpe jõuaks võimalikult paljude praktikuteni ja oleks võimalikult kulutõhus.

— haldusõigusele, kriminaalõigusele ja keskkonnavastutusele tuginevad riskipõhised **süsteemid ja meetodid tõhusa järelmeetmete võtmise ja jõustamistegevuse jaoks** ELi siduvate keskkonnaalaste õigusaktide mittejärgimise või kõnealuste õigusaktidega seotud kohustuste korral.

Selgitav märkus

Riskipõhiste süsteemide ja meetodite abil püütakse aru saada, kui hästi maaomanikud, tööstussektor, VKEd, kommunaalettevõtted või teised kohustuste kandjad täidavad oma ELi siduvatest keskkonnalastest õigusaktidest tulenevaid kohustusi ning milline on kohustuste täitmata jätmise mõju keskkonnale ja inimeste tervisele. Sellest arusaamast lähtudes püütakse selliste süsteemide ja meetodite nõuetelevastavuse edendamise, kontrolli ja jõustamise kaudu soodustada nõuete täitmist ja ära hoida nende täitmatajätmist.

Edendamissüsteemid ja -meetodid võivad hõlmata suuniseid, nõuandeteenuseid, teadlikkuse tõstmise kampaaniaid, partnerluslepinguid või enesekontrollisüsteeme, mis aitavad kohustuste kandjatel täita nõudeid. Kontrollisüsteemid ja -meetodid võivad hõlmata kohapealset inspekteerimist, järelevalvet (kasutades sh satelliite ja droone), kohapealseid kontrolle, jälitusteabe kogumist, tööstusharu analüüsi, politseijuurdlusi, andmete analüüsi ja keskkonnaauditeid. Järelmeetmetel ja jõustamismeetoditel võib olla ühtmoodi lai kohaldamisala.

4. **Üldsuse esindajate esitatud keskkonnaga seotud kaebuste ja teabe avaliku sektori asutuste poolse haldamise tõhustamine**, vajaduse korral ka partnerluses erasektori üksustega, töötades ja pakkudes uusi või tõhustades olemasolevaid üldsuse esindajate esitatud **kaebuste ja teabe haldamise süsteeme ja meetodeid**, et optimeerida esitatud teabe usaldusväärsust, hõlbustada ametiasutuste ja üldsuse omavahelist suhtlemist, vähendada võimalikult palju halduskoormust ja anda panus ELi siduvate keskkonnaalaste õigustaktide edukasse rakendamisse.

Selgitav märkus

Kaebuste ja teabe haldamise süsteemid ja meetodid võivad hõlmata elektroonilisi kaebuste menetlemise süsteeme, abitelefone, kodanike vaatlussüsteeme ja muid kodanikega seotud teadusplatvorme. Kodanike teadusplatvormid võivad muu hulgas võimaldada pädevatel riiklikel, piirkondlikel ja kohalikel asutustel kaasata kodanikke keskkonnaseisundi jälgimisse ja muud liiki järelevalvesse, tekitades samas ühtlasemaid ja paremini kasutatavaid andmeid.

5. **Õiguskaitse kättesaadavuse ja/või vahendamise edendamine keskkonnaküsimustes** üldsuse, vabaühenduste, juristide, kohtunike, haldusasutuste või muude sidusrühmade seas, et suurendada teadlikkust neist keskkonnalaste vaidluste menetlemise vahenditest ning parandada nende mõistmist ja kohaldamist, keskendudes eelkõige

— inimeste **tervise ja heaolu** kaitsmisele programmi LIFE valdkondlike prioriteetidega hõlmatud õhku, vett ja jäätmeid käsitlevate ELi õigusaktide nõuete kaudu;

— **looduse, bioloogilise mitmekesisuse** ja **veekvaliteedi kaitsmisele** programmi LIFE valdkondlike prioriteetidega hõlmatud loodust, bioloogilist mitmekesisust ja vett käsitlevate ELi õigusaktide kaudu;

— **keskkonnavastutuse direktiivi** ([1]) tõhusale kohaldamisele.

Projektid peaksid tuginema olemasolevatele moodulitele ja oskusteabele, mille komisjon on keskkonnaõiguse alase koolituse valdkonnas välja töötanud ([2]).

4. ÜLDEESMÄRKIDE SIDUMINE KLIIMAMEETMETE ALLPROGRAMMI MEETMETOETUSTEGA

Kooskõlas LIFE määruse üldeesmärkidega ja selleks, et tagada nõutav ELi lisaväärtus, seostatakse meetmetoetuste rakendamine LIFE määruse artiklis 13 nimetatud kolme kliimameetmete allprogrammi prioriteetse valdkonnaga – kliimamuutuste leevendamine, kliimamuutustega kohanemine ning kliimaalane juhtimine ja teave – ning LIFE määruse artiklites 14–16 sätestatud erieesmärkidega. Kliimameetmete allprogrammi raames rakendatavate meetmetoetuste jaoks ei ole ette nähtud valdkondlikke prioriteete ja projektiteemasid. Allpool on siiski loetletud asjaomased kliimameetmete allprogrammi poliitikavaldkonnad, mille töövaldkondade üksikasjalikuma kirjelduse leiab iga-aastasest konkursikutsest.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/35/EÜ keskkonnavastutusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta (ELT L 143, 30.4.2004, lk 56).

([2]) http://ec.europa.eu/environment/legal/law/training_package.htm.

Programm LIFE aitab kaasa liidu ümberkujundamisele vähese CO_2-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimeliseks ühiskonnaks, toetades ELi kliimapoliitika elluviimist ning valmistades ELi ette kliimameetmetega seotud probleemide lahendamiseks lähiaastatel ja -kümnenditel. Sellega seoses on esmatähtis rakendada 2030. aastani kohaldatava kliima- ja energiaraamistiku ning 2050. aastani kohaldatava tegevuskava eesmärke, samuti Pariisi kokkulepet ja kliimamuutustega kohanemise poliitikat. Kliimamuutuste leevendamise tehnoloogia arendamist hõlbustatakse parimaid tavasid järgivate projektide ning näidis- ja katseprojektide kaudu eesmärgiga tagada asjakohastel juhtudel pidev rahastamine. ELi kliimapoliitika seotakse tugevalt kohalike parimate tavade ja algatustega ning eeskuju andvate näidetega uutest ja parematest lähenemisviisidest, mida rakendada üleminekul vähese CO_2-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ühiskonnale. Edu saavutamiseks tuleks uurida ka olemasolevat vähese CO_2-heitega tehnoloogiat/lahendusi seoses selliste mittetehnoloogiliste tõketega, mis takistavad turu hõlvamist. Programmi LIFE raames toetatakse ka kliimamuutustega kohanemist käsitleva ELi strateegia rakendamist, ([1]) et panustada kliimamuutustele vastupanuvõimelisemasse liitu.

Seoses kliimamuutuste leevendamisega peaks projektides näha olema vähese CO_2-heitega strateegiate või maakasutuskavade rakendamine riigi, piirkondlikul või allpiirkondlikul tasandil. See hõlmab heite vähendamise ja ressursitõhususe meetmete süvalaiendamist sektorite üleselt ning käitumise muutmist soodustavate vahendite edendamist. Samuti toetatakse ümberkujundava mõjuga tootmiseks, tarbimiseks ja juhtimiseks uute käsituste kasutuselevõttu (näidislinnad ja -piirkonnad), vajaduse korral kliima- ja energialase linnapeade pakti ([2]) kaudu.

Kliimamuutustega kohanemise prioriteetses valdkonnas tuleks toetada kohanemisstrateegiate rakendamist, keskendudes mitmele olulisele ELi lisaväärtusega valdkonnale, sealhulgas piirkondlikele või piiriülestele projektidele; vajaduse korral tuleks seda tuge pakkuda ökosüsteemipõhise kohanemise kaudu. Projektid peaksid olema tutvustavad ja ülekantavad ning nende kaudu tuleks edendada innovaatilisi kliimamuutustega kohanemise lahendusi, eelkõige erasektori kaasamise teel ja vajaduse korral linnapeade pakti kaudu. Samuti peaksid projektid suurendama koostoimet kliimamuutustega kohanemise ja kliimamuutuste leevendamise ning katastroofiohu vähendamise poliitika vahel.

Praegusele ja tulevasele ELi kliimapoliitikale võiksid olla toeks projektitaotlused järgmistes kliimameetmete poliitikavaldkondades.

a) Kliimamuutuste leevendamine:

— liikmesriikide ja piirkondlike/kohalike asutuste püüdlused vähendada kasvuhoonegaaside heidet ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga (ELi HKS, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/87/EÜ) ([3]) ja jõupingutuste jagamist käsitleva otsusega (Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 406/2009/EÜ) ([4]) hõlmamata sektorites, nagu transport ja kütused, põllumajandus, ehitus (nt hoonete energiatõhusus), maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus;

— kasvuhoonegaaside heite arvutamise metoodika ja kliimamuutuste leevendamise meetmete väljatöötamine ja rakendamine maakasutuse sektoris;

— heitkoguseid ja heite sidumist mõjutavate maakorraldustavade arendamine, näiteks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest toetatavate meetmete lisameetmetena (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013) ([5]);

— meetmed heitkogustega kauplemise süsteemi toimimise edendamiseks ning mis avaldavad mõju energiamahukale ja suure kasvuhoonegaaside heitega tööstuslikule tootmisele;

([1]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Kliimamuutustega kohanemist käsitlev ELi strateegia“ (COM(2013) 216 final).

([2]) http://www.covenantofmayors.eu.

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta otsus nr 406/2009/EÜ, milles käsitletakse liikmesriikide jõupingutusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, et täita ühenduse kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid aastaks 2020 (ELT L 140, 5.6.2009, lk 136).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320).

— fluoritud gaasid ja osoonikihti kahandavad ained, eelkõige projektid, mis aitavad rakendada Montreali protokolli ja selle Kigali muudatust ning ELi määrust fluoritud kasvuhoonegaaside kohta, ja/või

— ametiasutuste poolne kasvuhoonegaaside heite seire ja aruandlus.

b) Kliimamuutustega kohanemine:

— kliimamuutustega kohanemine ja maakasutuse planeerimine linnades, millega piiratakse kliimamuutuste mõju;

— taristu vastupanuvõime, sealhulgas sinise ja rohelise taristu ning ökosüsteemipõhiste lähenemisviiside rakendamine kliimamuutustega kohanemisel;

— vee säästev majandamine põuapiirkondades, üleujutuste ohjamine ja rannikualade majandamine;

— põllumajandus-, metsandus- ja turismisektori vastupanuvõime, sealhulgas saartel ja mägipiirkondades, ja/või

— ELi äärepoolseimate piirkondade toetamine seoses valmisolekuga äärmuslikeks ilmastikunähtusteks, eriti rannikualadel.

c) Kliimaalane juhtimine ja teave:

— 2030. aastani kohaldatavate riiklike kliima- ja energiastrateegiate ja/või sajandi keskpaigani kohaldatavate strateegiate väljatöötamine ja rakendamine;

— käitumismuutuste soodustamine, heite vähendamise ja ressursitõhususe meetmete süvalaiendamine kõikides sektorites;

— ametiasutuste poolne ELi HKSi toimimise hindamine;

— suutlikkuse ja teadlikkuse suurendamine fluoritud gaaside lõppkasutajate seas ja seadmete turustamise ahelas;

— kliimapoliitika seire, hindamine ja järelhindamine ja/või

— parimad tavad ja teadlikkuse suurendamine kliimamuutustega kohanemise vajaduste käsitlemisel.

5. PROJEKTIDE VALIMISE MENETLUSE TEHNILISED MEETODID NING VALIMISE JA TOETUSE MÄÄRAMISE KRITEERIUMID (LIFE MÄÄRUSE ARTIKLI 24 LÕIKE 2 PUNKT d)

Allpool kirjeldatakse projektide valimise menetluse tehnilisi meetodeid ning toetustega seoses peamisi rahastamiskõlblikkuse ([1]) ja toetuse määramise erikriteeriume vastavalt LIFE määruse artiklitele 2 ja 19. Kuna meetodid ja kriteeriumid on samade projektitüüpide puhul mõlemas allprogrammis sisuliselt samad, viidatakse konkreetselt ühele allprogrammidest ainult siis, kui esineb erinevusi.

ELi-poolse rahastamise vastastikust täiendavust ja optimaalset kasutamist, sealhulgas täiendava tegevuse rahastamist liidu muudest rahastamisvahenditest, nagu on sätestatud LIFE määruse artiklis 8, hinnatakse ja võetakse arvesse kõikide toetuse liikide puhul toetuse määramise kriteeriumis „ELi lisaväärtus: koostoime“. Soovimatu kattumise vältimiseks peavad taotlejad põhjendama, miks nad otsustasid taotleda rahastamist programmi LIFE raames, mitte muud liidupoolset rahastamist, juhul kui sarnaseid projekte või meetmeid oleks võimalik toetada ka selle kaudu.

Ühes prioriteetses valdkonnas rahastatavate projektide elluviimisel välditakse teise prioriteetse valdkonna keskkonna- või kliimaeesmärkide kahjustamist, välja arvatud siis, kui sellist mõju on ettepanekus selgelt põhjendatud ja selgitatud ning kui vajaduse korral on korrektselt kavandatud võimalikud alternatiivid ning leevendus- ja kohanemismeetmed.

Lisateave esitatakse taotlemis- ja hindamissuunistes, mis avaldatakse koos asjaomaste konkursikutsetega. Praeguse mitmeaastase tööprogrammi ja LIFE määruse alusel võidakse projektide valimist iga-aastase projektikonkursi raames kohandada ja ühtlustada.

([1]) LIFE määruse artikli 24 lõike 2 punktis d kasutatud mõiste „valik“ tähendus hõlmab LIFE määruse artiklis 19 ja finantsmääruse artiklis 131 esineva mõiste „rahastamiskõlblikkus“ tähendust.

5.1. **Meetmetoetused**

Nende taotlejate ettepanekud, kes tuleb välistada või kes ei vasta finantsmääruse artikli 131 kohastele üldistele rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele, hindamisetappi ei pääse.

Lisaks peavad ettepanekud vastama kõikide programmi LIFE meetmetoetuste suhtes kohaldatavatele vastuvõetavuse nõuetele (nt teatud projektide puhul tuleb taotlus esitada digitaalselt) ja rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele (nt vastavus suunistele, milles käsitletakse Iisraeli poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidel tegutsevatele Iisraeli üksustele ja nende tegevusele selliste toetuste, auhindade ja rahastamisvahendite andmist, mida EL rahastab alates 2014. aastast), ([1]) millele viidatakse selgesõnaliselt ka vastavates taotluse koostamise suunistes.

Eri projektitüüpide suhtes kohaldatavatele rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele on osutatud allpool asjakohastes punktides. Kriteeriumid, mida kohaldatakse eri projektitüüpide suhtes ühtmoodi, on nimetatud punktis 5.1.1 (LIFE määruse artikli 18 punktide a, b, c ja h kohased projektid).

LIFE määruse artikli 6 lõike 2 kohaselt võivad juriidilised isikud, kelle asukoht on väljaspool liitu, osaleda LIFE määruse artiklis 18 nimetatud projektides tingimusel, et projekti koordineeriv toetusesaaja asub liidus ja mis tahes väljaspool liitu ellu viidav tegevus vastab LIFE määruse artikli 6 lõikes 1 sätestatud nõuetele. Seega peab selline tegevus olema vajalik, et saavutada liidu keskkonna- ja kliimaeesmärgid ning tagada aluslepingutega hõlmatud liikmesriikides võetavate projektimeetmete tulemuslikkus.

LIFE määruse artikli 7 kohaselt võib programmi LIFE rakendamisel teha koostööd asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonidega ning nende organisatsioonide asutuste ja organitega, kui see on vajalik LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärkide saavutamiseks.

Lisaks valitakse ettepanek välja ainult siis, kui taotleja eelmiste aastate tegevuse tulemuslikkust käsitlevate konkreetsete tõendavate dokumentide alusel saab tõestada

— tegevussuutlikkust – taotlejal peab olema projekti elluviimiseks nõutav erialane pädevus ja kvalifikatsioon, ning

— finantssuutlikkust – taotlejal peavad olema stabiilsed ja piisavad rahastamisallikad, et jätkata tegevust kogu projekti kestel ja osaleda selle rahastamises.

Seoses finantssuutlikkusega kohaldatakse avaliku sektori asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonide valimisel finantsmääruse artiklit 131.

5.1.1. *LIFE määruse artikli 18 punktide a, b, c ja h kohased projektid*

LIFE määruse artikli 18 punktides a, b, c ja h määratletud katse-, näidis-, parimaid tavasid järgivate ning teabe-, teadlikkuse tõstmise ja teabe levitamise projektide valimisel järgitakse ühesuguseid projektide valimise tehnilisi meetodeid ning kohaldatakse sarnaseid rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriume, mida on kirjeldatud allpool.

5.1.1.1. Projektide esitamise ja valimise tehnilised meetodid

Võttes arvesse vahehindamise raames esitatud soovitust ja mõne muu ELi programmi puhul kaheetapilise lähenemisviisi rakendamisel saadud positiivseid kogemusi, võetakse käesolevas programmi LIFE mitmeaastases tööprogrammis kasutusele kaheetapiline lähenemisviis selliste prioriteetsete valdkondade jaoks, kus tundub, et suure ELi lisaväärtusega projektiideid omavaid potentsiaalseid taotlejaid, kellel puuduvad programmiga LIFE seotud kogemused, on seni – kuna eduvõimalused on võrdlemisi väikesed – heidutanud üksikasjalikkus, mis on vajalik täieliku projektiettepaneku hindamiseks. Kaheetapilise lähenemisviisi rakendamisel nõutakse täieliku ettepaneku esitamist vaid neilt taotlejatelt, kelle ettepaneku väljavalimise tõenäosus on suur (vt punkti 5.1.1.2 alapunkt b).

Seepärast nähakse praeguse programmi LIFE raames ette kaks menetlust:

— kaheetapiline lähenemisviis, mis hõlmab kontseptsioonikirjeldust ja täielikku ettepanekut, ning

— üheetapiline lähenemisviis, mis hõlmab üksnes täielikku ettepanekut.

([1]) ELT C 205, 19.7.2013, lk 9.

Valiku nende kahe lähenemisviisi vahel teeb iga projektikonkursi puhul rakendusamet kokkuleppel komisjoniga (keskkonna ja kliimameetmete peadirektoraadid), võttes arvesse korralduslikke ja tegevuspiiranguid.

2018. aasta projektikonkursi raames rakendatakse kaheetapilist lähenemisviisi keskkonna allprogrammi puhul. Toetusesaajate tagasidele tuginedes võidakse laiendada kõnealust lähenemisviisi järgmistel aastatel ka kliimameetmete allprogrammile.

Täielike ettepanekute hindamist üheetapilise lähenemisviisi rakendamisel on kirjeldatud punktides 5.1.1.2 ja 5.1.1.3.

Kaheetapilist lähenemisviisi rakendatakse järgmiselt.

a) Kaheetapiline lähenemisviis

1. etapp

— Konkursikutse avaldamine

— Kontseptsioonikirjelduse esitamine

Taotleja esitab kuni kümne lehekülje pikkuse kontseptsioonikirjelduse, mis sisaldab järgmist:

— ametlikud dokumendid projektis osalevate toetusesaajate kohta;

— projekti sisu ülevaade, kus tuleks muu hulgas kirjeldada projekti keskmes olevat keskkonnaküsimust, kavandatud partnerlust, võimalikke ilmnevaid kitsendusi ja nende kõrvaldamise plaani ning strateegiat, mis on valitud selle tagamiseks, et projekti tulemused oleksid jätkusuutlikud ka pärast projekti elluviimist, ning

— projekti eelarve kulukategooriate tasandil.

— Kontseptsioonikirjelduse hindamine ja pingeritta paigutamine

Kontseptsioonikirjelduse suhtes kohaldatavad rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Kontseptsioonikirjelduste põhjal teeb rakendusamet kindlaks ettepanekud, mis vastavad rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele (vt punkti 5.1.1.2 alapunkt a).

Kontseptsioonikirjelduse suhtes kohaldatavad toetuse määramise kriteeriumid

Ettepanekud seatakse pingeritta, arvestades nende taset, st toetuse määramise kriteeriumide „ettepaneku üldine kvaliteet“ ja „üldine ELi lisaväärtus“ alusel saadud punkte.

Ettepanekud, mis ei ületa ühe või mõlema kriteeriumi puhul miinimumkünnist, jäetakse kõrvale.

Ettepanekutest, mis saavutavad ettepaneku üldist kvaliteeti käsitleva kriteeriumi puhul võrdse arvu punkte, eelistatakse neid, mis on kogunud üldist ELi lisaväärtust käsitleva kriteeriumi puhul rohkem punkte. Kui ettepanekutele on antud võrdne arv punkte mõlema kriteeriumi puhul, teeb otsuse lõpliku pingerea kohta hindamiskomisjon.

— Hindamiseks valitud ettepanekute nimekiri

Pikk nimekiri kontseptsioonikirjeldustest, mille puhul palutakse esitada täielik ettepanek, sisaldab pingerea eesotsa paigutunud ettepanekuid, mille jaoks taotletava ELi toetuse summa ületab 2–2,5 korda olemasolevaid eelarvevahendeid. Rakendusamet kehtestab pingerea tulemuste põhjal teguri, võttes arvesse ettepanekute mahtu ja kaheetapilise lähenemisviisi rakendamisel omandatud kogemusi. Kõnealune pikk nimekiri sisaldab iga prioriteetse valdkonna osanimekirja. Juhul kui nõudlus ühes prioriteetses valdkonnas ei ole piisav, võidakse pikendada teiste prioriteetsete valdkondade nimekirju.

2. etapp

— Täieliku ettepaneku esitamine

Taotlejatel, kes on esitanud rahastamiskõlbliku kontseptsioonikirjelduse, mis on paigutatud nende ettepanekute pingeritta, mille rahastamist võidakse kaaluda, palutakse esitada täielik ettepanek. Kontseptsioonikirjeldus ja täielik ettepanek võivad meetmete, partnerluse ja eelarve osas teatud määral erineda. Selle erinevuse tõttu ei tohi siiski muutuda kontseptsioonikirjeldusel põhineva ettepaneku laad. Eelarve võib erineda kontseptsioonikirjelduses esitatud eelarvest kuni 10 %.

— Täieliku ettepaneku hindamine ja pingeritta paigutamine

Ettepanekuid hinnatakse ja need seatakse pingeritta punktis 5.1.1.2 kirjeldatud rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumide alusel.

— Rahastatavate projektide lõpliku nimekirja ja varunimekirja koostamine

Pärast läbivaatamisetappi tehakse ettepanek rahastada olemasoleva eelarve piires edukaid projekte. Neist pingerea eesotsas olevatest projektidest, mida ei saa olemasolevat eelarvet arvestades rahastada, koostatakse varunimekiri. Varunimekiri hõlmab veel 20 % programmi LIFE olemasolevast eelarvest.

— Toetuslepingu allkirjastamine

b) Üheetapiline lähenemisviis

— Konkursikutse avaldamine

— Täieliku ettepaneku esitamine

Taotlejad esitavad täieliku ettepaneku.

— Täieliku ettepaneku hindamine ja pingeritta paigutamine

Ettepanekuid hinnatakse ja need seatakse pingeritta punktis 5.1.1.2 kirjeldatud rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumide alusel.

— Rahastatavate projektide lõpliku nimekirja ja varunimekirja koostamine

Pärast läbivaatamisetappi tehakse ettepanek rahastada olemasoleva eelarve piires edukaid projekte. Neist pingerea eesotsas olevatest projektidest, mida ei saa olemasolevat eelarvet arvestades rahastada, koostatakse varunimekiri. Varunimekiri hõlmab veel 20 % programmi LIFE olemasolevast eelarvest.

— Toetuslepingu allkirjastamine

5.1.1.2. Rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumid

Rahastamiskõlblikkuse kriteeriume (punkt a) kohaldatakse kaheetapilise lähenemisviisi rakendamisel kontseptsioonikirjelduse suhtes ja üheetapilise lähenemisviisi rakendamisel täieliku ettepaneku suhtes.

Toetuse määramise kriteeriume (punkt b) kohaldatakse eespool punktis 5.1.1.1 kirjeldatud viisil.

a) Rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

LIFE määruse artikli 18 punktides a, b, c või h määratletud projekti kontseptsioonikirjeldus ega täielik ettepanek ei pääse hindamisetappi, kui neis ei ole tõendatud, et projekt

— aitab kaasa ühe või mitme LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärgi ning artiklites 10–12 või 14–16 sätestatud kohaldatava erieesmärgi saavutamisele;

— kuulub selle LIFE määruse artiklis 9 ja 13 sätestatud programmi LIFE allprogrammi prioriteetse valdkonna kohaldamisalasse, mille raames projektiettepanek esitati, ning

— vastab ühele järgmistest LIFE määruse artikli 2 punktides a, b, c ja h kindlaks määratud projektitüüpidest:

„katseprojektid“ – projektid, mille raames kasutatakse tehnikat või meetodit, mida ei ole varem või mujal kasutatud või katsetatud, ning mis pakuvad olemasolevate parimate tavadega võrreldes potentsiaalseid keskkonna või kliimaga seotud eeliseid ja mida saab hiljem sarnastes olukordades laiemalt rakendada;

„näidisprojektid“ – projektid, mille raames võetakse kasutusele, katsetatakse, hinnatakse ja levitatakse meetmeid, meetodeid või käsitusi, mis on projekti konkreetses kontekstis, näiteks geograafilises, ökoloogilises, sotsiaal-majanduslikus kontekstis uued või tundmatud ja mida võiks sarnastes olukordades kasutada mujalgi;

„parimaid tavasid järgivad projektid“ – projektid, mille raames kasutatakse asjakohaseid, kulutõhusaid ja nüüdisaegseid tehnoloogialahendusi, meetodeid ja käsitusi, võttes arvesse projekti konkreetset konteksti;

„teabe-, teadlikkuse tõstmise ja teabe levitamise projektid“ – projektid, mille eesmärk on toetada teabevahetust, teabe levitamist ja teadlikkuse suurendamist keskkonna ja kliimameetmete allprogrammi raames.

Keskkonna ja ressursitõhususe prioriteetse valdkonna katse- ja näidisprojektid ning *kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise* prioriteetse valdkonna katse-, näidis- ja parimaid tavasid järgivad projektid peavad sisaldama meetmeid, millel on käsitletava(te)le keskkonna- ja/või kliimaküsimus(t)ele märkimisväärne ja mõõdetav otsene mõju.

Looduse ja bioloogilise mitmekesisuse prioriteetse valdkonna katse-, näidis- ja parimaid tavasid järgivate projektide puhul tuleb vähemalt 25 % rahastamiskõlblikust eelarvest eraldada konkreetsetele kaitsemeetmetele (konkreetseid poliitika-vajadusi silmas pidades on võimalikud piiratud erandid, mis määratakse selgelt kindlaks taotluse koostamise suunistes). Konkreetsed kaitsemeetmed on meetmed, millel on käsitletava(te)le keskkonna- ja kliimaküsimus(t)ele märkimisväärne ja mõõdetav otsene mõju; käesoleval juhul on selleks käsitletavate liikide, elupaikade, ökosüsteemide või ökosüsteemiteenuste kaitsestaatuse või ökoloogilise seisundi paranemine või selle halvenemise aeglustumine/peatumine/ümberpöördumine (lisateavet vt taotluse koostamise suunistest).

Keskkonna- või kliimaalase juhtimise ja teabe prioriteetse valdkonna katse-, näidis- ja parimaid tavasid järgivad projektid ning teabe-, teadlikkuse tõstmise ja teabe levitamise projektid peavad sisaldama meetmeid, millel on käsitletava(te)le keskkonna- ja/või kliimaküsimus(t)ele märkimisväärne ja mõõdetav otsene või kaudne mõju, mis väljendub märkimisväärses ja mõõdetavas otseses mõjus käsitleva(te)le keskkonna- ja/või kliimaalase juhtimise, teabe ja/või teadlikkuse suurendamise ja teabe levitamisega seotud küsimus(t)ele.

Eesmärgiks võetud keskkonna- ja kliimaalane mõju ja/või seonduv juhtimise ja teabega seotud mõju peaks olema mõõdetav ja see tuleks välja selgitada või modelleerida juba projekti kestel tehtavate mõõtmiste põhjal.

Et vältida kattumist muude ELi programmidega, ([1]) ei kuulu programmi LIFE kohaldamisalasse ja **ei ole** seetõttu **rahastamiskõlblikud** projektid, mille raames keskendutakse **teadusuuringutele** ([2]) või tegeletakse **suure taristu** rajamisega.

Programmi LIFE projektid ei ole mõeldud liikmesriigi või ELi õiguse kohastest kohustustest tulenevate kompensatsioonimeetmete rahastamiseks.

b) Toetuse määramise kriteeriumid

Toetuse määramise kriteeriume kohaldatakse kõikides prioriteetsetes valdkondades, kui ei ole märgitud teisiti. Projektid konkureerivad üksteisega vaid sama prioriteetse valdkonna raames.

Kontseptsioonikirjelduse suhtes kohaldatavad toetuse määramise kriteeriumid

Kõik kontseptsioonikirjeldused peavad saavutama kaheetapilise lähenemisviisi esimeses etapis järgmiste toetuse määramise kriteeriumide puhul vähemalt minimaalse nõutava punktisumma, et kaalutaks nende pingeritta paigutamist.

1. **Ettepaneku üldine kvaliteet**, mille hindamisel keskendutakse ettepaneku (sh elluviimiseelse konteksti kirjelduse) selgusele, teostatavusele ning soovituslikule maksumuse ja kvaliteedi suhtele (**kuni 20 punkti (nõutav miinimum on 5 punkti)**).

2. **Üldine ELi lisaväärtus**, mille hindamisel keskendutakse projekti panusele programmi LIFE prioriteetidesse, projekti eeldatavale mõjule ja projekti tulemuste jätkusuutlikkusele (**kuni 30 punkti (nõutav miinimum on 10 punkti)**).

([1]) LIFE määruse põhjendus 11.

([2]) Teadusuuringutele keskenduvate ettepanekute puhul võib kontrollida, kas need vastavad raamprogrammi „Horisont 2020“ asjakohastele konkursikutsetele: http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html.

Täieliku ettepaneku suhtes kohaldatavad toetuse määramise kriteeriumid

Täielike ettepanekute väärtuse hindamisel ja neile punktide andmisel lähtutakse nii üheetapilise kui ka kaheetapilise lähenemisviisi kohaldamisel järgmistest toetuse määramise kriteeriumidest ja järgmisest punktide andmise süsteemist.

— Tehniline järjepidevus ja kvaliteet

Tehniline järjepidevus tähendab seda, et projekti kavandatud meetmed peaksid olema asjakohased ja elluviidavad, et saavutada prognoositavad projekti väljundid ja tulemused. Ei meetmed ega kavandatud väljundid ega tulemused ei tohiks olla vastuolus ühegi programmi LIFE raames taotletava eesmärgiga. Tehniline kvaliteet tähendab seda, et projekti meetmed peaksid olema taotletavate väljundite ja tulemuste saavutamiseks võimalikult tõhusad ja tulemuslikud. Projekti meetmed peaksid olema hästi kavandatud ja neid tuleb selgelt kirjeldada.

— Rahaline järjepidevus ja kvaliteet

Selle kriteeriumi raames hinnatakse toetusesaajate ja kaasrahastajate rahalist panust, kavandatud eelarvet ja selle kooskõla kavandatud meemete ja kohaldatavate eeskirjadega ning kavandatud lähenemisviisi kulutõhusust ja tasuvust, pidades silmas tehniliselt piisavalt järjepidevateks ja vastuvõetava tehnilise kvaliteediga meetmeteks tunnistatud meetmete eeldatavaid tulemusi. Eelarve peab olema läbipaistev, st selles peab olema piisavalt kirjeldatud kuluartikleid.

— ELi lisaväärtus: programmi LIFE kahe allprogrammi prioriteetsete valdkondade erieesmärkidesse panustamise ulatus ja kvaliteet

Hinnatakse, mil määral iga ettepanek, mida peetakse tehniliselt ja rahaliselt piisavalt järjepidevaks ja vastuvõetava kvaliteediga ettepanekuks, aitab eeldatavasti saavutada programmi LIFE kahe allprogrammi prioriteetsete valdkondade üht või mitut erieesmärki, mis on sätestatud LIFE määruse artiklites 10–12 (programmi LIFE keskkonna allprogrammi jaoks) ning artiklites 14–16 (programmi LIFE kliimameetmete allprogrammi jaoks); samuti hinnatakse selle panuse kvaliteeti. Selle kriteeriumi hindamisel vaadeldakse eelkõige sihikule võetud erieesmärkide saavutamisse antava panuse ulatust ja kvaliteeti (mõju) ning seda, millise ulatusega on projekti meetmete eeldatav mõju keskkonnale ja/või kliimale projekti lõppedes võrreldes projekti käivitamisel hinnatud või mõõdetud olukorraga. Hindamisel võetakse arvesse ka selle territoriaalse, sotsiaalse ja poliitilise konteksti ([1]) olulisust, mida projekti meetmed eeldatavasti mõjutavad.

Eeldatava mõju kirjeldamisel tuleks arvesse võtta kohaldatavaid projekti tasandi näitajaid ja mõõtühikuid, millest tuleb projekti raames aru anda sel otstarbel loodud programmi LIFE peamiste projektinäitajate andmebaasis ([2]). Seega lähtutakse näiteks programmi LIFE looduse ja bioloogilise mitmekesisuse alaste ettepanekute hindamisel ettepanekute eeldatavast mõjust elupaikade struktuurile ja funktsioonidele ning liikide staatusele ja/või ökosüsteemide ökoloogilisele seisundile ja ökosüsteemide teenuste seisundile. Hinnatakse vaid neid meetmeid, mis on tunnistatud tehnilise ja rahalise järjepidevuse hindamisel teostatavaks.

— ELi lisaväärtus: jätkusuutlikkus (jätkamine, kordamine, ülekandmine)

Projekti tulemuste jätkusuutlikkus keskpikas ja pikas perspektiivis tähendab suutlikkust säilitada tulemused pärast projekti elluviimist kas jätkamise, kordamise või ülekandmise teel.

Jätkamine tähendab seda, et projekti raames vaid projekti kaasatud üksuste suhtes rakendatud lahenduste kasutamist jätkatakse ka pärast projekti lõppemist, vajaduse korral suurendades nende geograafilist ulatust. Minimaalse nõutava punktisumma saamiseks piisab ainuüksi projekti tulemuste jätkumisest ja säilimisest, samas kui geograafilise leviku suurenemise hindamisel lähtutakse selle eeldatavast ulatusest, mis muudab selle võrreldavaks projekti tulemuste kordamise või ülekandmisega.

Kordamine tähendab seda, et muu üksus/sektor kasutab projekti raames rakendatud lahendusi samal viisil ja samal eesmärgil projekti ajal või pärast projekti lõppu uuesti.

([1]) Projekti seisukohast oluline konkreetne kontekst, mille määratlemisel on lähtutud aluskontekstist (biogeograafiline piirkond; territoriaalne ulatus, mille kindlaksmääramisel on tuginetud geokodeerimise standarditele, mida kasutatakse statistilistel eesmärkidel viitamisel riikide allpiirkondadele; ühine statistiliste territoriaalüksuste liigitus (NUTS); veekogu; ökosüsteem ja seonduvad teenused; Natura 2000 ala), ning projekti seisukohast oluline konkreetne keskkond ehk selle ala suurus, kus meetmeid ellu viiakse, ning nende inimeste arv, keda projekti peamised keskkonna- või kliimameetmed või seonduv keskendumine juhtimisele ja teabele mõjutab.

([2]) Demoversioon on kättesaadav programmi LIFE veebisaidil: http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/index.htm.

Ülekantavus tähendab seda, et sama või muu üksus/sektor kasutab projekti raames rakendatud lahendusi projekti ajal või pärast projekti lõppu muul viisil või teistsuguse keskkonna- või kliimaeesmärgi või seonduva juhtimise või teabega seotud eesmärgi jaoks.

Taotlejad peavad näitama oma ettepanekutes, et lahenduste puhul (st tehnoloogia, meetodid, metoodikad, lähenemisviisid ja/või meetmed või teabe vahetamist ja levitamist ning teadlikkuse suurendamist toetav tegevus), mille eesmärk on avaldada LIFE määruse asjakohastele eesmärkidele otsest ja/või kaudset positiivset mõju, on olemas väljavaated lahenduste kasutamist jätkata ja/või korrata ja/või lahendused üle kanda.

Eduka jätkamise, kordamise ja/või ülekandmise jaoks on vaja strateegiat, mis sisaldab ülesannet mitmekordistada projekti lahenduste mõju ja ergutada nende laiemat kasutuselevõttu, millega saavutatakse projekti vältel ja/või lühikeses ja keskpikas perspektiivis pärast programmi LIFE projekti lõppu kriitiline mass. Selles minnakse kaugemale teadmiste edastamisest ja võrgustike loomisest, käsitledes väljatöötatud ja/või projekti raames rakendatud lahenduste kasutamist praktikas pärast projekti lõppu, mujal või erineval eesmärgil.

Taotlejad peavad esitama selle tagamiseks kavandatud strateegia ja meetmete selge ja usutava kirjelduse, sealhulgas selgituse,

— mille põhjal saab eeldada, et lahendused säilivad projekti tasandil pärast projekti lõppemist, sh milline on tulenev pikaajaline sotsiaalne ja majanduslik mõju;

— mil määral oleks vajalik või kasulik täiendav avaliku sektori toetus, sh innovaatiliste rahastamisvahendite kaudu antavad laenud, et lahendusi tõhustada, nende kasutamist korrata või neid üle kanda, ning

— mil määral eeldatavasti saavutatakse või säilitatakse projekti kestel lahenduste „rahaline küpsus“ (sobivus investeerimiseks/vastuvõetavus pankade jaoks), eelkõige projektide puhul, mis hõlmavad ettevõtjaid ja väärtusahelates osalejaid.

— ELi lisaväärtus: koostoime ja riikidevahelisus

— Koostoime (sh mitmeotstarbelisus, integreerimine/vastastikune täiendavus, keskkonnahoidlikud riigihanked, ökomärgis ja ELi rahastatud teadustulemuste kasutuselevõtt)

Koostoime on võimalik saavutada mitmeotstarbeliste lahenduste ning muude ELi poliitikavaldkondadega ja rahastamismehhanismidega integreerimise ja/või vastastikuse täiendavuse taotlemise kaudu. Projektidele antakse koostoime eest lisapunkte, sõltuvalt selle ulatusest ja kvaliteedist.

Mitmeotstarbeline rakendusmehhanism tähendab seda, et projekti raames ei ole kavas saavutada üksnes projekti konkreetsed keskkonna- ja/või kliimaalased põhieesmärgid, vaid sellega püüeldakse ka muude eesmärkide poole (nt parandada jäätmekäitlust ja sotsiaalset lõimumist). See mõiste hõlmab ka strateegiaid, millega saavutada keskkonna- ja/või kliimaalase tegevuse jätkusuutlikkuse kõrval sotsiaalne ja majanduslik jätkusuutlikkus (nt ringmajanduses saavutavad eri osalejad väärtusahelas toodete olelusringi pikenemise ja lõimivad pikaaegsed töötud tööturule).

Soodsa hinnangu saavad projektiettepanekud, milles keskendutakse küll konkreetsele keskkonna- või kliimaalase tegevusega seotud küsimusele, kuid millega samal ajal parandatakse selle konkreetsete keskkonna- või kliimaalase tegevuse eesmärkide **integreerimist** muudesse poliitikavaldkondadesse ja/või taotletakse nendega **vastastikuse täiendavuse** saavutamist ning luuakse sel viisil koostoime liidu muude poliitikavaldkondade eesmärkidega. Mitmeotstarbeliste mehhanismide, integreerimise ja vastastikuse täiendavuse või nende kombineerimise eest võidakse anda kuni kaheksa lisapunkti.

Keskkonnahoidliku tootmise ja keskkonnahoidlike teenustega seotud eesmärkide integreerimisel ning raamprogrammi „Horisont 2020“ või selle eelkäijate teadustulemuste kasutuselevõtmisel on koostoimet võimalik saavutada ka keskkonnahoidlike riigihangete kaudu ja kasutades ökomärgise süsteemi. Seetõttu toovad võetud kohustus kasutada **keskkonnahoidlikke riigihankeid** ([1]) ning **ametlikult tunnustatud ökomärgise süsteemiga**, nagu ELi ökomärgis, ([2]) hõlmatud toodete ja/või teenuste eelistamine selge rakendusmehhanismi kaudu kumbki ühe lisapunkti.

([1]) Keskkonnahoidlike riigihangete kohta vt teavet aadressil http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm ning eelkõige aadressil http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm ja aadressil http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm.

([2]) http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/eu-ecolabel-products-and-services.html.

Ühe lisapunkti saab ka raamprogrammist „Horisont 2020“ või sellele eelnenud raamprogrammidest rahastatud keskkonna- ja kliimaalaste uurimis- ja innovatsiooniprojektide tulemuste **kasutuselevõtu** eest, kui on piisavalt tõendeid sellise kasutuselevõtu lisaväärtuse kohta projekti jaoks.

— Riikidevahelisus

Kui projekti eesmärkide saavutamise tagamiseks on oluline liikmesriikide seas tehtav riikidevaheline koostöö, eelistatakse sellekohaseid ettepanekuid. Selle kriteeriumi alusel võidakse anda ettepanekule kuni neli lisapunkti, kui on piisavalt tõendeid riikidevahelise lähenemisviisi lisaväärtuse kohta ([1]).

— *Keskkonna allprogrammi projektide erikriteeriumid ja punktide andmise süsteem*

Keskkonna allprogrammi erikriteeriumid ja punktide andmise süsteem kajastavad tõsiasja, et valdkondlikud prioriteedid (LIFE määruse III lisa) ja seonduvad projektiteemad (eespool punkt 3) on kindlaks määratud üksnes keskkonna allprogrammi jaoks.

— ELi lisaväärtus: panus projektiteemadesse

Selle kriteeriumi alusel saavad lisapunkte programmi LIFE kohased ettepanekud, mis kuuluvad selgelt nende mitmeaastases tööprogrammis kindlaks määratud projektiteemade alla, millega rakendatakse III lisas sätestatud keskkonna allprogrammi valdkondlikke prioriteete.

Keskkonna ja ressursitõhususe prioriteetse valdkonna projektiettepanekud saavad viis punkti, kui nad vastavad täielikult ühele kõnealuse prioriteetse valdkonna projektiteemadest, mis on loetletud punktis 3. Peale selle, kui käsitletava keskkonnaküsimuse puhul kasutatav(ad) lahendus(ed) (st tehnoloogia, meetod, meede, metoodika või lähenemisviis LIFE määruse artikli 2 tähenduses) on liidus uus/uued või tundmatu(d), saab projekt veel viis lisapunkti.

Looduse ja bioloogilise mitmekesisuse prioriteetse valdkonna ning keskkonnaalase juhtimise ja teabe prioriteetse valdkonna projektiettepanekud saavad kümme punkti, kui nad vastavad täielikult ühele asjaomase prioriteetse valdkonna projektiteemale.

	Toetuse määramise kriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
Tehniline ja rahaline järjepidevus ja kvaliteet			
1	Tehniline järjepidevus ja kvaliteet	10	20
2	Rahaline järjepidevus ja kvaliteet (sh maksumuse ja kvaliteedi suhe)	10	20
ELi lisaväärtus:			
3	programmi LIFE keskkonna allprogrammi prioriteetse valdkonna erieesmärkidesse panustamise ulatus ja kvaliteet	10	20
4	Jätkusuutlikkus (jätkamine, kordamine, ülekandmine)	8	15
	(Nõutav) punktide kogusumma	50 (*)	

([1]) Mõiste „riikidevaheline“ LIFE määruse tähenduses hõlmab üksnes liikmesriikidevahelist koostööd ning liikmesriikide ja LIFE määruse artikli 5 alusel programmis LIFE osalevate kolmandate riikide vahelist koostööd. Tegevus väljaspool liitu või ülemeremaades ja -territooriumidel on LIFE määruse artikli 6 alusel küll võimalik, kuid kõnealuse toetuse määramise kriteeriumi alusel selle eest lisapunkte ei saa.

	Toetuse määramise kriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
	Lisapunktid		
5	Panus projektiteemadesse	—	0 või 5 või 10
6	— Koostoime (sh mitmeotstarbelisus ja integreerimine/vastastikune täiendavus (kuni 8 punkti), keskkonnahoidlikud riigihanked (1 punkt), ökomärgis (1 punkt) ja ELi teadustulemuste kasutuselevõtt (1 punkt) — Riikidevahelisus (kuni 4 punkti)	—	15
	Maksimaalne punktisumma		**100**

(*) Projektiettepanek peab saavutama iga toetuse määramise kriteeriumi puhul vähemalt minimaalsed nõutavad punktid ja nende punktide kogusumma peab olema vähemalt 50.

— *Kliimameetmete allprogrammi projektide erikriteeriumid ja punktide andmise süsteem*

Kliimameetmete allprogrammi erikriteeriumid ja punktide andmise süsteem kajastavad vajadust keskenduda kliimameetmete allprogrammi prioriteetsetele valdkondadele ja punktis 4 loetletud kliimameetmete allprogrammi poliitikavaldkondadele. Poliitikavaldkondade töövaldkondade üksikasjalikum kirjeldus esitatakse iga-aastases konkursikutses, et kajastada uusi ülesandeid ja kliimapoliitika arengut.

— ELi lisaväärtus: ettepaneku asjakohasus kliimameetmete allprogrammi poliitikavaldkondade ja iga-aastases konkursikutses kirjeldatud töövaldkondade seisukohast

Selle kriteeriumi alusel võivad saada lisapunkte ettepanekud, milles käsitletakse kliimameetmete allprogrammi poliitikavaldkondi ja iga-aastases konkursikutses üksikasjalikult kirjeldatud töövaldkondi (nagu on ette nähtud järgmise tabeli punktis 5).

	Toetuse määramise kriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
Tehniline ja rahaline järjepidevus ja kvaliteet			
1	Tehniline järjepidevus ja kvaliteet	10	20
2	Rahaline järjepidevus ja kvaliteet (sh maksumuse ja kvaliteedi suhe)	10	20
ELi lisaväärtus			
3	Programmi LIFE kliimameetmete allprogrammi prioriteetsetesse valdkondadesse ja seonduvates LIFE määruse artiklites 14–16 sätestatud erieesmärkide saavutamisse antava panuse ulatus ja kvaliteet	10	20
4	Jätkusuutlikkus (jätkamine, kordamine, ülekandmine)	8	15
	(Nõutav) punktide kogusumma	50 (*)	

	Toetuse määramise kriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
Lisapunktid ELi lisaväärtus: panus Pariisi kokkuleppe rakendamisse			
5	Panus punktis 4 sätestatud kliimameetmete allprogrammi poliitikavaldkondadesse	—	0 või 5
	Panus programmi LIFE kliimameetmete allprogrammi iga-aastases konkursikutses üksikasjalikult kirjeldatud töövaldkondadesse	—	0 või 5
6	— Koostoime (sh mitmeotstarbelisus ja integreerimine/vastastikune täiendavus (kuni 8 punkti), keskkonnahoidlikud riigihanked (1 punkt), ökomärgis (1 punkt) ja ELi teadustulemuste kasutuselevõtt (1 punkt) — Riikidevahelisus (kuni 4 punkti)	—	15
	Maksimaalne punktisumma		**100**

(*) Projektiettepanek peab saavutama iga toetuse määramise kriteeriumi puhul vähemalt minimaalsed nõutavad punktid ja nende punktide kogusumma peab olema vähemalt 50.

5.1.2. *LIFE määruse artikli 2 punkti d ja artikli 18 punkti d kohased integreeritud projektid*

Vastavalt LIFE määruse artikli 2 punktile d on integreeritud projektid „suure territoriaalse ulatusega projektid, mis eelkõige hõlmavad üht või mitut piirkonda või riiki ning mille kaudu viiakse ellu kas liidu keskkonna- või kliimaalastes õigusaktides ettenähtud, muudele liidu õigusaktidele vastavalt välja töötatud või liikmesriikide ametiasutuste välja töötatud keskkonna- ja kliimakavasid ja -strateegiaid eelkõige loodusega seotud valdkondades, sealhulgas Natura 2000 võrgustiku juhtimise, vee, jäätmete, õhu ning kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise valdkondades, tagades samal ajal sidusrühmade kaasamise ning edendades kooskõla vähemalt ühe muu liidu, riikliku või erasektori asjakohase rahastamisallikaga ja nende allikate kasutuselevõtmist“.

Integreeritud projektide esitamise ja valimise protsess koosneb kahest etapist, nagu on ette nähtud LIFE määruses. Sellega peaks lihtsustuma potentsiaalsete taotlejate töö ja olema tagatud, et nad saavad protsessi käigus rakendusametilt võimalikult häid juhiseid. Menetlus on üles ehitatud nii, et sellega kaasneks iga ettepaneku arendamine ja viimistlemine. LIFE määruse temaatiliste eraldiste ja geograafilise jaotuse eeskirjadega lubatud piirides kohaldatakse hindamisprotsessi igas etapis rangelt kõigi ettepanekute võrdse kohtlemise põhimõtet.

5.1.2.1. Projektide esitamise ja valimise tehnilised meetodid

1. etapp

— Konkursikutse avaldamine

— Kontseptsioonikirjelduse esitamine

Taotleja esitab lühikese kontseptsioonikirjelduse, milles on üldjoontes kirjeldatud projekti sisu ja kava või strateegiat, mida kavatsetakse rakendada, ning rahastamiskava asjaomase kava või strateegia üldiseks rakendamiseks.

— Kontseptsioonikirjelduse hindamine ning küsimuste ja vastuste etapp

Kontseptsioonikirjelduste põhjal teeb rakendusamet kindlaks rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele vastavad ettepanekud ja koostab neist nimekirja. Kõnealustele kriteeriumidele vastava ettepaneku esitanud taotlejad kutsutakse osalema kirjalikus küsimuste ja vastuste etapis, kus nad saavad esitada täieliku ettepaneku koostamisega seotud küsimusi. Selle etapi lõpus avalikustab rakendusamet küsimused ja vastused anonüümsel kujul, et aidata võrdselt kõiki taotlejaid täieliku ettepaneku koostamisel. Vajaduse korral lisab rakendusamet küsimustele ja vastustele juhised seoses kontseptsioonikirjeldustest ilmsiks tulnud tüüpiliste raskustega, mis võivad taotlejatel tekkida.

2. etapp

— Täieliku ettepaneku esitamine

Rahastamiskõlbliku kontseptsioonikirjelduse esitanud taotlejatel palutakse esitada täielik ettepanek.

— Täieliku ettepaneku hindamine

Rakendusamet seab pärast põhjalikku hindamist „esialgses pikas nimekirjas“ pingeritta ettepanekud, mille rahastamist võidakse kaaluda. Pingerea koostamisel lähtutakse ettepanekute väärtusest, st saadud punktidest, ja keskkonna allprogrammi puhul ka eeskirjast, et teatud protsent meetmetoetusteks ette nähtud vahenditest tuleb eraldada looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitse jaoks, ning LIFE määruse artikli 19 lõikes 4 sätestatud geograafilise tasakaalu kriteeriumist. Samuti kontrollib komisjon taotlejate finants- ja tegevussuutlikkust projekt ellu viia.

— Rahastatavate projektide lõpliku nimekirja ja varunimekirja koostamine

Pärast läbivaatamisetappi tehakse ettepanek rahastada olemasoleva eelarve piires edukaid projekte. Neist pingerea eesotsas olevatest projektidest, mida ei saa olemasolevat eelarvet arvestades rahastada, koostatakse varunimekiri. Varunimekiri hõlmab veel 20 % programmi LIFE olemasolevast eelarvest.

— Toetuslepingu allkirjastamine

Kuigi kaheetapilist lähenemisviisi kohaldatakse kogu mitmeaastase tööprogrammi jooksul, võib komisjon eespool kirjeldatud protsessi saadud kogemusi arvesse võttes kohandada.

Integreeritud projektide pingeritta seadmisel tagab rakendusamet geograafilise tasakaalu, eraldades igale liikmesriigile suunavalt vähemalt kolm integreeritud projekti, kandmaks hoolt selle eest, et kogu rahastamiseperioodil 2014–2020 järgitakse LIFE määruse artikli 19 lõiget 4.

5.1.2.2. Rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumid

Järgmiseid rahastamiskõlblikkuse kriteeriume kohaldatakse nii kontseptsioonikirjelduse kui ka täieliku ettepaneku suhtes.

a) Rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Ettepanek lükatakse tagasi, kui see ei vasta ühele või mitmele järgmistest kriteeriumidest.

1. Suur territoriaalne ulatus. Rakendatav sihtotstarbeline liidu kava või strateegia hõlmab suurt territooriumi, eelkõige üht või mitut piirkonda või riiki. Selliste integreeritud projektide puhul, mille raames tegeletakse õhukvaliteedi juhtimisega, ning kliimameetmete allprogrammi integreeritud projektide puhul võib olla vastuvõetav ka mitut linna hõlmav lähenemisviis.

2. Muude rahastamisallikate kasutamine. Lisaks integreeritud projektile endale ja selle jaoks LIFE määruse kohaselt (artikli 20 lõike 1 punktid a ja c) nõutavale spetsiifilisele kaasrahastamisele kasutatakse sihtotstarbelise liidu kava või strateegia rakendamiseks vähemalt üht muud asjakohast liidu, riiklikku või erasektori rahastamisallikat.

3. Peamiste sidusrühmade kaasamine. Sihtotstarbelise liidu kava või strateegia rakendamisse kaasatakse peamised sidusrühmad.

i) Keskkonna allprogrammi projektide rahastamiskõlblikkuse erikriteerium

Integreeritud projekt ei ole rahastamiskõlblik, kui selle eesmärk ei ole rakendada üht järgmistest liidu keskkonnaalastes õigusaktides nõutavatest, muude liidu õigusaktide kohaselt koostatud või liikmesriikide ametiasutuste välja töötatud keskkonnakavadest või -strateegiatest:

a) elupaikade direktiivi artikli 8 kohane tähtsusjärjestatud tegevuskava, mis võib sisaldada rohelise taristu meetmeid, millega suurendatakse Natura 2000 võrgustiku sidusust piiriüleses kontekstis;

b) jäätmete raamdirektiivi artikli 28 kohased jäätmekavad;

c) vee raamdirektiivi VII lisa kohane veemajanduskava või

d) õhukvaliteedi direktiivi kohane õhukvaliteedikava või õhusaasteainete siseriiklikke ülemmäärasid käsitleva direktiivi kohane riiklik õhusaaste kontrolli programm.

ii) Kliimameetmete allprogrammi projektide rahastamiskõlblikkuse erikriteerium

Integreeritud projekti eesmärk peab olema rakendada üht järgmistest liidu kliimaalastes õigusaktides nõutavatest, muude liidu õigusaktide kohaselt koostatud või liikmesriikide ametiasutuste välja töötatud kliimakavadest või -strateegiatest:

a) riiklik, piirkondlik või kohalik kohanemisstrateegia või tegevuskava;

b) linna või kogukonnapõhine tegevuskava, mis on teedrajav üleminekul vähese CO_2-heitega ja/või kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ühiskonnale;

c) riiklik, piirkondlik või tööstusharu-/sektoripõhine kasvuhoonegaaside heite vähendamise strateegia või vähese CO_2-heitega majanduse tegevuskava.

b) Toetuse määramise kriteeriumid

Järgmisi toetuse määramise kriteeriume kohaldatakse ainult täieliku ettepaneku suhtes. Toetuse määramise etapis hinnatakse põhjalikult kõikide rahastamiskõlblikkuse (ja valiku-)kriteeriumidele vastavate ettepanekute kvaliteeti. Sellesse etappi jõudnud ettepanekule antakse punkte järgmiste toetuse määramise kriteeriumide alusel.

Toetuse määramise kriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
1. Tehniline järjepidevus ja kvaliteet	10	20
2. Rahaline järjepidevus ja kvaliteet (sh maksumuse ja kvaliteedi suhe)	10	20
ELi lisaväärtus		
Kõlblikkuse/kõlbmatuse kriteeriumid		
3. Eesmärkidesse panustamise ulatus ja kvaliteet	10	20
4. Jätkusuutlikkus (jätkamine, kordamine, ülekandmine)	8	15
Lisapunktid		
5. Muude rahastamisvahendite, eeskätt liidu rahastamisvahendite kasutamise ulatus ja kvaliteet	—	10
6. Koostoime (sh mitmeotstarbelisus ja integreerimine / vastastikune täiendavus (kuni 8 punkti), keskkonnahoidlikud riigihanked (1 punkt), ökomärgis (1 punkt) ja ELi teadustulemuste kasutuselevõtt (1 punkt) — Riikidevahelisus (kuni 4 punkti)	—	15
(Nõutav) punktide kogusumma	**50** (*)	**100**

(*) Projektiettepanek peab saavutama iga toetuse määramise kriteeriumi puhul vähemalt minimaalsed nõutavad punktid ja nende punktide kogusumma peab olema vähemalt 50.

Järgmised toetuse määramise kriteeriumid on eriomased integreeritud projektidele või sisaldavad nendele projektidele eriomaseid elemente.

— ELi lisaväärtus: eesmärkidesse panustamise ulatus ja kvaliteet

Hinnatakse, mil määral iga ettepanek aitab saavutada programmi LIFE üht või mitut üld- ja erieesmärki, mis on sätestatud uue LIFE määruse artiklites 3, 10, 11 ja 12 (programmi LIFE keskkonna allprogrammi jaoks) ning artiklites 3, 14, 15 ja 16 (programmi LIFE kliimameetmete allprogrammi jaoks).

Sõltuvalt prioriteetsest valdkonnast, mille alla projekt kuulub, kontrollitakse järgmisi konkreetseid aspekte.

— *Keskkonna allprogrammi projektide erikriteeriumid*

— Integreeritud projektid, mille raames tegeletakse tähtsusjärjestatud raamprogrammide rakendamisega Natura 2000 jaoks

ELi lisaväärtust tõendatakse seoses projekti panusega ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia 1. eesmärgi ning elupaikade direktiivi ja linnudirektiivi üldeesmärkide saavutamisse ning eeskätt seoses panusega ühenduse tähtsusega liikide ja elupaigatüüpide (elupaikade direktiiv) ja/või linnuliikide (linnudirektiiv) kaitsestaatuse parandamisse, pidades iseäranis silmas rohelise taristu lõimimist, kui see on asjakohane.

— Integreeritud projektid, millega rakendatakse veemajanduskavu

ELi lisaväärtust tuleb tõendada seoses projekti panusega vee raamdirektiivi eesmärkide saavutamisse. Kavandatavas tegevuses tuleks keskenduda märkimisväärsetele surveteguritele, mis mõjutavad keskkonna veesäilitamisvõimet, ja vähese mõjuga meetmetele (nt roheline taristu), millega kõrvaldada reostus. Sellised survetegurid peaksid olema kindlaks määratud hindamiste käigus, mille liikmesriigid on teinud asjaomaste liidu õigusaktide ja poliitikapõhimõtete (nt vee raamdirektiiv, merestrateegia raamdirektiiv, asulareovee puhastamise direktiiv, joogiveedirektiiv, suplusvee direktiiv, üleujutusi käsitlev direktiiv ja/või põuakavad) rakendamise kavade koostamisel.

Projektis tuleks keskenduda meetmete (nt looduspõhised lahendused) ulatuslikule kavandamisele ja kasutuselevõtule (nt alamvesikonna või vesikonna tasandil), et suurendada linna- ja maapiirkondades veesäilitamisvõimet, infiltratsiooni ja veekogumisvõimet ning eemaldada saasteained looduslike või looduslikega sarnaste protsesside teel. Projektiga tuleks taotleda koostoimet, et rakendada meetmeid, mis leevendavad olemasolevaid hüdromorfoloogilisi survetegureid ning suurendavad bioloogilist mitmekesisust ja heaolu.

— Integreeritud projektid, mille raames tegeletakse jäätmekavade rakendamisega

Integreeritud projekti eesmärk on toetada jäätmete raamdirektiivi 2008/98/EÜ artiklis 28 nõutava jäätmekava ja/või artiklis 29 nõutava jäätmetekke vältimise programmi rakendamist.

Projekti ELi lisaväärtust hinnatakse seoses projekti panusega jäätmete raamdirektiivi artiklis 4 sätestatud jäätmehierarhia rakendamisse, kõnealuse direktiivi artikliga 11 ette nähtud ringlussevõtu eesmärkide saavutamisse ja ELi jäätmealastes õigusaktides sätestatud täiendavate eesmärkide saavutamisse, samuti nende eesmärkide toetamiseks vajalike meetmete rakendamisse.

— Integreeritud projektid, mille raames tegeletakse õhukvaliteedikavade või riikliku õhusaaste kontrolli programmide rakendamisega

Integreeritud projekti eesmärk on toetada direktiivis 2008/50/EÜ määratletud kohaliku või piirkondliku õhukvaliteedi kava rakendamist ja seiret. Kui projekt põhineb kohalikul õhukvaliteedi kaval, peaks projekt hõlmama vähemalt viie linna vahelist asjaomase kavaga seotud koordineerimist ja koostööd; kui projekt põhineb piirkondlikul õhukvaliteedi kaval, peaks projekt hõlmama kohalike ja piirkondlike haldusasutuste vahelist koordineerimist ja koostööd. Eelistatakse ulatuslikke projekte ja/või projekte, millega tagatakse sidusus direktiivi (EL) 2016/2284 kohaste riiklike õhusaaste kontrolli programmidega.

Projekt võidakse koostada ka selleks, et eelkõige rakendada direktiivi (EL) 2016/2284 kohaseid riikliku õhusaaste kontrolli programme. Integreeritud projekt on kavandatud toetama direktiivi (EL) 2016/2284 artikli 6 kohase riikliku õhusaaste kontrolli programmi väljatöötamist, rakendamist ja seiret.

Riikliku õhusaaste kontrolli programmiga seotud integreeritud projekti ELi lisaväärtuse hindamisel võetakse arvesse a) seda, mil määral mõjutavad riiklikud heiteallikad tõenäoliselt õhukvaliteeti asjaomase riigi

territooriumil ja naaberliikmesriikides, kasutades vajaduse korral andmeid ja metoodikat, mis on välja töötatud piiriülese õhusaaste kauglevi 1979. aasta konventsiooni õhusaasteainete kauglevi seire ja hindamise Euroopa koostööprogrammi (EMEP) pikaajalise finantseerimise protokolli alusel EMEPi raames; b) riiklikku õhusaaste kontrolli programmi, pidades silmas vajadust vähendada õhusaasteainete heitkoguseid, et saavutada asjaomase riigi territooriumil ja vajaduse korral naaberliikmesriikides õhukvaliteedialased eesmärgid; c) musta süsiniku heitkoguste vähendamise meetmete esmatähtsaks pidamist meetmete võtmisel peenosakeste heite vähendamise riiklike kohustuste täitmiseks; d) sidususe tagamist muude asjakohaste kavade ja programmidega, mis on kehtestatud tulenevalt liikmesriigi või liidu õigusaktides sätestatud nõuetest, eelkõige direktiivi 2008/50/EÜ kohase õhukvaliteedikavaga.

— *Kliimameetmete allprogrammi projektide erikriteeriumid*

— Integreeritud projektid, mille raames tegeletakse kliimamuutuste leevendamise strateegiate, kavade ja tegevuskavade rakendamisega

Seda tüüpi integreeritud projektidega toetatakse kasvuhoonegaaside heite vähendamise strateegiate, kavade või vähese CO_2-heitega majanduse tegevuskavade rakendamist. Need projektid on seotud konkreetsete omavalitsuste või piirkondadega (näiteks nendega, millest on teada antud linnapeade paktis), tööstus- või põllumajandussektoriga (analüüsides maakasutust piirkondlikul tasandil sotsiaalses ja majanduslikus kontekstis) või muude majandussektoritega, tutvustades jätkusuutlikul ja innovaatilisel viisil tehnoloogia- ja teenusepõhiseid lähenemisviise. Integreeritud projekti panus kliimamuutuste leevendamisega seotud liidu poliitika ja õigusaktide rakendamisse ja arendamisse võib hõlmata ELi HKSi, jõupingutuste jagamist käsitlevat otsust ELi HKSiga hõlmamata sektorite puhul, taastuvate energiaallikate direktiivi või fluoritud kasvuhoonegaaside määrust. Integreeritud projekti võib täiendada vajalike taristuinvesteeringutega või selliste innovaatiliste tehnoloogialahenduste ja teenuste väljaarendamise ja kasutuselevõtuga linnades, piirkondades ja/või kogukondades, mida toetatakse strateegias/kavas/tegevuskavas kindlaks määratud liidu muudest asjakohastest rahastamisprogrammidest. Integreeritud projekti ELi lisaväärtust hinnatakse seoses projekti panusega kasvuhoonegaaside heite vähendamisse, erinevatesse poliitikavaldkondadesse süvalaiendamise tasemega, mitmesuguste sidusrühmade otsese kaasamisega ja sellega, millises ulatuses integreeritud projekt on strateegia/kava/tegevuskava operatiivne osa.

— Integreeritud projektid, mille raames tegeletakse kliimamuutustega kohanemise strateegiate, kavade ja tegevuskavade rakendamisega

Seda tüüpi integreeritud projektide eesmärk on rakendada kliimamuutustega kohanemise strateegiaid või kavu, milles keskendutakse konkreetsetele kliimamuutuste suhtes haavatavatele aladele (nt rannikualad, põua- või üleujutuspiirkonnad) või sektoritele (nt vesi, põllumajandus/metsandus, rahvatervis), kasutades vajaduse korral ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise. Kohanemisprojekti keskne teema peaks olema koostoime teiste keskkonna- ja kliimapoliitika valdkondadega. Näiteks tuleks alati, kui see on asjakohane, suurendada koostoimet kliimamuutustega kohanemise, katastroofiohu vähendamise, bioloogilise mitmekesisuse ja veepoliitika vahel. ELi lisaväärtust hinnatakse ka seoses integreeritud projekti panusega vastupanuvõimet kliimamuutustele käsitlevate eesmärkide saavutamisse, erinevatesse sektoritesse süvalaiendamise tasemega ja mitmesuguste sidusrühmade kaasamisega.

— Integreeritud projektid, mille raames tegeletakse linnade kliimaalaste tegevuskavade rakendamisega

Seda tüüpi integreeritud projektide eesmärk on rakendada linnade tegevuskavu üleminekuks vähese CO_2-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ühiskonnale, näiteks kliima- ja energiaalase linnapeade pakti raames. Oluline on panus paremasse juhtimisse, teadlikkuse ja suutlikkuse suurendamisse ning kliimamuutustega seotud meetmete süvalaiendamisse eri poliitikavaldkondades. Taotlejaid julgustatakse esitama ulatuslikke projekte, mis hõlmavad mitut linna.

— ELi lisaväärtus: muude rahastamisvahendite, eeskätt liidu rahastamisvahendite kasutamise ulatus ja kvaliteet. Käesoleva kriteeriumi alusel integreeritud projektile lisapunktide andmisel on määrav muu(de) rahastamismehhanismi(de)ga koordineerimise kvaliteet ja programmi LIFE täiendavate muude ettenähtud rahastamisvahendite kasutamise tase (üle rahastamiskõlblikkuseks vajaliku miinimumi) ning nende tegeliku kasutamise tõenäosus ja funktsionaalne seos rakendatava kavaga. Integreeritud projekt, mille puhul tõenäoliselt kasutatakse liidu vahendeid, millel on funktsionaalne seos rakendatava kavaga, ning milles nähakse ette rahuldav koordineerimismehhanism, saab rohkem punkte.

— ELi lisaväärtus: koostoime (sh mitmeotstarbelisus, vastastikune täiendavus, integreerimine, keskkonnahoidlikud riigihanked, ökomärgis, teadustulemuste kasutuselevõtt). Integreeritud projekti ettepanek peab sisaldama eriti kvaliteetseid mitmeotstarbelisi rakendamismehhanisme (nt selliseid, mille eesmärk on keskkonna- ja kliimaalane kasu

ning suutlikkuse suurendamine), mis võimaldavad saavutada tulemusi ka muudes poliitikavaldkondades ([1]). Samuti tuleks integreeritud projektiga suurendada vastastikust täiendavust muude poliitikavaldkondadega ning integreerida neisse keskkonna- ja kliimaeesmärgid. Mis puudutab tavapäraseid projekte, siis võetud kohustus kasutada keskkonnahoidlikke riigihankeid ([2]) ja/või tunnustatud ökomärgise süsteemiga, nagu ELi ökomärgis, ([3]) hõlmatud toodete ja/või teenuste eelistamine selge rakendusmehhanismi kaudu toovad kumbki ühe lisapunkti.

Ühe lisapunkti saab ka raamprogrammist „Horisont 2020“ või sellele eelnenud raamprogrammidest rahastatud keskkonna- ja kliimaalaste uurimis- ja innovatsiooniprojektide tulemuste kasutuselevõtu eest, kui on piisavalt tõendeid sellise kasutuselevõtu lisaväärtuse kohta projekti jaoks.

5.1.3. *LIFE määruse artikli 18 punkti e kohased tehnilise abi projektid*

Tehnilise abi projektide raames antakse meetmetoetuste kaudu rahalist abi, et aidata taotlejatel valmistada ette integreeritud projekte. Tehnilise abi projektidele võib eraldada kuni 1 % integreeritud projektidele ette nähtud aastaeelarvest. ELi maksimaalseks panuseks tehnilise abi projekti kohta on kehtestatud 100 000 eurot.

5.1.3.1. Projektide valimise menetluse tehnilised meetodid

Tehnilise abi projektide valimisel järgitakse mõlema allprogrammi puhul samu tehnilisi meetodeid. Rakendatakse kiirendatud lähenemisviisi.

Projektide valimise menetlus on üles ehitatud järgmiselt.

— Ettepaneku hindamine

Rakendusamet kontrollib ettepaneku vastavust rahastamiskõlblikkuse ja valikukriteeriumidele ning hindab seda toetuse määramise kriteeriumide alusel.

— Rahastatavate projektide lõpliku nimekirja ja varunimekirja koostamine

Pärast läbivaatamisetappi tehakse ettepanek rahastada olemasoleva eelarve piires edukaid projekte. Neist pingerea eesotsas olevatest projektidest, mida ei saa olemasolevat eelarvet arvestades rahastada, koostatakse varunimekiri. Varunimekiri hõlmab veel 20 % programmi LIFE olemasolevast eelarvest.

— Toetuslepingu allkirjastamine

5.1.3.2. Rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumid

Kohaldatakse järgmisi peamisi rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise erikriteeriume.

a) Rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Tehnilise abi projekti ettepanek pääseb hindamisele, kus vaadeldakse vastavust toetuse määramise kriteeriumidele, ainult siis, kui

— projektiettepaneku eesmärk on valmistada ette tulevase integreeritud projekti ettepanek.

([1]) Eeskätt merekeskkond kooskõlas direktiivi 2008/56/EÜ eesmärkidega.
([2]) Keskkonnahoidlike riigihangete kohta vt teavet aadressil http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm ning eelkõige aadressil http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm ja aadressil http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm.
([3]) http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/eu-ecolabel-products-and-services.html.

b) Toetuse määramise kriteeriumid

Kõigi rahastamiskõlblike ettepanekute väärtust hinnatakse ja neile antakse punkte vastavalt järgmistele toetuse määramise kriteeriumidele ja järgmisele punktide andmise süsteemile.

Toetuse määramise kriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
1. Tehniline järjepidevus ja kvaliteet	30	60
2. Rahaline järjepidevus ja kvaliteet (sh maksumuse ja kvaliteedi suhe)	20	40
(Nõutav) punktide kogusumma	**55**	**100**

(*) Projektiettepanek peab saavutama iga toetuse määramise kriteeriumi puhul vähemalt minimaalsed nõutavad punktid ja nende punktide kogusumma peab olema vähemalt 55.

— **Tehniline järjepidevus ja kvaliteet**

Hinnatakse ettepaneku selgust, järjepidevust ja teostatavust, pidades silmas projekti eesmärke ja eeldatavaid tulemusi. Arvesse võetakse tulevase integreeritud projekti laadi ja ulatust.

— **Rahaline järjepidevus ja kvaliteet**

Hinnatakse kavandatud eelarvet ning selle kooskõla kavandatud meetmete ja kohaldatavate eeskirjadega, samuti kavandatud lähenemisviisi kulutõhusust. Samuti hinnatakse ettepaneku maksumuse ja kvaliteedi suhet.

5.1.4. *LIFE määruse artikli 18 punkti f kohased suutlikkuse suurendamise projektid*

Suutlikkuse suurendamise projektide raames antakse rahalist toetust meetmetele, mis on vajalikud liikmesriikide, sealhulgas programmi LIFE riiklike või piirkondlike kontaktpunktide suutlikkuse suurendamiseks, eesmärgiga võimaldada liikmesriikidel osaleda programmis LIFE tulemuslikumalt.

Selliste meetmete hulka võivad muu hulgas kuuluda

— uute töötajate töölevõtmine ja koolitamine programmi LIFE riiklike või piirkondlike kontaktpunktide jaoks;

— kogemuste ja parimate tavade vahetamise lihtsustamine ning programmi LIFE projektide tulemuste levitamise ja kasutamise edendamine;

— koolitajate koolitamisel põhinevad lähenemisviisid;

— ametiasutuste vahelised vahetus- ja lähetusprogrammid liikmesriikides, eriti oma valdkonna parimate töötajate vahetus.

Suutlikkuse suurendamise kavva kuuluvad meetmed võivad sisaldada ekspertteenuste hankeid, et kõrvaldada ajutised tehnilised puudused ja ajutine protsessisuutlikkuse puudulikkus, kuid need ei tohi sisaldada selliste ekspertide teenuste hankeid, kelle peamine ülesanne on iga-aastase projektikonkursi raames esitatavate ettepanekute koostamine.

5.1.4.1. Projektide valimise menetluse tehnilised meetodid

Suutlikkuse suurendamise projektide taotlused läbivad toetuse määramise kiirendatud menetluse. Kuna LIFE määruse artikli 19 lõike 8 kohaselt saab suutlikkuse suurendamise projekte eraldada ainult eelnevalt kindlaks määratud arvule liikmesriikidele ja toetust saab anda vaid ühele projektile liikmesriigi kohta, puudub saadud taotluste vahel konkurents. Seepärast võib taotlusi esitada jooksvalt alates kuupäevast, mil avaldatakse programmi LIFE meetmetoetuste 2018. aasta konkursikutse (mis sisaldab suutlikkuse suurendamise projektide taotluspaketti). Taotlused tuleb esitada enne 2019. aasta esimese kvartali lõppu, et need arvestataks rahastamisperioodi 2018–2020.

Taotlusi hinnatakse, et tagada kooskõla rahastamiskõlblikkuse kriteeriumide ja eespool esitatud toetuse määramise künnistega.

Toetuslepingud allkirjastatakse pärast hindamis- ja läbivaatamisprotsessi edukat lõppu.

5.1.4.2. Rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumid

Kohaldatakse järgmisi rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriume.

a) Rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Taotlus peab vastama järgmistele rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele.

— Taotleja on **liikmesriik**, kus

  — SKP elaniku kohta ei ületanud 2012. aastal 105 % liidu keskmisest,

  — LIFE määruse artikli 19 lõikes 5 osutatud 2014., 2015. ja 2016. aastaks tehtud suunava riikliku eraldise kasutamise keskmine määr on alla 70 % ning

  — 2014., 2015. ja 2016. aastaks tehtud suunava riikliku eraldise kasutamise keskmine määr on võrreldes 2010., 2011. ja 2012. aastaks tehtud eraldise keskmise kasutamise määraga tõusnud.

— Kui liikmesriigile anti 2014.–2017. aasta mitmeaastases tööprogrammis suutlikkuse suurendamise projekt, peab see projekt olema enne teise suutlikkuse suurendamise projekti alguskuupäeva lõpetatud.

— Taotlus sisaldab **suutlikkuse suurendamise kava**, milles liikmesriik **kohustub**

  — jätma käesoleva mitmeaastase tööprogrammi kestel programmi LIFE jaoks eraldatavad ressursid, sealhulgas töötajate arvu, tasemele, mis ei ole madalam kui 2012. aasta tase;

  — kui liikmesriigile anti 2014.–2017. aasta mitmeaastases tööprogrammis suutlikkuse suurendamise projekt, jätma 2018.–2020. aasta mitmeaastase tööprogrammi kestel suutlikkuse suurendamise jaoks eraldatavad ressursid, sealhulgas töötajate arvu, tasemele, mis ei ole madalam eelmise suutlikkuse suurendamise projekti tasemest.

b) Toetuse määramise kriteeriumid

— **Tehniline järjepidevus ja kvaliteet** osutavad suutlikkuse suurendamise projektide puhul meetmetele, mis on kavandatud selleks, et suurendada liikmesriigi suutlikkust esitada edukaid taotlusi projektide rahastamiseks keskkonna ja kliimameetmete allprogrammi raames.

  Kõigi rahastamiskõlblike ettepanekute väärtust hinnatakse ja neile antakse punkte vastavalt järgmistele toetuse määramise kriteeriumidele ja järgmisele punktide andmise süsteemile.

Toetuse määramise kriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
Tehniline järjepidevus ja kvaliteet	15	30
Rahaline järjepidevus ja kvaliteet (sh maksumuse ja kvaliteedi suhe)	10	20
Nende kindlakstehtud puuduste suhtes rakendatava lähenemisviisi terviklikkus, mis põhjustasid liikmesriigi vähese osaluse programmi LIFE 2014.–2016. aasta projektikonkurssides.	15	30
Ülevaate andmine sellest, kuidas eeldatavasti suureneb suutlikkus edendada programmi LIFE integreerimist teistesse poliitikavaldkondadesse, majandustegevusse ja muudesse programmidesse ning parandada vastastikust täiendavust, koostoimet ja korratavust.	10	20
(Nõutav) punktide kogusumma	**55**	**100**

(*) Projektiettepanek peab saavutama iga toetuse määramise kriteeriumi puhul vähemalt minimaalsed nõutavad punktid ja nende punktide kogusumma peab olema vähemalt 55.

5.1.5. *LIFE määruse artikli 18 punkti g kohased ettevalmistusprojektid*

Ettevalmistusprojektides keskendutakse liidu keskkonna- või kliimapoliitika ja sellealaste õigusaktide väljatöötamise ja rakendamisega seotud konkreetsetele vajadustele.

5.1.5.1. Projektide valimise menetluse tehnilised meetodid

Komisjon esitab kord aastas ülevaate liidu keskkonna- või kliimapoliitika ja sellealaste õigusaktide väljatöötamise ja rakendamisega seotud konkreetsetest vajadustest, millega on vaja eelolevatel aastatel tegeleda, ning määrab nende hulgas kindlaks need vajadused, millega võiks tegeleda ettevalmistusprojektide raames.

Enne iga-aastase projektikonkursi algust saavad liikmesriigid esialgse nimekirja konkreetsetest vajadustest, mida võiks käsitleda ettevalmistusprojektide raames, ja neil palutakse esitada oma märkused. Nende märkuste alusel koostatakse lõplik nimekiri.

Komisjon määrab kindlaks sel viisil määratletud projektide valiku ja toetuse määramise erikriteeriumid, projektide kestuse ja igale projektile eraldatava soovitusliku eelarve.

Projektide valimise menetlus on üles ehitatud järgmiselt.

— Ettepaneku hindamine

Komisjon kontrollib ettepaneku vastavust rahastamiskõlblikkuse ja valikukriteeriumidele ning hindab seda toetuse määramise kriteeriumide alusel.

— Rahastatavate projektide lõpliku nimekirja ja varunimekirja koostamine

Pärast läbivaatamisetappi tehakse ettepanek rahastada olemasoleva eelarve piires edukaid projekte. Vajaduse korral võib koostada varunimekirja.

— Toetuslepingu allkirjastamine

5.1.5.2. Rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumid

Kohaldatakse järgmisi rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriume.

a) Rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Iga projektikonkursi jaoks määratakse kindlaks rahastamiskõlblikkuse ja valiku erikriteeriumid. Need põhinevad ettevalmistusprojektide raames käsitletavatel konkreetsetel vajadustel, mille on kindlaks määranud komisjon koostöös liikmesriikidega.

b) Toetuse määramise kriteeriumid

Ettevalmistusprojektid antakse juriidilis(t)ele isiku(te)le, kes esitab/esitavad ettepaneku, mis kogub nõutava punktisumma ja saavutab/saavutavad järgmiste kriteeriumide puhul kõige rohkem punkte.

Kriteerium	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
Ettepaneku tehniline järjepidevus ja kvaliteet seoses käsitletavate konkreetsete vajadustega	22	45
Käsitletavate konkreetsete vajaduste puhul rakendatava lähenemisviisi terviklikkus	15	30
Rahaline järjepidevus ja kvaliteet (sh maksumuse ja kvaliteedi suhe)	12	25
(Nõutav) punktide kogusumma	**55**	**100**

(*) Projektiettepanek peab saavutama iga toetuse määramise kriteeriumi puhul vähemalt minimaalsed nõutavad punktid ja nende punktide kogusumma peab olema vähemalt 55.

5.1.6. *LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärkide saavutamiseks vajalikud projektid*

Muid projekte (katseprojektid, näidisprojektid vm) võib rahastada finantsmääruse kohaldamise eeskirjade artikli 190 kohaselt või spetsiaalse projektikonkursi algatamisega allpool kirjeldatud kriteeriumide alusel. Näiteks toetusi, mida antakse keerulistele projektidele, millega rakendatakse väärtusahelates või tööstussümbioosi kaudu ringmajandust, võidakse rahastada spetsiaalse projektikonkursi raames, kasutades eelarvevahendeid, mis on ette nähtud meetmetoetuste jaoks, mida antakse seoses keskkonna ja ressursitõhususega ([1]) või selleks, et toetada pankade jaoks vastuvõetavaid projekte, mis toovad kaasa rahastamise looduskapitali rahastamisvahendist või täiendavad seda. Toetust võidakse anda ka projektiettepaneku arendamiseks, et saavutada piisav küpsus meelitamaks ligi avaliku ja erasektori investeerimiskapitali. Toetatakse eelkõige innovaatilisi, ainulaadseid või ebatavalisi investeerimisettepanekuid ükskõik millises LIFE määruse prioriteetses valdkonnas.

5.1.6.1. Projektide valimise menetluse tehnilised meetodid

Kui komisjon teeb kindlaks vajaduse LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärkide saavutamiseks vajaliku konkreetse *ad hoc* projekti järele, võib ta avaldada konkursikutse.

5.1.6.2. Rahastamiskõlblikkuse ja toetuse määramise kriteeriumid

a) Rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid

Muud projektid peavad

— **aitama kaasa** ühe või mitme LIFE määruse artiklis 3 sätestatud **üldeesmärgi ja** artiklites10–12 või 14–16 sätestatud **kohaldatava erieesmärgi** saavutamisele;

— **kuuluma** selle LIFE määruse artiklis 9 ja 13 sätestatud programmi LIFE allprogrammi **prioriteetse valdkonna kohaldamisalasse**, mille raames projektiettepanek esitati. See hõlmab projekte, mis keskenduvad keerukatele meetmetele, millega rakendatakse väärtusahelates või tööstussümbioosi kaudu ringmajandust. Selliste tehnilise abi projektide jaoks, millega toetatakse ettevalmistusi ringmajanduse rakendamiseks väärtusahelates või tööstussümbioosi kaudu, korraldatakse spetsiaalne projektikonkurss, kasutades keskkonna ja ressursitõhususega seoses antavate meetmetoetuste jaoks ette nähtud eelarvevahenditest aastas kuni miljon eurot.

b) Toetuse määramise kriteeriumid

Muud projektid antakse juriidilis(t)ele isiku(te)le, kes esitab/esitavad ettepaneku, mis kogub nõutava punktisumma ja saavutab/saavutavad järgmiste kriteeriumide puhul kõige rohkem punkte.

Kriteerium	Minimaalne nõutav punktisumma (*)	Maksimaalne punktisumma
Ettepaneku tehniline järjepidevus ja kvaliteet seoses käsitletavate konkreetsete vajadustega	30	50
Rahaline järjepidevus ja kvaliteet (sh maksumuse ja kvaliteedi suhe)	20	30
Käsitletavate konkreetsete vajaduste puhul rakendatava lähenemisviisi terviklikkus	—	10
Koostoime (vt tavapärased projektid)	—	10
(Nõutav) punktide kogusumma	**55**	**100**

(*) Projektiettepanek peab saavutama iga toetuse määramise kriteeriumi puhul vähemalt minimaalsed nõutavad punktid ja nende punktide kogusumma peab olema vähemalt 55.

([1]) Uuringutest on näha, et investeerimiskapital oleks keskkonnahoidlike investeeringute tegemiseks eri allikatest kergesti kättesaadav, kuid hästi koostatud (pankadele vastuvõetavaid) ettepanekuid ei ole piisavalt. See tühimik kavatsetakse täita spetsiaalse projektikonkursi abil, mis suunatakse selliste majanduslikult (tõenäoliselt) elujõuliste projektide arendajatele, millel võib olla keskkonnale või kliimameetmetele LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärkide saavutamiseks vajalik märkimisväärne mõju.

5.2. **Tegevustoetused**

LIFE määruse artikliga 21 on ette nähtud teatavate tegevus- ja halduskulude rahastamiseks toetuse andmine mittetulundusüksustele, kes taotlevad liidu üldistes huvides olevat eesmärki, tegutsevad peamiselt keskkonna- ja/või kliimameetmete valdkonnas ning osalevad liidu poliitika ja õigusaktide väljatöötamises, rakendamises ja nende täitmise tagamises.

2014–2017. aasta mitmeaastase tööprogrammi raames tegevustoetuste jaoks sisse seatud kaheaastaste raampartnerluslepingute süsteemi rakendamist jätkatakse, et säilitada tasakaal toetusesaajate kindluse ja stabiilsusvajaduse ning mittetulundusüksuste seas esineva teataval tasemel konkurentsi vahel. Selles raamistikus korraldatakse 2018. aastal piiratud projektikonkurss. See suunatakse vaid nendele vabaühendustele, kes valiti raampartnerluslepingu allkirjastamiseks välja 2017. aastal toimunud raampartnerluslepingute projektikonkursi (konkursi tunnuskood: LIFE-NGO-FPA-EASME-2017) käigus.

2019. aastal korraldatakse seoses raampartnerluslepingutega uus projektikonkurss, et valida välja vabaühendused 2020. ja 2021. eelarveaastat hõlmava tegevustoetuse jaoks. Sellele järgnevad kaks piiratud projektikonkurssi, et sõlmida raampartnerluslepingute partneritega konkreetsed toetuslepingud.

Nõuetekohaselt põhjendatud erandjuhtudel, mis on kindlaks määratud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 1268/2012 ([1]) artiklis 190, võib anda tegevustoetusi väljaspool projektikonkurssi, eriti kui toetusesaaja omadused ei jäta muud valikut või kui toetusesaaja on sellisena määratletud õiguslikus aluses.

Kontrollitakse ettepanekute vastavust rahastamiskõlblikkuse ja valikukriteeriumidele. Nimetatud kriteeriumidele vastavate ettepanekute puhul hinnatakse üldist olulisust ja kvaliteeti, pidades silmas toetuse määramise kriteeriume. Nende kriteeriumide alusel antakse punkte ja nõutav on minimaalne kvaliteeditase. Lõplik toetuse määramise otsus tehakse hindamisprotsessi tulemuste põhjal.

5.2.1. *Tegevustoetuste puhul kohaldatavad valikukriteeriumid*

Valikukriteeriumidele tuginedes hinnatakse taotleja finants- ja tegevussuutlikkust kavandatud tööprogramm ellu viia.

Taotleja valitakse välja ainult siis, kui ta suudab oma kahe eelmise aasta tegevuse tulemuslikkust käsitlevate konkreetsete tõendavate dokumentide alusel tõestada

— **tegevussuutlikkust** – taotlejal peab olema kavandatud tööprogrammi elluviimiseks nõutav erialane pädevus ja kvalifikatsioon, ning

— **finantssuutlikkust** – taotlejal peavad olema stabiilsed ja piisavad rahastamisallikad, et jätkata oma tegevust kogu selle aasta vältel, mille jaoks toetust antakse, ja osaleda selle tegevuse rahastamises.

Teatud erandlikel asjaoludel, eriti juhul, kui kogemustega organisatsioonid on loonud uue võrgustiku, võib rakendusamet teha erandi nõudest esitada kahe eelmise aasta kohta tõendavad dokumendid.

5.2.2. *Tegevustoetuste määramise kriteeriumid*

5.2.2.1. Tegevustoetused / vabaühenduste raampartnerluslepingud

LIFE määruse artikli 12 punktis d ja artikli 16 punktis d on nimetatud vastavate juhtimise ja teabe prioriteetsete valdkondade erieesmärgina eesmärki edendada paremat keskkonna- ja kliimaalast juhtimist, laiendades sidusrühmade, sealhulgas vabaühenduste osalemist poliitika- ja poliitika rakendamise alastes konsultatsioonides.

Raampartnerluslepingust kasusaajate valimisel kohaldatakse järgmisi toetuse määramise kriteeriume.

1. Poliitiline olulisus – vabaühenduse strateegilise kava tähtsus liidu keskkonna- ja kliimapoliitika seisukohast.

([1]) Komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju) kohaldamise eeskirju) (ELT L 362, 31.12.2012, lk 1).

2. ELi poliitika kujundamine – vabaühenduse panus liidu keskkonna- ja/või kliimapoliitika kujundamisse, arendamisse või ajakohastamisse.

3. ELi poliitika rakendamine – vabaühenduse panus liidu keskkonna- ja/või kliimapoliitika rakendamisse ja selle rakendamise tagamisse.

4. Nn sensorifunktsioon – olulisus uute ja tekkivate keskkonna- ja kliimaprobleemide käsitlemisel.

5. Organisatsiooniline areng – väljavaated areneda, et saada liidu poliitika kujundamise protsessis tõhusamaks sidusrühmaks.

Raampartnerluslepingute partneriteks valitud organisatsioone kutsutakse üles esitama igal aastal oma tööprogramm, mida analüüsitakse, pidades silmas konkreetse iga-aastase tegevustoetuse määramist.

Konkreetse iga-aastase tegevustoetuse määramisel raampartnerluslepingu raames kohaldatakse järgmisi kriteeriume.

1. Tööprogrammi vastavus raampartnerluslepingus kirjeldatud eesmärkidele ja tegevuse laadile.

2. Tööprogrammi tehniline järjepidevus ja kvaliteet.

3. Sidusus tööprogrammi ja kavandatud eelarve vahel, sealhulgas ressursside tõhus kasutamine.

5.2.2.2. Muud tegevustoetused

Muude tegevustoetuste andmisel – sealhulgas pärast raampartnerluslepingu allkirjastamist – mittetulundusüksustele, kes taotlevad liidu üldistes huvides olevat eesmärki või eesmärki, mis moodustab osa kliima- ja/või keskkonnapoliitikast ja toetab seda, lähtutakse järgmistest toetuse määramise kriteeriumidest.

1. Tööprogrammi eesmärkide olulisus LIFE määruse ning vajaduse korral valdkondlike prioriteetide ja projektiteemade seisukohast.

2. Tööprogrammi teostatavus ja sisemine järjepidevus.

3. Kavandatud meetmete kulutõhusus.

5.3. **Rahastamisvahendid**

Selleks et saavutada LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärgid, on järgmisele kahele katselisele rahastamisvahendile ette nähtud rahastamine LIFE määruse artikli 17 lõike 4 tähenduses.

— Looduskapitali rahastamisvahend (NCFF) – rahastamisvahend, mis võetakse mõlemas allprogrammis katseliselt kasutusele, et katsetada ja tutvustada innovaatilisi rahastamisviise projektide puhul, millega edendatakse looduskapitali säilitamist looduse ja bioloogilise mitmekesisuse ning kliimamuutustega kohanemise prioriteetses valdkonnas.

— Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend (PF4EE) – kliimameetmete allprogrammi katseline rahastamisvahend. Nagu oli näha ajavahemikus 2014–2017, võimaldab see rahastamisvahend tegeleda uuel ja tõhusal viisil probleemiga, et riiklike prioriteetidega hõlmatud energiatõhutuse investeeringute puhul on juurdepääs piisavale ja soodsale kommertsrahastamisele piiratud.

Finantsmääruse, eelkõige selle artiklite 139 ja 140 rahastamisvahendeid käsitlevad sätted on täidetud, nagu on kirjeldatud järgmistes lõikudes.

Rahastamisvahendid, millest projekte toetatakse, võivad esineda ükskõik millises määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 VIII jaotises osutatud vormis, neid rakendatakse kooskõlas kõnealuse jaotisega ning neid võib kombineerida üksteisega ja liidu eelarvest rahastatavate toetustega.

Vastavalt finantsmääruse artikli 140 lõikele 6 käsitatakse iga-aastaseid tagasimakseid, sealhulgas kapitali tagasimakseid, vabastatud tagatisi ja laenu põhisumma tagasimakseid sihtotstarbelise sisetuluna ning neid kasutatakse sama rahastamisvahendi jaoks ajavahemikul, mis ei ületa assigneeringute kulukohustustega sidumise perioodi pluss kaks aastat.

Vahehindamine toimus ajal, mil kõnealust kaht rahastamisvahendit oli rakendatud vähem kui kaks aastat, ja selle põhjal sai teha rahastamisvahendite jaoks vaid esialgseid järeldusi, kuna need kaks rahastamisvahendit esindavad uut programmi LIFE kohase rahastamise viisi. Neid järeldusi on kõnealuse kahe rahastamisvahendi rakendamisel aastatel 2018–2020 arvesse võetud. Eelkõige

— püütakse looduskapitali rahastamisvahendi puhul tõhustada abi, mida antakse toetusesaajatele ärimudeli ülesehitamiseks, võttes samas arvesse seda, et esimese mitmeaastase tööprogrammi elluviimise käigus eraldatud vahendid on piisavad ka 2018.–2020. aasta mitmeaastase tööprogrammi ajal;

— otsustati jätkata energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi puhul katseetappi ja suurendada kättesaadavaid vahendeid 75 miljoni euro võrra, võttes arvesse registreeritud suurt nõudlust. Komisjon annab vähemalt kord aastas aru LIFE komiteele, vajaduse korral saab kokku kutsuda erikoosolekuid.

5.3.1. *Looduskapitali rahastamisvahend (NCFF)*

5.3.1.1. Panus programmi LIFE eesmärkidesse

See rahastamisvahend aitab kaasa programmi LIFE eesmärkide saavutamisele, eelkõige keskkonna allprogrammi looduse ja bioloogilise mitmekesisuse prioriteetses valdkonnas ning kliimameetmete allprogrammi kliimamuutustega kohanemise prioriteetses valdkonnas. Sellest rahastatakse esmaseid investeeringu- ja tegevuskulusid selliste tulutoovate või kulusäästlike katseprojektide puhul, millega edendatakse bioloogilise mitmekesisuse ja kliimamuutustega kohanemise huvides looduskapitali säilitamist, taastamist, haldamist ja suurendamist, sealhulgas ökosüsteemipõhiseid lahendusi maa, mullastiku, metsanduse, põllumajanduse, vee ja jäätmetega seotud probleemidele. 2015. aastal kasutusele võetud looduskapitali rahastamisvahend on poliitikavahend innovaatiliste katseprojektide jaoks. Nagu on kirjeldatud 2014.–2017. aasta mitmeaastases tööprogrammis, on sellel potentsiaali parandada võimenduse ja vastastikuse täiendavuse kaudu programmi LIFE kulutõhusust. See aitab saavutada innovaatilise ja jätkusuutliku kommertsrahastamise valdkonnas pikemaajalise suutlikkuse. Looduskapitali rahastamisvahend täiendab ja toetab liikmesriikide poliitikaeesmärke bioloogilise mitmekesisuse ja kliimamuutustega kohanemise valdkonnas.

Täpsemalt aitab looduskapitali rahastamisvahend

— rakendada looduse ja bioloogilise mitmekesisuse puhul bioloogilise mitmekesisusega seotud liidu poliitikat ja õigusakte, sealhulgas ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegiat aastani 2020, direktiive 2009/147/EÜ ja 92/43/EMÜ, eelkõige kohaldades, töötades välja ja katsetades projekte ning demonstreerides nende elujõulisust. Samuti toetatakse selle kaudu direktiivi 92/43/EMÜ artiklis 3 sätestatud Natura 2000 võrgustiku edasist arendamist, rakendamist ja haldamist ning suurendatakse selle võrgustiku vastupanuvõimet, kaitstes ja taastades ökosüsteeme ka väljaspool võrgustikku. Teatud tüüpi projektid ei pruugi siiski olla Natura 2000 aladel kohaldatavad ([1]);

— rakendada kliimamuutustega kohanemise puhul liidu asjaomast poliitikat, eelkõige töötades välja, katsetades ja tutvustades ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise kliimamuutustega kohanemiseks. Samuti aitab see välja töötada ja tutvustada kliimamuutustega kohanemise alaseid innovaatilisi tehnoloogialahendusi, süsteeme, meetodeid ja vahendeid, mis sobivad korduvaks kasutamiseks, ülekandmiseks või süvalaiendamiseks.

5.3.1.2. Looduskapitali rahastamisvahendi seis

Looduskapitali rahastamisvahendit rakendab Euroopa Investeerimispank (EIP) vastavalt komisjoniga sõlmitud delegeerimislepingule. Katseetapis, mis algas programmi LIFE 2014.–2017. aasta mitmeaastase tööprogrammi raames ja jätkub aastani 2020, tehakse looduskapitali rahastamisvahendit kasutades eeldatavasti 9–12 toimingut. Vahenditest, mis eraldati rahastamisvahendile aastateks 2014–2017, piisab hinnangute kohaselt kogu programmi LIFE programmitöö perioodiks. Komisjon leppis EIPga kokku rakendamisperioodi pikendamises 2021. aasta lõpuni.

2017. aasta veebruaris jõudsid lõpule ühe toiminguga seotud läbirääkimised ja kirjutati alla rahastamislepingule. Käesoleval aastal sõlmitakse eeldatavasti veel üks rahastamisleping. EIP jätkab rahastamiskõlblike toimingute registri koostamist.

5.3.1.3. Rahastamisvahendi struktuur

Rahastamisvahendi rakendamine on tehtud kaudse juhtimise kaudu ülesandeks EIP-le.

Looduskapitali rahastamisvahendis on ühendatud laenude, omakapitali ja tagatiste kaudu projektide otsene ja kaudne rahastamine. Ette on nähtud ka tehniline tugi, kandmaks hoolt selle eest, et projektid saavad piisavalt rahastamisküpseks.

Euroopa Komisjon eraldas riskijagamisvahendile 50 miljonit eurot ja tehnilise toe vahendile 10 miljonit eurot. Selle põhjal investeerib EIP laenude, laenutagatiste ja omakapitaliinvesteeringute kaudu kuni 125 miljonit eurot. Laene võib

([1]) Ehkki projektid, mille eesmärk on hüvitada Natura 2000 aladele tekitatud kahju vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 4, ei ole kõlblikud rahastamiseks looduskapitali rahastamisvahendist, võidakse meetmeid, millega hüvitatakse mujal tekitatud kahju, rakendada Natura 2000 aladel või muul viisil nii, et need aitavad suurendada võrgustiku sidusust ja on rahastatavad looduskapitali rahastamisvahendist.

anda kas otse lõplikele toetusesaajatele investeeringute ja tegevuskulude rahastamiseks või kaudselt, kasutades vahendajaid, kes seejärel rahastavad laenuportfelli. Laenutagatisi võib anda vahendajatele. Omakapitaliinvesteeringuid võib kasutada investeerimiseks vahendajate hallatavatesse fondidesse. Neid võimalusi võib kasutada koos valdkondlike prioriteetide raames antavate meetmetoetustega või muudest allikatest pärit toetusega.

Vahend hõlmab EIP osalusel loodud riskijagamismehhanismi, kuna looduskapitali rahastamisvahendist toetatavad projektid on projektid, millesse EIP tavaliselt ei investeeri, kas seetõttu, et need on liiga väikesed, või seetõttu, et nende tajutav suur risk ei sobi kokku panga AAA-reitinguga. Selle riski maandamiseks annavad ELi fondid riskijagamismehhanismi kaudu EIP-le tagatise, mis katab projekti ebaõnnestumise korral esimesed kahjud. Vahendid, mis tehti kättesaadavaks 2014.–2017. aasta mitmeaastase tööprogrammi alusel, jäävad kättesaadavaks ka rahastamisperioodil 2018–2020. Täpne rakendamismehhanism kehtestati 18. detsembril 2014 allkirjastatud komisjoni ja EIP delegeerimislepinguga, milles määrati projektide jaoks kindlaks ka täpsed välistamis-/valikukriteeriumid, kandmaks hoolt selle eest, et valikuprotsessi kaasatakse korrektsed prioriteedid ning et valdkondlik ja geograafiline katvus oleks piisav.

Käesolevas mitmeaastases tööprogrammis nähakse ette 2014.–2017. aasta mitmeaastase tööprogrammi raames eraldatud vahendite kasutamine ka käesoleva tööprogrammi (2018–2020) elluviimisel. Pärast katseetapi tegevusjärgu lõppemist peaks vahend väiksemal kujul alles jääma, et hallata portfelli ja võtta vastu toimingutega seotud tagasimakseid.

Rahastamisvahendit haldab EIP. Juhtkomitee vaatab korrapäraselt läbi rahastamisvahendi rakendamisel tehtud edusammud. Juhtkomitee koosneb isikutest, kelle on nimetanud ühiselt ametisse komisjon (sh keskkonna peadirektoraat, kliimameetmete peadirektoraat ning majanduse ja rahanduse peadirektoraat) ning EIP, sekretariaaditeenused tagab EIP.

Järelevalvet rahastamisvahendite üle teostatakse kooskõlas nõuetega, mis on sätestatud finantsmääruses (artikkel 140) ja delegeeritud määruses (artikkel 225), ning vastavalt nende nõuete tõlgendusele EIP-ga sõlmitud finants- ja haldusraamistiku lepingus ning delegeerimislepingus.

EIP vastutab rahastamisvahendi raames võetavate meetmete rakendamise järelevalve eest ning selle eest, et tulemus- ja finantsaruanded, mis hõlmavad korralisi aruandeid ja eriaruandeid, kohapealseid külastusi ja auditeid, esitatakse kokku lepitavas vormingus ning kokku lepitava sisu ja sagedusega. Finantsasutuste aruandluses EIP-le kasutatakse tulemusnäitajaid.

5.3.1.4. Projektide valimise menetluse tehnilised meetodid

Projektid jagunevad järgmisesse nelja laia kategooriasse.

— Maksed ökosüsteemi teenuste eest. Siia kuuluvad projektid, mis hõlmavad makseid looduskapitalist tulenevate hüvede eest, tavaliselt vabatahtlikku väikesemahulist kahepoolset tehingut ökosüsteemi teenuse selgelt kindlaks määratud ostja ja müüja vahel. Projektid tuginevad põhimõttele, et kasusaaja maksab, ning makseid tehakse kriitilise tähtsusega ökosüsteemi teenuste tagamiseks.

— Roheline taristu. Roheline taristu on strateegiliselt kavandatud looduslike ja poollooduslike alade võrgustik, mille muid keskkonnaomadusi kujundatakse ja juhitakse eesmärgiga pakkuda laia valikut ökosüsteemi teenuseid. See hõlmab roheala (või siniala, kui tegemist on veeökosüsteemidega) ning muid maismaa- (sealhulgas ranniku-) ja merealade füüsilisi omadusi. Maismaal esineb roheline taristu maa- ja linnakeskkonnas. Rohelise taristu projektide puhul on olemas väljavaated teenida tulu või vähendada kulusid kaupade ja teenuste pakkumisel, sealhulgas seoses veemajanduse, õhukvaliteedi, metsanduse, vaba aja veetmise, üleujutuste/erosiooni/tulekahjude kontrolli, tolmeldamise ja suurema vastupanuvõimega kliimamuutuste tagajärgedele.

— Bioloogilise mitmekesisuse hüvitamismeetmed. Need on kaitsemeetmed, millega kavatsetakse korvata vältimatu jääkkahju, mida põhjustavad bioloogilisele mitmekesisusele arendusprojektid. Hüvitamismeetmed tuginevad põhimõttele, et saastaja maksab, ning neid võetakse nõuetelevastavuse tagamiseks või mainega seotud riski maandamiseks. Projektid, mille eesmärk on hüvitada Natura 2000 aladele tekitatud kahju vastavalt elupaikade direktiivi artikli 6 lõikele 4, ei ole kõlblikud rahastamiseks looduskapitali rahastamisvahendist.

— Innovaatilised bioloogilist mitmekesisust ja kliimamuutustega kohanemist toetavad investeeringud. Need projektid hõlmavad selliste kaupade ja teenuste pakkumist (peamised pakkujad on VKEd), mille eesmärk on kaitsta bioloogilist mitmekesisust või suurendada kogukondade ja muude ärisektorite vastupanuvõimet.

Eesmärk on selgitada välja ja rahastada projekte, mille geograafiline ja valdkondlik katvus on piisavalt lai, ning samas katsetada erinevaid rahastamismehhanisme, et tagada tegevusetapi jooksul korratavus kõikjal ELis. Projektide rahastamiskõlblikkuse eeskirjad ja vahendi investeerimispoliitika (valdkondadele ja geograafilisele katvusele piirmäärade kehtestamine ning täidetavad miinimumkriteeriumid ja järgitavad põhimõtted, nt leevendamishierarhia) ([1]) on kindlaks määratud delegeerimislepingus.

Rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid on kooskõlas LIFE määruses sätestatud looduse ja bioloogilise mitmekesisuse ning kliimamuutustega kohanemise alaste eesmärkidega, samas on neis arvesse võetud liikmesriikide poliitilisi prioriteete bioloogilise mitmekesisuse kaitsmisel ja kliimamuutustega kohanemisel.

Rahastamiskõlblikud looduskapitali juhtimise projektid peaksid olema põhjendatud klassikalisel kulude ja tulude analüüsil põhineva majandusliku hinnanguga – see tähendab, et projekti kulude nüüdispuhasväärtus kogu projekti kestel on väiksem kui eeldatavate tulude nüüdispuhasväärtus, võttes muu hulgas arvesse välismõjusid. Lisaks standardkriteeriumidele, mille EIP on kehtestanud kõigile toimingutele, kohaldatakse ka lisakriteeriume, millega on määratud kindlaks projektide tüüp ja hõlmatud valdkonnad.

Rahastamisvahendi lõplikud toetusesaajad peavad olema vähemalt juriidilised ja/või füüsilised isikud, kes investeerivad sellistesse looduskapitali juhtimise projektidesse,

— milles on sihtotstarbelise keskkonnamõju hinnangu kaudu tõendatud projekti soodsat mõju ökosüsteemi seisundile ja vastupanuvõimele ning ökosüsteemi teenuste pakkumisele;

— milles võetakse seoses eespool kindlaks määratud liigitustega – roheline taristu, maksed ökosüsteemi teenuste eest, bioloogilise mitmekesisuse hüvitamismeetmed või innovaatilised bioloogilist mitmekesisust ja kliimamuutustega kohanemist toetavad ettevõtted või äriühingud – kasutusele uued looduskapitali juhtimise ärimudelid;

— mis vastavad ühele järgmistest kriteeriumidest:

  — projektiga edendatakse ökosüsteemide kaitset, taastamist, haldamist ja parandamist, sealhulgas ökosüsteemipõhiste lahenduste abil, mida kohaldatakse maa, mullastiku, metsanduse, põllumajanduse, vesiviljeluse, vee ja jäätmete valdkonnas,

  — projektiga edendatakse ökosüsteemipõhiseid lahendusi, mis võimaldavad ettevõtetel ja kogukondadel tegeleda kindlaks tehtud riskidega, mis on seotud kliimamuutuste praeguse ja prognoositava mõjuga, sealhulgas linna, maa ja ranniku rohelise taristu projektide kaudu.

Et projektid oleksid rahastamiskõlblikud, tuleb neid ellu viia vähemalt ühes ELi liikmesriigis.

Kui projekte rahastatakse kaudselt maksete kaudu fondidesse, mida haldavad vahendavad finantsasutused, lähtutakse selliste asutuste valimisel nõudlusest, usaldusväärse finantsjuhtimise, läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõttest ning muu hulgas järgmiste nõuete täitmisest:

i) tegemist peab olema erasektori või turupõhise finantsasutusega;

ii) asutusel peab olema tegevussuutlikkus rahastamisvahendi vahendite jagamiseks ja ta peab seda tõendama;

iii) asutus peab tõendama suutlikkust jõuda ELi või liikmesriigi bioloogilise mitmekesisuse või kliimamuutustega kohanemise poliitikas sihikule võetud lõplike toetusesaajateni;

iv) asutus peab kohustuma täitma rahastamisvahendi vahendite jaotamisega seotud kohustusi ja nõudeid;

v) asutus peab vastama asjakohastele standarditele ja täitma kohaldatavaid õigusakte, milles käsitletakse rahapesu ennetamist, terrorismivastast võitlust ja maksupettust;

vi) asutus peab esitama teavet, mida nõuab Euroopa Kontrollikoda, et võimaldada viimasel täita oma ülesandeid, ning

vii) asutus peab olema laenuvõtjana vastuvõetav EIP-le vastavalt viimase krediidipoliitikale.

([1]) Leevendamishierarhia hõlmab järgmist: 1) keskkonnale üldiselt ja eelkõige bioloogilisele mitmekesisusele avalduva kahjuliku mõju vältimine või ennetamine; 2) kui mõju ei saa vältida, siis arenduse kohapealse mõju minimeerimine ja rehabiliteerimine, ning 3) hüvitamis-/kompensatsioonimeetmed, mida võetakse viimase abinõuna kahjuliku jääkmõju korral (kohapeal või ümbruskonnas).

5.3.2. *Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend (PF4EE)*

5.3.2.1. Panus programmi LIFE eesmärkidesse

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend aitab saavutada LIFE määruse üldeesmärke, mis on sätestatud LIFE määruse artiklis 3 ja mida on täpsemalt käsitletud kliimamuutuste leevendamise prioriteetse valdkonna all. Eelkõige

— tegeletakse kõnealuse vahendi abil ühe olulise kliimapoliitika teemaga, aidates saavutada Euroopa 2020. ja 2030. aasta eesmärke kindlustada energia säästmine ja seonduv heitkoguste vähendamine;

— katsetatakse ja tutvustatakse kõnealust vahendit kui uut poliitikavahendit, millel on suur potentsiaal tuua ELi lisaväärtust;

— täiendatakse ja toetatakse kõnealuse vahendi kaudu liikmesriikide riiklikes energiatõhususe tegevuskavades võetud kohustusi;

— pakutakse kõnealuse vahendi kaudu võimalust parandada võimenduse ja vastastikuse täiendavuse kaudu programmi LIFE kulutõhusust;

— suurendatakse kõnealuse vahendi kaudu jätkusuutliku kommertsrahastamise valdkonnas pikemaajalist suutlikkust, millega tagatakse säästvale arengule pidev ja pikaajaline toetus;

— toetatakse kõnealuse vahendi kaudu solidaarsust ja koormuse jaotamist ning

— süvalaiendatakse algatust liikmesriikide programmidesse (riiklike energiatõhususe tegevuskavade ja võimalik, et ka muude programmide ja algatuste kaudu).

5.3.2.2. Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi olukord ja täiustamine

2014. aastal eeldati, et selle vahendi kaudu toetatakse investeeringuid kuni 540 miljoni euro ulatuses. Ent pärast toiminguid käsitlevate lepingute allkirjastamist 2015. ja 2016. aastal ning kavandatud toiminguid arvesse võttes on EIP püstitanud nüüd eesmärgi saavutada 2017. aasta lõpuks uusi investeeringuid enam kui ühe miljardi euro väärtuses (600–650 miljonit eurot EIP-lt ja vähemalt 500 miljonit eurot finantsvahendajatelt), hõlmates 9–10 liikmesriiki.

2016. aasta lõpuks oli sõlmitud järgmised kuus lepingut:

— Komercni Banka, Tšehhi Vabariik: leping, mis hõlmab 75 miljoni euro väärtuses energiatõhususega seotud laene äriühingutele ning hoonete ja tööstusalade valgustussüsteemide jaoks;

— Banco Santander, Hispaania: leping, mis hõlmab 50 miljoni euro väärtuses energiatõhususega seotud laene hotellidele ja muudele turismiga seotud hoonetele;

— Credit Cooperatif, Prantsusmaa: leping, mis hõlmab 75 miljoni euro väärtuses energiatõhususega seotud laene VKEdele ja hoonete renoveerimiseks;

— BELFIUS, Belgia: leping, mis hõlmab 75 miljoni euro väärtuses sihtotstarbelisi energiatõhususega seotud laene VKEdele;

— Banco BPI, Portugal: leping, mis hõlmab 50 miljoni euro väärtuses sihtotstarbelisi laene ettevõtjatele;

— BPER, Itaalia: leping, mis hõlmab 50 miljoni euro väärtuses energiatõhususega seotud laene erasektorile.

2017. aastal võidakse sõlmida leping Horvaatias, Ühendkuningriigis, Kreekas ja Küprosel.

Ehkki seni on toetatud kohapealseid investeeringuid vaid Tšehhi Vabariigis ja Prantsusmaal, osutab pankade suur huvi ja EIP suurenenud investeerimiseesmärk aluseks olevale turunõudlusele ja seega võimalusele investeeringuid suurendada. Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend aitab õigupoolest luua turul uue finantstoote, mis keskendub energiatõhususele ja aitab seega otseselt kaasa CO_2-heite vähendamisele ELi majanduses kooskõlas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul seatud sihtidega.

2016. aasta lõpu seisuga oli EIP eraldanud laene 375 miljoni euro väärtuses ja maksnud sellest välja 35 miljonit eurot. Vahendi keskmine võimendus oli 2016. aasta lõpu seisuga 9,8 (arvutatud EIP/Euroopa Komisjoni panusena).

Ajavahemikus 2014–2017 panustas EL energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendisse 80 miljonit eurot. Aastateks 2018–2020 on katseetapi jätkamiseks ette nähtud veel 75 miljonit eurot, millest kümme miljonit eurot eraldatakse sihtotstarbeliselt ekspertide rahastamise vahendile, mille kaudu antakse finantsvahendajatele tehnilist abi.

5.3.2.3. Rahastamisvahendi ülesehitus

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi rakendamine on tehtud kaudse juhtimise kaudu ülesandeks EIP-le.

Vahendil on kaks põhieemärki:

— muuta energiatõhususega seotud laenude andmine Euroopa finantsasutuste jaoks jätkusuutlikumaks tegevuseks, pakkudes erakommertspankadele ja muudele finantsasutustele (edaspidi mõlemad koos „finantsvahendajad“) stiimuleid energiatõhususe valdkonna käsitlemiseks eraldi turusegmendina, ning

— suurendada laenuraha kättesaadavust projektide puhul, millega toetatakse liikmesriikide riiklikes energiatõhususe tegevuskavades kindlaks määratud energiatõhususe prioriteete.

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend hõlmab i) riskis osalemise mehhanismi (riskijagamisvahend) ja ii) finantsvahendajatele pakutavat eksperdituge (ekspertide rahastamise vahend), mida kasutatakse koos iii) EIP poolse pikaajalise rahastamisega (energiatõhususe jaoks antav EIP laen).

— Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend hõlmab riskijagamise rahastamisvahendit, mis on toimimismehhanismi poolest võrreldavad piiratud tagatisega, et jagada riske komisjoni (kui rahastaja) ja finantsvahendajate (kui laenuandjate) vahel.

— Riskijagamisvahend on välja töötatud selleks, et vähendada krediidiriski, millega finantsvahendajad seisavad silmitsi laenamisel energiatõhususe valdkonnale, ning julgustada finantsvahendajaid osalema. Mõju oleneb turutingimustest ja projekti eripärast. Riskijagamisvahendi rakendamisel suureneb laenude andmine ning paranevad vahendite lõppsaajate rahastamisvõimalused ja/või -tingimused, sealhulgas tõenäoliselt tänu madalamatele hindadele, pikematele tagasimaksetähtaegadele, väiksematele tagatistele jms.

— Et võimendada programmi LIFE panust, pakutakse finantsvahendajatele EIP laene edasilaenamiseks konkurentsivõimeliste määradega. Soodusmäärad kantakse üle vahendite lõppsaajatele, et soodustada laenude kasutuselevõttu.

— Samuti eeldatakse, et vahendite saajad annavad projekti kuludesse oma panuse, mille tulemusena suureneb investeerimiskulude põhjal arvestatud võimendus.

— Kui osalev finantsvahendaja kannab seoses laenuportfelliga (energiatõhususe laenude portfell) kahju, kaetakse see osaliselt riskijagamisvahendist.

— Programmi LIFE rahalisi vahendeid kasutatakse riskijagamisvahendi ja ekspertide rahastamise vahendi puhul nõutava rahalise panuse andmiseks ning nende haldus- ja otseste kulude katmiseks, mida EIP kannab energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi loomisel ja juhtimisel.

— Igale finantsvahendajale eraldatakse teatav maksimaalne rahasumma (tagatis), et hüvitada energiatõhususe laenude portfelliga seoses tekkinud kahju. Selle summa arvutamisel võetakse aluseks konkreetne protsent energiatõhususe laenude koguportfelli kavandatavast väärtusest, võttes arvesse vahendite kavandatud lõppsaajate riskiprofiili. Kui finantsvahendaja ei peaks portfelli kavandatud väärtuseni jõudma, kohaldatakse protsenti portfelli saavutatud väärtuse suhtes.

— Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi puhul kuuluvad vahendite kavandatud lõppsaajate hulka VKEd, suuremad keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad ja eraisikud, ent nende sekka võivad kuuluda ka väikesed omavalitsused või muud avaliku sektori asutused, kes teevad väikeseid energiatõhususe investeeringuid ja on võimelised kasutama energiasäästu esmase laenu tagasimaksmiseks.

— Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi puhul ajavahemikuks 2014–2017 võetud eesmärk oli allkirjastada kümme lepingut (EIP energiatõhususe laenud ja riskijagamisvahend/ekspertide rahastamise vahend). 2016. aasta lõpuks oli kuus neist juba sõlmitud (vt punkt 5.3.2.2).

— Ajavahemikus 2018–2020 võidakse sõlmida veel kuni kümme lepingut, millega sõlmitud lepingute koguarv võib kasvada 2020. aasta lõpuks 20ni.

Aastatel 2018–2020 panustab EL energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendisse 75 miljonit eurot, millest kümme miljonit eurot eraldatakse sihtotstarbeliselt ekspertide rahastamise vahendile. Peale selle lubatakse EIP-l sõlmida rohkem kui üks leping liikmesriigi kohta.

Finantsvahendajate valimisel lähtutakse jätkuvalt nõudlusest ja usaldusväärse finantsjuhtimise, läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõttest ning muu hulgas järgmiste nõuete täitmisest:

i) tegemist peab olema erasektori finantsasutusega või finantsasutusega, kes tegutseb turul erasektori finantsasutusega võrreldaval viisil;

ii) asutusel peab olema tegevussuutlikkus energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi vahendite jagamiseks ja ta peab seda tõendama;

iii) asutus peab tõendama suutlikkust jõuda asjaomases liikmesriigis asjakohase riikliku energiatõhususe tegevuskava prioriteedi all ja/või energiatõhususe toetuskavas ja/või energiatõhusust käsitlevas ELi direktiivis sihikule võetud vahendite lõppsaajateni;

iv) asutus peab võtma energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi vahendite jagamisega seotud kohustusi ja täitma sellega seotud nõudeid;

v) asutus peab vastama asjakohastele standarditele ja täitma kohaldatavaid õigusakte, milles käsitletakse rahapesu ennetamist, terrorismivastast võitlust ja maksupettust;

vi) asutus peab esitama teavet, mida nõuab Euroopa Kontrollikoda, et võimaldada viimasel täita oma ülesandeid, ning

vii) asutus peab olema vastaspoolena vastuvõetav EIP-le vastavalt viimase sisepoliitikale ja -suunistele ning kooskõlas energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi puhul ette nähtud geograafilise jaotuse tingimustega.

Rahastamisvahendi lai geograafiline jaotus kogu programmi kestel püütakse saavutada EIP-le stiimulite pakkumisega, et see julgustaks osalema finantsvahendajaid kõikides liikmesriikides. Katseetapi geograafilised piirangud kaotatakse ja EIP-l lubatakse allkirjastada sõltuvalt turunõuetest rohkem kui üks leping liikmesriigi kohta.

Finantsvahendajate väljendatud huvist olenevalt võib EIP eelistada neid finantsvahendajaid, kes kavatsevad tegutseda liikmesriigis, kus investeerimisvajadused (kaugus eesmärgist) on suurimad. Riskijagamisrahastu kaudu innustatakse finantsvahendajaid tegutsema liikmesriikides, kus riskid on suuremad ja kajastavad näiteks energiatõhususega seotud laenuraha märkimisväärset alakasutust või kus laenude kasutuselevõtmise suutlikkus leitakse olevat tõenäoliselt eriti väike.

Ajavahemikus 2014–2017 saadud kogemused näitavad, et väga oluline on anda finantsvahendajatele tehnilist abi, et suurendada võimalikult palju nende suutlikkust tegeleda energiatõhususe alaste investeeringutega. Seetõttu suurendatakse ekspertide rahastamise vahendi maksimumeelarvet ajavahemikuks 2014–2017 ette nähtud 3,2 miljonilt eurolt (st 4 % ELi panusest energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendisse katseetapi esimeses osas) ajavahemiku 2018–2020 puhul kümne miljoni euroni.

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend peab toimima senikaua, kuni riskijagamisvahendiga kaetud seonduvad laenud on tagasi maksmata. Riskijagamisvahendi pikim lubatav tagasimaksetähtaeg on 20 aastat. Seega kasutatakse energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendit kuni 20 aastat pärast rakendusperioodi lõppu (2045).

Rahaliste vahendite eraldamine kehtib seni, kuni viimane programmi raames tehtav tehing on täielikult lõpule viidud.

Rahastamisvahendit haldab EIP. Juhtkomitee vaatab korrapäraselt läbi rahastamisvahendi rakendamisel tehtud edusammud. Juhtkomitee koosneb isikutest, kelle on nimetanud ühiselt ametisse komisjon (sh asjassepuutuvad komisjoni talitused, nagu kliimameetmete peadirektoraat, majanduse ja rahanduse peadirektoraat ning energeetika peadirektoraat) ja EIP, sekretariaaditeenused tagab EIP.

On loodud järelevalve- ja aruandlusmehhanism ning teavet jagatakse LIFE komiteega.

Järelevalvet rahastamisvahendite üle teostatakse kooskõlas nõuetega, mis on sätestatud finantsmääruses (artikkel 140) ja delegeeritud määruses (artikkel 225), ning vastavalt nende nõuete tõlgendusele EIP-ga sõlmitud finants- ja haldusraamistiku lepingus ning sellest tulenevas delegeerimislepingus.

EIP vastutab rahastamisvahendi raames võetavate meetmete rakendamise järelevalve eest ning selle eest, et tulemus- ja finantsaruanded, mis hõlmavad korralisi aruandeid ja eriaruandeid, kohapealseid külastusi ja auditeid, esitatakse kokku lepitavas vormingus ning kokku lepitava sisu ja sagedusega. Finantsasutuste aruandluses EIP-le kasutatakse energiatõhususe alaseid tulemusnäitajaid.

5.3.2.4. Projektide valimise menetluse tehnilised meetodid

Vahendite saajate hulgas on eraisikud, koduomanike liidud, VKEd, äriühingud ja/või avaliku sektori asutused/organid, kes teevad kooskõlas asjaomase liikmesriigi riikliku energiatõhususe tegevuskavaga energiatõhususe alaseid investeeringuid.

Vahendite saajatele antavate energiatõhususega seotud laenude suurus ulatub 10 000 eurost (mida võib vähendada, et hõlmata eluasemesektoris tehtavad väikeinvesteeringud) viie miljoni euroni (erandjuhtudel 15 miljoni euroni).

Liikmesriikidel on võimalik riiklike energiatõhususe tegevuskavade prioriteetide kaudu mõjutada projektide ettevalmistamist ning seega kaudselt ka projektide valikut. Vahendite saajad on juriidilised ja/või füüsilised isikud, kes

— investeerivad energiatõhususse liikmesriigi toetuskava raames ja/või kooskõlas riikliku energiatõhususe tegevuskava prioriteetidega ja/või energiatõhusust käsitlevate ELi direktiividega;

— võtavad energiatõhususega seoses laenu, mille annab osalev finantsvahendaja.

Lisaks peab toetatavate energiatõhususe alaste investeeringute puhul tehtud majandusanalüüsist, mis hõlmab süsiniku välismõjude kulusid, olema näha, et projekti kulude nüüdispuhasväärtus kogu projekti kestel on väiksem kui säästetud energia nüüdispuhasväärtus.

5.4. **Muu tegevus**

Rahastamist LIFE määruse artikli 17 lõike 1 tähenduses võib kasutada ükskõik millise muu, LIFE määruse artiklis 3 sätestatud üldeesmärkide saavutamiseks vajaliku meetme rahastamiseks.

Neid meetmeid hallatakse kooskõlas finantsmääruse ja LIFE määrusega.

Selliseid ükskõik millises õiguslikus vormis meetmete jaoks eraldatavaid vahendeid ei arvestata projektidele LIFE määruse artikli 17 lõike 4 kohaselt eraldatavate miinimumvahendite hulka.

Kõnealused meetmed võivad hõlmata järgmist.

— Auhinnad programmi LIFE+ projektide ja tavapäraste programmi LIFE projektide seast välja valitud projektidele, millele on tehtud teine eelmakse ja mida peetakse eriti paljutõotavaks, pidades silmas projektide panust programmi LIFE keskkonna või kliimameetmete allprogrammi prioriteetse valdkonna erieesmärkide saavutamisse ning projektide jätkamist, kordamist ja/või ülekandmist.

— Meetmetoetused programmi LIFE+ projektidele ja tavapärastele programmi LIFE projektidele, millele on tehtud teine eelmakse ja mida peetakse eriti paljutõotavaks, pidades silmas projektide panust programmi LIFE keskkonna või kliimameetmete allprogrammi prioriteetse valdkonna erieesmärkide saavutamisse ning projektides kasutatavate lahenduste turustatavust ja vastuvõetavust pankade jaoks. Sellise meetmetoetuse andmisel tehakse ühekordne makse toetava tegevuse jaoks, mida peetakse taotleja esitatud vajaduste analüüsi põhjal vajalikuks, et saavutada programmi LIFE(+) projekti elluviimise lõpuks turustatavus ja/või vastuvõetavus pankade jaoks.

— Ettevõtlusalane nõustamine seoses programmi LIFE+ projektide ja tavapäraste programmi LIFE projektidega, millele on tehtud teine eelmakse ja mida peetakse eriti paljutõotavaks, pidades silmas projektide panust programmi LIFE keskkonna või kliimameetmete allprogrammi prioriteetse valdkonna erieesmärkide saavutamisse ning projektides kasutatavate lahenduste turustatavust ja vastuvõetavust pankade jaoks.

— Klastrite ja võrgustikega seotud nõustamine väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks.

6. PROJEKTIKONKURSSIDE SUUNAVAD AJAKAVAD (LIFE MÄÄRUSE ARTIKLI 24 LÕIKE 2 PUNKT e)

6.1. **Toetuste suunav ajakava**

Projekti tüüp	Allprogramm	2018	2019	2020
Projektid LIFE määruse artikli 18 punktide a, b, c ja h tähenduses	Keskkond	2. kvartal	2. kvartal	2. kvartal
	Kliimameetmed	2. kvartal	2. kvartal	2. kvartal
Integreeritud projektid (LIFE määruse artikli 18 punkt d)	Keskkond	2. kvartal	2. kvartal	2. kvartal
	Kliimameetmed	2. kvartal	2. kvartal	2. kvartal
Tehnilise abi projektid (LIFE määruse artikli 18 punkt e)	Keskkond	2. kvartal	2. kvartal	2. kvartal
	Kliimameetmed	2. kvartal	2. kvartal	2. kvartal

Projekti tüüp	Allprogramm	2018	2019	2020
Suutlikkuse suurendamise projektid (LIFE määruse artikli 18 punkt f)	Keskkond ja kliimameetmed	2018. aasta esimene kvartal		
Ettevalmistusprojektid (LIFE määruse artikli 18 punkt g)	Keskkond	2. kvartal	2. kvartal	2. kvartal
Tegevustoetused (LIFE määruse artikkel 21)	Keskkond ja kliimameetmed	2. kvartalis ühine projektikonkurss tegevustoetuste määramiseks 2019. majandusaastaks	2. kvartalis raampartnerlusleping-ud ja tegevustoetused 2020. majandusaastaks	2. kvartalis tegevustoetused 2021. majandusaastaks

6.2. **Rahastamisvahendite suunav ajakava**

Rahastamisvahend	Allprogramm	2018	2019	2020
Looduskapitali rahastamisvahend	Keskkond	Pidevalt		
	Kliimameetmed	Pidevalt		
Ressursitõhususe erasektoripoolse rahastamise vahend	Kliimameetmed	Pidevalt		

7. IGA PRIORITEETSE VALDKONNA NING PROJEKTITÜÜBI KVALITATIIVSED JA KVANTITATIIVSED TULEMUSED, NÄITAJAD JA EESMÄRGID (LIFE MÄÄRUSE ARTIKLI 24 LÕIKE 2 PUNKT c)

Kooskõlas **tulemusnäitajatega** (LIFE määruse artikli 3 lõige 3) ja iga asjaomase prioriteetse valdkonna **erieesmärkidega** esitatakse iga **prioriteetse valdkonna ja projektitüübi** kohta kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed **tulemused, näitajad ja eesmärgid** (LIFE määruse artikli 24 lõike 2 punkt c).

Piirates integreeritud projektide kohaldamisala ELi õigusaktide kohaste spetsiaalsete strateegiate, kavade ja tegevuskavade rakendamisega looduse, vee, jäätmete ja õhu valdkonnas ning kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise valdkonnas, saab keskenduda nende projektide eeldatavatele tulemustele ja saavutatavatele eesmärkidele.

Keskkonna allprogrammi puhul suurendavad LIFE määruse III lisa kohased valdkondlikud prioriteedid ja käesoleva mitmeaastase tööprogrammi punktis 3 kindlaks määratud projektiteemad rahastatavate projektide keskendatust, tänu millele on mõju keskkonna seisundile märgatavam. Programmi LIFE eeldatava mõju hindamise põhjal on kindlaks määratud mõned üldised eeldatavad tulemused ja eesmärgid, võttes arvesse programmi ergutavat toimet ning – seoses väljatöötamise ja rakendamisega – edukate projektide korratavuse olulisust (LIFE määruse artikli 3 lõike 3 punkt b).

Prioriteetse valdkonna edukate projektide arv ja ulatus oleneb peamiselt siiski valiku- ja toetuse määramise kriteeriumidele vastavate rahastamiskõlblike taotluste arvust ning tehnilistest ja sotsiaal-majanduslikest teguritest, mida komisjonil ei ole võimalik mõjutada.

Eespool öeldut arvesse võttes ning et suurendada programmi LIFE ELi seitsmendasse keskkonnaalasesse tegevusprogrammi antava panuse (LIFE määruse artikli 3 lõike 1 punkt d) mõõdetavust, on eeldatavad tulemused võimaluse korral määratletud ka projekti tasandil ettenähtud tulemustena. Projekti toetusesaajad peavad määrama oma projekti alguses kindlaks lähteolukorra ja seatud eesmärkidega seoses ka lõpptulemuse. Selleks on loodud programmi LIFE peamiste projektinäitajate andmebaas, mis tehakse toetusesaajatele kättesaadavaks 2017. aasta lõpuks (näitajaid katsetati 2015. aastal edukalt andmebaasi prototüübis programmi LIFE vahehindamise käigus) ([1]). Projektide raames taotletavate keskkonna-/kliimaeesmärkidega tuleks saavutada asjaomastes liidu strateegiates ja õigusaktides seatud sihid, heite piirnormid või eesmärgid või neid isegi ületada.

([1]) http://ec.europa.eu/environment/life/toolkit/pmtools/life2014_2020/monitoring.htm.

Programm LIFE peaks toimima katalüsaatorina ning seepärast on projektide meetmete ja tulemuste jätkamine, kordamine ja/või ülekandmine ülioluline, et tagada programmi tulemuslikkus keskkonna ja kliima jaoks soodsate tulemuste saavutamisel. Kuigi kõigis projektiettepanekutes seatakse sihiks saavutada vastavas keskkonna- või kliimamuutuste valdkonnas jätkamine, kordamine ja/või ülekandmine, saab varasemate programmide raames saadud kogemuste põhjal eeldada vaid 80 % katse- ja näidisprojektide korratavust, kuna on oht, et katsetatavad ja tutvustatavad võtted ja metoodikad ei anna oodatud tulemusi. Pealegi, võttes arvesse võimalikke majanduslikke ja halduslikke probleeme, mis ei ole seotud nimetatud tehniliste takistustega, ei saa eeldada kõigi projektide edukat lõpuleviimist.

Tuleb märkida, et 2020. aastaks jõutakse lõpule vaid mõne üksiku aastatel 2014–2020 rakendatava programmi LIFE projektiga, sest programmi LIFE projektide keskmine kestus on olenevalt prioriteetsest valdkonnast kolm kuni kuus aastat. Seega, kui eesmärkides viidatakse käimasolevatele projektidele, on tegemist pigem vahe-eesmärkidega. Need vahe-eesmärgid seisnevad projektide koostamises nii, et sihid õnnestub saavutada projekti lõpuks, mis enamasti jääb 2020. aastast kaugemale.

Kattuvuste vältimiseks koondatakse LIFE määruse artiklite 2 ja 18 kohased projektitüübid, mis on ette nähtud seonduvate eesmärkide saavutamiseks, igas prioriteetses valdkonnas võimaluse korral ühte rühma. Projektid, mis ei ole seotud prioriteetsete valdkondadega, nagu suutlikkuse suurendamise projektid, loetletakse eraldi.

Näitajad esitatakse tulemuste ja eesmärkide kirjelduses ning seetõttu neid allpool esitatud tabelites eraldi ei nimetata.

7.1. **Keskkonna allprogramm**

Keskkonna allprogrammi puhul võetakse arvesse LIFE määruse artikli 3 lõikes 1 kindlaks määratud üldeesmärke, artiklites 10–12 iga prioriteetse valdkonna kohta sätestatud erieesmärke ning artikli 3 lõikes 3 sätestatud tulemusnäitajaid.

Keskkond ja ressursitõhusus			
LIFE määruse artikli 18 punktide a ja b kohased projektid			
Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused ([1])	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
VESI (sealhulgas merekeskkond)	Halvas ökoloogilises seisundis (maismaa-/ülemineku-/ranniku-)veekogudele suunatud käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse projekti tasandil hea ökoloogilise seisundi poole	80 %
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud, halvas ökoloogilises seisundis veekogude arv	(Maismaa-/ülemineku-/ranniku-)veekogud, mis on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille raames rakendatakse veekogude ökoloogilise seisundi parandamiseks välja töötatud korratavaid või ülekantavaid meetmeid	100 ([2])
JÄÄTMED	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, mille eesmärk on saavutada ELi õigusaktides kehtestatud jäätmealased eesmärgid ja rakendada jäätmehierarhiat (piisav jäätmekäitlus)	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse piisava jäätmekäitluse poole	80 %
	Nende ebapiisava jäätmekäitlusega täiendavate omavalitsuste või piirkondade arv kogu liidus, mis on hõlmatud käimasolevate või lõpuleviidud projektidega	Omavalitsused või piirkonnad, mis on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille raames rakendatakse piisava jäätmekäitluse saavutamiseks välja töötatud korratavaid või ülekantavaid meetmeid	20
RESSURSITÕHUSUS (sealhulgas mullastik ja metsad ning roheline ja ringmajandus)	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, mille raames rakendatakse **ressursitõhusust** käsitlevaid liidu poliitikaeesmärke ja õigusakte (ei hõlma mullastikku ja metsi)	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse rohelise ja ringmajanduse aspektide rakendamise poole	80 %
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud täiendavate ettevõtete arv kogu Euroopas	Täiendavad ettevõtted, mis on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille raames rakendatakse rohelise või ringmajanduse elluviimiseks välja töötatud korratavaid või ülekantavaid meetmeid	10

Keskkond ja ressursitõhusus			
LIFE määruse artikli 18 punktide a ja b kohased projektid			
Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused ([1])	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, mille raames rakendatakse **mullastikukaitset** käsitlevaid liidu poliitikaeesmärke	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse mullastiku funktsioonide säilitamise või parandamise poole	80 %
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud maa (hektarites) kogu liidus	Maa, mis on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille raames rakendatakse mullastiku funktsioonide säilitamiseks või parandamiseks välja töötatud korratavaid või ülekantavaid meetmeid	2 000
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, millega edendatakse Euroopa **metsastrateegia** rakendamist	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse Euroopa metsastrateegia rakendamise poole	80 %
		Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse Euroopa metsade andmekeskusele (European Forest Data Centre, EFDAC) näitajate esitamiseks välja töötatud korratavaid või ülekantavaid meetmeid	80 %
KESKKOND ja TERVIS (sealhulgas kemikaalid ja müra)	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, mille raames rakendatakse **kemikaale** käsitlevat liidu poliitikat, sealhulgas projektid, millega edendatakse ainete asendamist ning kokkupuute minimeerimist	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse projekti tasandil liidu asjaomase kemikaalidega seotud eesmärgi saavutamise või ületamise poole	80 %
	Nende inimeste arv kogu liidus, kes on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille eesmärk on vähendada kemikaale	Inimesed, kes on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille raames rakendatakse kemikaalidega tervisele ja keskkonnale avaldatava kahjuliku mõju vähendamiseks välja töötatud korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning hinnatakse kemikaalide pikaajalist mõju	50 000

Keskkond ja ressursitõhusus			
LIFE määruse artikli 18 punktide a ja b kohased projektid			
Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused ([1])	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
	Nende rahastatavate käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, milles keskendutakse **müra vähendamisele**	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse projekti tasandil liidu asjaomase müra vähendamise eesmärgi saavutamise või ületamise poole	80 %
		Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid müra vähendamise meetmeid ning liigutakse eesmärgi poole vähendada müra vähemalt 3 dB võrra	80 %
	Käimasolevate või lõpuleviidud müraprojektidega hõlmatud inimeste arv kogu liidus	Inimesed, kes saavad kasu sellistest käimasolevatest või lõpuleviidud projektidest, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid, mis on välja töötatud eesmärgiga vähendada müra taset vähemalt 3 dB võrra	10 000
ÕHU kvaliteet ja heitkogused (sealhulgas linnakeskkond)	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada õhukvaliteedi kavu ja programme ning riiklikke õhusaaste kontrolli programme	Nende integreeritud projektide protsent, mille eesmärk on rakendada hõlmatud piirkondades nõuetelevastavaid ja tõhusaid õhukvaliteedi kavu ja programme kooskõlas direktiivi 2008/50/EÜ (välisõhu kvaliteedi ja Euroopa õhu puhtamaks muutmise kohta) artikliga 23 või töötada liikmesriikides välja nõuetelevastavaid ja tõhusaid riiklikke õhusaaste kontrolli programme kooskõlas direktiivi (EL) 2016/2284 (teatavate õhusaasteainete siseriiklike ülemmäärade kohta) artikliga 6	80 %
	Käimasolevate või lõpuleviidud õhukvaliteediprojektidega hõlmatud inimeste arv	Inimesed, kes on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse liidu asjaomase õhukvaliteedieesmärgi saavutamise või ületamise poole	1 miljon

([1]) Alt-üles lähenemisviisi tõttu ning kuna programmis LIFE käsitletavad keskkonna ja kliimamuutustega seotud probleemid on väga erinevad ning nende probleemidega tegelemiseks saadaolevad rahalised vahendid on piiratud, ei ole valdkondlike prioriteetide ja projektiteemade kasutuselevõtmisele vaatamata kindel, kas teatud valdkondade projekte hakatakse rakendama, ning seetõttu ei saa enamiku prioriteetsete valdkondade ja taotletavate eesmärkide puhul määrata eelnevalt kindlaks kvantitatiivseid sihte, välja arvatud looduse valdkondlike prioriteetide puhul.

([2]) Eeldatavalt paraneb aastatel 2015–2017 kogu liidus 6 900 veekogu ökoloogiline seisund, neist 1,4 % (100) puhul tänu programmi LIFE panusele.

Loodus ja bioloogiline mitmekesisus

LIFE määruse artikli 18 punktide a, b ja c kohased projektid

Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
LOODUS	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, milles käsitletakse ebasoodsama/ebakindla kaitsestaatusega elupaiku või liike	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mis on välja töötatud selleks, et parandada kaitsestaatust direktiivide 92/43/EMÜ ja 2009/147/EÜ tähenduses	100 %
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud ebasoodsama/ebakindla kaitsestaatusega elupaikade arv	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud elupaikade, liikide või Natura 2000 alade protsent, mille kaitsestaatus on paranemas	10 % hõlmatud elupaikadest
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud ebasoodsama/ebakindla kaitsestaatusega liikide arv		10 % hõlmatud liikidest
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud Natura 2000 alade arv/Natura 2000 alade kogupindala hektarites		10 % hõlmatud Natura 2000 alade arvust/Natura 2000 alade kogupindalast
BIOLOOGILINE MITMEKESISUS	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, mille eesmärk on rakendada 2020. aastani kohaldatavas ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegias esitatud 2., 3., 4. ja 5. eesmärki	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse hõlmatud ökosüsteemide parandamiseks või taastamiseks korratavaid või ülekantavaid meetmeid	80 %
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud ökosüsteemi liikide arv ja ökosüsteemide pindala hektarites	Nende ökosüsteemi liikide või ökosüsteemide pindala protsent, mis on hõlmatud selliste käimasolevate või lõpuleviidud projektidega, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse ökosüsteemide parandamise või taastamise poole	10 % hõlmatud ökosüsteemi liikidest
			10 % hõlmatud ökosüsteemide pindalast

Integreeritud projektid – LIFE määruse artikli 18 punkti d kohased projektid

Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
VESI (sealhulgas merekeskkond)	Käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud veeprojektidega hõlmatud valgalapiirkondade arv kogu liidus	Integreeritud veeprojektidega hõlmatud valgalapiirkondade protsent	3 %

Integreeritud projektid – LIFE määruse artikli 18 punkti d kohased projektid			
Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada veemajandamiskavu	Nende integreeritud projektide protsent, mis on välja töötatud hõlmatud valgalapiirkonnas nõuetelevastava ja tõhusa veemajandamiskava rakendamiseks kooskõlas vee raamdirektiiviga	100 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada veemajandamiskavu	Nende integreeritud projektide protsent, mille kaudu kaasatavad lisavahendid on suuremad kui asjaomaste projektide kogueelarve	100 %
JÄÄTMED	Käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud jäätmeprojektidega hõlmatud piirkondade arv kogu liidus	Integreeritud jäätmeprojektidega hõlmatud piirkondade protsent	2 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada jäätmekavu ja/või jäätmetekke vältimise programme	Nende integreeritud projektide protsent, mille eesmärk on töötada hõlmatud piirkonnas välja nõuetelevastavad ja tõhusad jäätmekavad ja/või jäätmetekke vältimise programmid kooskõlas jäätmete raamdirektiivi 2008/98/EÜ artiklitega 28 ja 29	100 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada jäätmekavu ja/või jäätmetekke vältimise programme	Nende integreeritud projektide protsent, mille kaudu kaasatavad lisavahendid on suuremad kui asjaomaste projektide kogueelarve	100 %
ÕHU kvaliteet ja heitkogused (sealhulgas linnakeskkond)	Käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud õhuprojektidega hõlmatud piirkondades elavate inimeste arv kogu liidus	Õhukvaliteeti käsitlevate integreeritud projektidega hõlmatud piirkondade elanike protsent kogu liidus	3 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada õhukvaliteedi kavu ja programme	Nende integreeritud projektide protsent, mis on välja töötatud nõuetelevastavate ja tõhusate õhukvaliteedi kavade ja programmide rakendamiseks hõlmatud piirkondades kooskõlas direktiivi 2008/50/EÜ artikliga 23	100 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada õhukvaliteedi kavu ja programme	Nende integreeritud projektide protsent, mille kaudu kaasatavad lisavahendid on suuremad kui asjaomaste projektide kogueelarve	100 %

Integreeritud projektid – LIFE määruse artikli 18 punkti d kohased projektid			
Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
LOODUS	Käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektidega hõlmatud Natura 2000 alade arv	Integreeritud looduseprogrammidega hõlmatud Natura 2000 alade protsent	4 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada tähtsusjärjestatud tegevuskavu	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide protsent, mille eesmärk on rakendada Natura 2000 alade asjakohase majandamise tagamiseks tähtsusjärjestatud tegevuskavu	100 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud integreeritud projektide arv, mille eesmärk on rakendada tähtsusjärjestatud tegevuskavu	Nende integreeritud projektide protsent, mille kaudu kaasatavad lisavahendid on suuremad kui asjaomaste projektide kogueelarve	100 %

Teave ja juhtimine			
LIFE määruse artikli 18 punkti h kohased projektid			
Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
TEAVE JA TEADLIKKUS	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide arv, mille eesmärk on suurendada kodanike, ettevõtjate, kohalike asutuste, registreeritud vabaühenduste ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide (sidusrühmad ja kodanikud) teadlikkust	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse selle poole, et hõlmata lisaks projektis käsitletavale valdkonnale veel enam kui kaks valdkonda ja enam kui üks keel	80 %
	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud sidusrühmade ja kodanike arv, kes ei ole teadlikud keskkonnaeesmärkidest, millega seoses teadlikkust suurendatakse	Nende sidusrühmade ja kodanike arvu suurenemise protsent, kes on hõlmatud selliste teadlikkuse tõstmise projektidega, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid, ja kes on saanud teadlikuks nende projektidega taotletavatest keskkonnapoliitika eesmärkidest, mõõdetuna eel- ja järeluuringute käigus (mida korraldavad programmi LIFE projektiga seotud või muud üksused)	25 %

Teave ja juhtimine			
LIFE määruse artikli 18 punkti h kohased projektid			
Valdkondlikud prioriteedid	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
	Käimasolevate või lõpuleviidud projektidega hõlmatud sidusrühmade ja kodanike arv	Sidusrühmade ja kodanike aktiivne osalemine sellises teadlikkuse suurendamise alases tegevuses (nt uuringud, vabatahtlik tegevus, giidiga ekskursioonid, teabe allalaadimine, küsimuste esitamine), mis toimub seoses projektidega, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid	500 000
JÕUSTAMINE	Nende projektide arv, mille eesmärk on parandada vastavust ELi keskkonnaalastele õigusaktidele ja nende õigusaktide jõustamist	Nende käimasolevate või lõpuleviidud projektide protsent, mille raames rakendatakse korratavaid või ülekantavaid meetmeid ning liigutakse vastavuse või jõustamise parandamise poole	10 %
Vabaühendused	Nende meetmete arv, mida võtavad vabaühendused, kes saavad tegevustoetust seoses ELi keskkonnapoliitika teemaliste konsultatsioonidega	ELi poliitikat toetavate meetmete arvu suurenemise protsent	12 %

Muud projektid			
LIFE määruse artikli 18 punktide e ja f kohased projektid			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Tehnilise abi projektid	Käimasolevate või lõpuleviidud tehnilise abi projektide arv	Käimasolevad või lõpuleviidud tehnilise abi projektid, millega valmistatakse ette integreeritud projekte	Kümme projekti integreeritud looduseprojektide ettevalmistamiseks, viis projekti integreeritud jäätme-, vee- või õhuprojektide ettevalmistamiseks
	Käimasolevate või lõpuleviidud tehnilise abi projektide arv	Nende käimasolevate või lõpuleviidud tehnilise abi projektide protsent, mille tulemuseks on programmi LIFE integreeritud projektide parem kvaliteet	90 %

Muud projektid			
LIFE määruse artikli 18 punktide e ja f kohased projektid			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Suutlikkuse suurendamise projektid	Suutlikkuse suurendamisele keskenduvate projektide arv	Nende käimasolevate või lõpuleviidud suutlikkuse suurendamise projektide protsent, millega liigutakse selle poole, et asjaomastes liikmesriikides suureneb projektide rakendamine	90 %
	Nendest liikmesriikidest pärit edukate meetmetoetuse taotluste arv, kus on käimas suutlikkuse suurendamise projektid	Nendest liikmesriikidest pärit edukate toetusetaotluste arvu suhteline suurenemine, kus on käimas või lõpule viidud suutlikkuse suurendamise projektid, võrreldes projektide rakendamisega aastatel 2010–2012 (protsentides)	5 %

7.2. **Kliimameetmete allprogramm**

Leevendamine			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Integreeritud projektid	Projektide arv Rakendatavate kliimamuutuste leevendamise strateegiate või tegevuskavadega hõlmatud piirkonnad ja kodanike arv Muudest liidu fondidest või muudest fondidest rahastatavate täiendavate projektide arv ja maht	Nende liikmesriikide/piirkondade arvu suurenemine, kus kohaldatakse integreeritud lähenemisviise, tuginedes integreeritud projektile või korrates integreeritud projekti tulemusi Muudest liidu fondidest rahastatavate täiendavate meetmete arvu suurenemine integreeritud projektides Kasvuhoonegaaside heite kogus tonnides, mille tekkimine on ära hoitud tänu uutele tehnoloogialahendustele, süsteemidele, vahenditele ja/või muudele parimatel tavadel põhinevatele lahendustele, mis on välja töötatud ja kasutusele võetud programmi LIFE näidete eeskujul	Seitse liikmesriiki, kes kohaldavad integreeritud lähenemisviise, tuginedes integreeritud projektile või korrates integreeritud projekti tulemusi Integreeritud projektide kaudu kaasatavad lisavahendid on suuremad kui asjaomaste projektide kogueelarve
Tehnilise abi projektid	Projektide arv Nende tehnilise abi projektide protsent, mis on viinud programmi LIFE integreeritud projektini	Tehnilise abi projektidega seotud integreeritud projektide arvu suurenemine ja kvaliteedi paranemine	100 % projektidest on viinud programmi LIFE integreeritud projektini

Leevendamine			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Suutlikkuse suurendamise projektid	Projektide arv	Liikmesriikidest pärit rahastamiskõlblike suutlikkuse suurendamisega seotud edukate taotluste osakaalu suhteline suurenemine	Seitsmel liikmesriigil on vähemalt üks kliimamuutuste leevendamise projekt, mida rahastatakse programmi LIFE kliimameetmete allprogrammist
Muud projektid	Projektide arv Nende rahastatavate projektide arv, millega edendatakse innovaatilisi tehnoloogialahendusi, süsteeme ning vahendeid ja/või muid parimatel tavadel põhinevaid lahendusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks	Nende innovaatiliste tehnoloogialahenduste, süsteemide ning vahendite ja/või muude parimatel tavadel põhinevate lahenduste arvu suurenemine, millega vähendatakse kasvuhoonegaaside heitkoguseid Nende programmi LIFE raames välja töötatud ajakohastatud või uute lähenemisviiside protsendi suurenemine, mida avalik ja erasektor on süstemaatiliselt kasutanud või täiustanud Kasvuhoonegaaside heite kogus tonnides, mille tekkimine on ära hoitud tänu uutele tehnoloogialahendustele, süsteemidele, vahenditele ja/või muudele parimatel tavadel põhinevatele lahendustele, mis on välja töötatud ja kasutusele võetud programmi LIFE näidete eeskujul	Kõikidest alustatud projektidest 80 % raames töötatakse välja kestvad innovaatilised tehnoloogialahendused, süsteemid ning vahendid ja/või parimatel tavadel põhinevad lahendused, et vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid
Kohanemine			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Integreeritud projektid	Projektide arv Kohanemisstrateegiate või tegevuskavadega või muude programmi LIFE kaudu rakendatavate suure territoriaalse ulatusega kohanemiskavadega hõlmatud piirkonnad ja kodanike arv Piirkondadevaheliste või piiriüleste kohanemisprojektide arv Muudest liidu fondidest või muudest fondidest rahastatavate täiendavate projektide arv ja maht	Programmi LIFE ja muude täiendavate projektide raames rahastatavate meetmete soodne mõju vastupanuvõimele kliimamuutuste suhtes piirkonnas ja majandussektorites Nende liikmesriikide/piirkondade arvu suurenemine, kus kohaldatakse integreeritud lähenemisviise, tuginedes integreeritud projektile või korrates integreeritud projekti tulemusi Muudest liidu fondidest rahastatavate täiendavate meetmete arvu suurenemine Programmi LIFE projektide soodne mõju vastupanuvõimele kliimamuutuste suhtes ELi kohanemisstrateegias kindlaks määratud eriti haavatavates piirkondades	Seitse liikmesriiki, kes kohaldavad integreeritud lähenemisviise, tuginedes integreeritud projektile või korrates integreeritud projekti tulemusi Integreeritud projektide kaudu kaasatavad lisavahendid on suuremad kui asjaomaste projektide kogueelarve

Kohanemine			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Tehnilise abi projektid	Projektide arv Nende tehnilise abi projektide protsent, mis on viinud programmi LIFE integreeritud projektini	Tehnilise abi projektidega seotud integreeritud projektide arvu suurenemine ja kvaliteedi paranemine	100 % projektidest on viinud programmi LIFE integreeritud projektini
Suutlikkuse suurendamise projektid	Projektide arv	Liikmesriikidest pärit rahastamiskõlblike suutlikkuse suurendamisega seotud edukate taotluste osakaalu suhteline suurenemine	Seitsmel liikmesriigil on vähemalt üks kohanemisprojekt, mida rahastatakse programmi LIFE kaudu
Muud projektid	Projektide arv Nende rahastatavate projektide arv, millega edendatakse innovaatilisi tehnoloogialahendusi, süsteeme ning vahendeid ja/või muid parimatel tavadel põhinevaid lahendusi, et suurendada vastupanuvõimet kliimamuutustele Programmi LIFE kaudu välja töötatud haavatavust käsitlevate hinnangute, kliimamuutustega kohanemise strateegiate või tegevuskavade arv Piirkondadevaheliste või piiriüleste kohanemisprojektide arv	Kliimamuutustele vastupanuvõime suurenemine tänu nendele tutvustatud innovaatilistele tehnoloogialahendustele, süsteemidele ning vahenditele ja/või muudele parimatel tavadel põhinevatele lahendustele, mis on välja töötatud ja kasutusele võetud programmi LIFE näidete eeskujul Programmi LIFE projektide soodne mõju vastupanuvõimele kliimamuutuste suhtes eriti haavatavates piirkondades, mis on programmist LIFE rahastamiseks kindlaks määratud ELi kohanemisstrateegias	Kõikidest alustatud projektidest 80 % raames töötatakse välja innovaatilised tehnoloogialahendused, süsteemid ning vahendid ja/või parimatel tavadel põhinevad lahendused, et suurendada vastupanuvõimet kliimamuutustele
Juhtimine			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Teabe-, teadlikkuse tõstmise ja teabe levitamise projektid	Projektide arv Hõlmatud kodanike, ettevõtjate, kohalike asutuste, registreeritud vabaühenduste ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide arv Geograafiline ulatus ja kaetud piirkond	Inimtekkeliste kliimamuutuste ja lahenduste alase teadlikkuse suurenemine, mõõdetuna Eurobarometri uuringutega Kliimaga seotud poliitikat ja õigusakte käsitlevatel sidusrühmade konsultatsioonidel või poliitikaaruteludes osalemise suurenemine	Sidusrühmade ja kodanike teadlikkuse suurendamise tegevuses osalemine suureneb 25 % Programmi LIFE projektidega hõlmatud ja inimtekkelisi kliimamuutusi väga tõsiseks probleemiks pidavate kodanike arv suureneb 10 %

Juhtimine			
	Kvantitatiivsed tulemused	Kvalitatiivsed tulemused	2020. aasta eesmärgid/vahe-eesmärgid
Parimaid tavasid järgivad projektid ja muud projektid	Projektide arv Nende väljakujunenud tavade arv, mille puhul kasutatakse programmi LIFE näidete eeskujul välja töötatud ja katsetatud näitajaid või vahendeid Projektide tulemustel põhinevate poliitiliste lähenemisviiside või seadusandlike ettepanekute arv	Nende parimate tavade arvu suurenemine, mille leibkonnad, ettevõtted või asutused on kasutusele võtnud või mis on lisatud riiklikesse/piirkondlikesse programmidesse või tegevuskavadesse ELi õigusaktide rikkumise juhtumite arvu vähenemine, mis on seostatav programmi LIFE meetmetega	25 % projektides rakendatavatest tavadest või lähenemisviisidest lisatakse riiklikesse/piirkondlikesse programmidesse või tegevuskavadesse Programmi LIFE kliimaalase juhtimise projektidest 80 % raames parandatakse kliimaalast juhtimist

Rahastamisvahenditega seotud konkreetsed tulemused, näitajad ja eesmärgid

Kõigi rahastamisvahendite ühised näitajad

Rahastamisvahenditega seotud tulemustes, näitajates ja eesmärkides lepitakse kokku projekti rakendava üksusega. Need peaksid hõlmama vähemalt järgmist:

— finantsvahendajatega sõlmitud lepingute (laenud, tagatised jne) arv (n);

— rahastamisvahendite kaudu kättesaadavaks tehtud rahastamise maht (miljonites eurodes);

— rahastamisvahenditega võimendatud erasektori rahastamise maht (miljonites eurodes);

— vahendite lõppsaajate arv (n);

— nende liikmesriikide arv, kus projekte rahastati rahastamisvahenditest (n).

Looduskapitali rahastamisvahendi erinäitajad

— Rahastamine, mille vahendavad finantsasutused tegid rahastatud projektide tulemusena rahastamisvahendi raames kättesaadavaks (miljonites eurodes);

— rahastamine, mis tehti rahastatud projektide tulemusena kättesaadavaks Natura 2000 alade jaoks (miljonites eurodes);

— rahastatud projektide mõju piirkondade ja majandussektorite vastupanuvõimele kliimamuutuste suhtes (kokkupuude kliimamuutustega ja tundlikkus selle mõjule), eelkõige sellistes haavatavates piirkondades, mis on määratud ELi kohanemisstrateegias prioriteetseteks programmist LIFE rahastamiseks;

— rahastatud projektide mõju ökosüsteemi seisundile;

— töökohtade loomine: rahastatud projektide tulemusena loodud töökohtade arv (täistööaja ekvivalendile vastavate töökohtade arv).

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi erinäitajad

— Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi laenude tulemusena võimendatud erasektoripoolne rahastamine (miljonites eurodes);

— energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi laenude tulemusena saavutatud energiasääst (GWh);

— CO_2-heite vähenemine energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi laenude tulemusena (tonnides);

— töökohtade loomine: energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi laenude tulemusena loodud töökohtade arv (täistööaja ekvivalendile vastavate töökohtade arv).

Looduskapitali rahastamisvahendi puhul oodatavad tulemused

Katseetapis tehakse looduskapitali rahastamisvahendit kasutades eeldatavalt 9–12 toimingut (sealhulgas kaudsed toimingud). Üksikud investeeringud jäävad alla 10–15 miljoni euro.

Vahendi väärtuse hinnanguline võimendus programmi LIFE elluviimisse on 2,2–3,2kordne. Võttes arvesse vahendite lõppsaajate võimalikku panust projekti kuludesse (25 %), võib programmi LIFE tehtava koguinvesteeringu võimendus olla 2,8–4,2kordne. Koguinvesteering looduskapitali juhtimise projektidesse võib ainuüksi katseetapis ulatuda 420 miljoni euroni.

Sellele järgnevas tegevusetapis võib oodatav võimendus olla kuni 6kordne, eelkõige kui vahendiga ühinevad teised investorid ning kui vahendajate ja fondide kaudu tehakse rohkem investeeringuid.

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi puhul oodatavad tulemused

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi raames kavatsetakse sõlmida finantsvahendajatega ajavahemikus 2014–2017 (st katseetapis) kuni kümme rahastamislepingut (EIP energiatõhususe laenud ja riskijagamisvahend/ekspertide rahastamise vahend) ja ajavahemikus 2018–2020 veel kümme lepingut. Rahastamisleping võib hõlmata rahastamisvahendi rakendamist enam kui ühes liikmesriigis ja finantsvahendaja võib allkirjastada enam kui ühe rahastamislepingu.

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi kasutusele võtmisel eeldati koguinvesteeringu toetamist umbes 540 miljoni euro ulatuses. Ent pärast kuue lepingu allkirjastamist 2015. ja 2016. aastal ning võttes arvesse kavandatud toiminguid, on EIP püstitanud nüüd eesmärgi saavutada aastatel 2014–2017 uusi investeeringuid energiatõhususse ühe miljardi euro väärtuses. 2018.–2020. aastal tehakse energiatõhususse veel ühe miljardi euro ulatuses uusi investeeringuid, kuna pärast 2017. aastat allkirjastatakse veel kümne energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi lepingut. Sellega kasvab energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi tekitatud koguinvesteering 2014.–2020. aastal 2 miljardi euroni.

Energiatõhususe erasektoripoolse rahastamise vahendi kavandamisel hinnati laenuportfelli väärtuse võimendust programmi LIFE elluviimisel katseetapis 6kordseks. Võttes arvesse vahendite lõppsaajate võimalikku panust projekti kuludesse (25 %), võib programmi LIFE tehtava koguinvesteeringu võimendus kasvada 2017. aasta lõpuks kuni kaheksakordseks. Seda minimaalse võimenduse eesmärki kohaldatakse ka ajavahemikus 2018–2020.